S. K. Dakov

ODPUSŤ, NATAŠO!

I.

Už několik dní a nocí brázdila naše loď cestu rozbouřenými vodami Tichého oceánu. Rozpoutala se prudká bouře. Naše loď Blagin trčela před kanadským pobřežím. Přestože byla velká a dostatečně stabilní, aby byla schopna odolávat i těm nejprudším bouřím, posledních šedesát hodin se bezmocně kolébala na obrovských vlnách jako chatrný rybářský člun.

Mnoho našich nejzkušenějších, „všemi vodami mytých“ námořníků onemocnělo mořskou nemocí. Vlny dorážely na pobřeží a s neobyčejnou silou se vracely zpět. Loď i posádka byly unaveny. I v kabině radiotelegrafisty, přestože byla vybavena zvláštní izolací na tlumení hluku, jsem zřetelně vnímal mechanické pulsování lodě. Jako by se každá částečka vzpírala násilí bouře.

V posledních dnech jsem spal velmi málo. Jako radiotelegrafista jsem musel podávat pravidelná hlášení naší základně v Sovětském svazu. Mimořádně zlé počasí způsobilo, že jsem měl službu takřka nepřetržitě. Avšak – bouře na moři se ani zdaleka nevyrovnala bouři v mém nitru. po měsících pečlivého plánování a příprav jsem se ocitl před útěkem na svobodu.

Dostali jsme povolení zdržovat se v kanadských pobřežních vodách. Byl jsem blízko cíle. S netrpělivostí a strachem jsem vyčkával, až se mi naskytne vhodná příležitost k útěku.

Přední část lodě střídavě mizela v obrovských vlnách, střídavě se opět vynořovala. Sami námořníci vyprávějí o takových nocích se strachem. Byl večer 3. září 1971. Kromě naší lodě požádalo o povolení vyčkat na lepší počasí v kanadských výsostných vodách před Queen Charlotte Island ještě dalších deset sovětských lodí. Krátce před půl devátou večer jsem opustil svoji kóji. Měl jsem službu. Jen s obrovskou námahou jsem se pohyboval po kluzké palubě. Vichr mě div nesmetl do rozbouřeného moře. Konečně jsem se dostal k můstku, otevřel dveře a vpotácel se dovnitř.

„Jak daleko jsme od pobřeží?“ ptal jsem se přítele Borise, který obsluhoval kormidlo. Podíval se na přístroj a mapu.

„Asi půl míle.“

„A jak daleko může být támhleto místo?“ ukázal jsem na světla v dálce, která byla sotva vidět pro liják a vichr.

„Asi tři a půl míle.“

„Dík,“ zamumlal jsem a odebral se zpátky do kabiny radiotelegrafisty hned za můstkem. od chvíle, kdy jsme se dostali do kanadských výsostných vod, nemuseli jsme hlásit svoji polohu. Mým úkolem bylo udržovat kontakt s ostatními sovětskými loděmi a to mi naštěstí nezabralo mnoho času.

Podíval jsem se na hodinky. Bylo přesně půl deváté. „Sergeji,“ řekl jsem si, „za několik hodin budeš bud na svobodě, anebo po smrti. Anebo ještě hůř – jakmile tě spatří a vytáhnou z vody, pošlou tě jako dezertéra do pracovního tábora na Sibiř a později tě zastřelí.“ Mnohých by se v takovém okamžiku zmocnily pochybnosti.

Byl jsem tu tedy já, Sergej Dakov, absolvent námořní akademie, vyznamenaný v každé škole, kterou jsem od osmi let navštěvoval, předseda Komsomolu, pověřený vyučovat ateismu 1200 spolužáků na akademii.

Za pět dní jsem se měl vrátit na naši základnu, kde jsem měl vstoupit jako plnohodnotný člen do Komunistické strany a kde mě čekalo výhodné místo u policie. Z praktického hlediska jsem měl všechny důvody pro to, abych se do SSSR vrátil. Ale ty mi nestačily. Ať už to, co jsem podvědomě hledal, bylo cokoliv, věděl jsem, že v komunistickém systému, který jsem tak dobře poznal, to nenajdu.

Tři a půl míle, pomyslel jsem si a zvažoval svoje možnosti. V bezpečí budu až v osadě. Kdybych se dostal pouze k pevnině, vzdálené půl míle, mohla by mě chytit hlídka. Jedině osada a lidé v ní mi mohou pomoci. To však znamenalo, že na doplutí k ní bych potřeboval asi hodinu. Teplotu vody jsem si už zkontroloval. Pět stupňů Celsia. V oblastech severní zeměpisné šířky je čas strávený ve vodě otázkou života a smrti. Odhadoval jsem, že mohu přežít maximálně čtyři hodiny. Byl jsem ve vynikající fyzické kondici. Pravidelně jsem se otužoval a cvičil s činkami. „Tel, anebo nikdy,“ řekl jsem si. V hloubi srdce jsem věděl, že kajuta radiotelegrafisty byla umístěna v přední části, mezi kormidlem a kapitánovou navigační kabinou. Protože jsme se plavili v těsné blízkosti pobřeží, sledoval kapitán ustavičně naši polohu, abychom během bouřky nenarazili na některý z mnoha okolních útesů.

Nastavil jsem tři radary, jeden pro vojenské a dva pro navigační účely a čekal jsem s nadějí, že se nestane nic nepředvídaného. Vtom vyhlédl z navigační kabiny kapitán a zavolal: „Hej, Sergeji, nedáme si partii šachů?“ Během plavby jsme často hráli šachy. V žádném případě jsem nechtěl odmítnutím vzbudit pozornost, ale na druhé straně jsem si nemohl dovolit ztratit ještě více času. Protože jen tmavá noc mi poskytovala jistotu. Musel jsem se dostat k pobřeží dřív, než se rozední. Kromě toho jsem se bál, abych dlouhým otálením nepropásl tu nejvhodnější chvíli a sám pak nakonec neupustil od svého rozhodnutí. Proto jsem odpověděl: „Soudruhu kapitá-

ne, ty probdělé noci mě úplně odrovnaly. Nezlobte se, ale chtěl bych si dnes co nejdříve lehnout. Jsem strašně unavený.“ Kapitán to obrátil v žert: „Kdo to kdy slyšel! Jen poslouchejte, co říká ten mladý tuleň!“ smál se. „Tři dny bouřky a je unavený!“

Oddychl jsem si a začal se závěrečnými přípravami. Nejdřív jsem vypnul vysílač a nechal zapnutý pouze příjem na nouzové frekvenci, kdyby se v případě nebezpečí chtěla některá loď s námi spojit. Nastavil jsem zesilovač na můstku, aby Boris uslyšel hlášení.

Ještě jednou jsem zkontroloval, zdali je všechno v pořádku. Pak jsem odešel do své kabiny. Musel jsem znovu projít přes kormidelníkovu kabinu, tel úplně ponořenou do tmy. Jenom červená, žlutá a modrá kontrolní světla osvětlovala přístrojovou desku. Déšť šlehal do oken a znemožňoval jakýkoliv výhled. Boris stál naprosto soustředěný v tlumeném světle kontrolních lamp, pohled upřený na přístrojovou desku, aby mohl okamžitě určit případnou poruchu a držet ji pod kontrolou. V posledních dvou týdnech jsem s ním strávil mnoho společných hodin ve službě. na pár vteřin jsem se u něj zastavil a prohodil několik bezvýznamných slov. Snažil jsem se, abych vypadal úplně přirozeně jako vždycky. Nakonec jsem se omluvil, že jsem k smrti unavený a jdu si lehnout. „Borisi, kdyby nás někdo volal, nebul mě, prosím tě. Jenom kdyby nastala nouzová situace. Ano?“

„Jasně, Sergeji,“ odpověděl se smíchem.

„Vzpomeň si na mě ve své vyhřáté teplé posteli!“

„Dobře,“ slíbil jsem a vyšel jsem na palubu – do bouře. Musel jsem se vší silou přidržovat lana. Nevídaný vichr a liják mě opět málem smetl z paluby. Konečně jsem se dostal ke své kóji. Zamkl jsem za sebou dveře. Nečekaná návštěva by pro mě měla katastrofální následky. Znamenala by konec útěku.

Znepokojeně jsem se opět podíval na hodinky. 21:45. na poslední přípravy už zbývalo nanejvýš patnáct minut. Náhodný rozhovor na můstku mě stál několik vzácných vteřin. Musel jsem pospíchat, abych využil zbývající čas, kdy bude paluba ještě opuštěná. Jen co bouře trochu poleví, vyhrnou se všichni ven hledat případné škody.

Protože jsme se plavili vysoko na severu, měl jsem pod zimní uniformou lehčí vlněný svetr, na něm hrubý rolák a na nohách těžké vojenské čižmy. Váha a nepohodlnost tohoto oblečení mi určitě pořádně zkomplikuje plavání. Umínil jsem si, že se musím dostat do osady kompletně oblečený, i s botami. Bohužel jsem už teď neměl čas rozmýšlet nad tímhle velice důležitým problémem. Zaměstnávaly mě nyní jiné věci, které se mi zdály mnohem závažnější.

Zpod matrace jsem vytáhl velký, vodotěsný opasek, podobný tašce, který jsem si sám udělal. na povrchu byl z těžké gumy, uvnitř z vodotěsné plastické hmoty. Ze skříně jsem vytáhl několik věcí, které mi byly nejdražší: několik fotografií přátel a důvěrně známých míst v Rusku: Nikoho z nich a nic už nikdy v životě neuvidím. A to bylo všechno, co jsem si chtěl vzít s sebou do nového života. Vzpomínky a rány – tělesné i duševní – patřily také k tomu. Ano, to je všechno, co mi zůstalo, pomyslel jsem si a díval jsem se na hromádku papíru. Ani matka, ani otec. Tahle hromádka je mým životem.

Některé věci se stanou bezpředmětnými – komsomolský průkaz, námořnické doklady. Bez jiných, např. bez rodného listu, se neobejdu. Jestli přežiju tuhle noc, budu ho potřebovat jako důkaz své totožnosti. A jestli ji nepřežiju, vyryjí na náhrobní kámen aspoň mé jméno – tedy v případě jestli vůbec najdou moji mrtvolu.

Rychle jsem nacpal papíry a fotografie do gumového opasku, pevně jsem ho stáhl, aby dovnitř nevnikla voda a uvázal si ho kolem pasu. Pak jsem vytáhl ze skříně další věc, kterou budu také nevyhnutelně potřebovat: sportovní potápěčský nůž. Propašoval jsem ho na palubu a pečlivě skrýval. Upevnil jsem si ho pevně k zápěstí a ukryl pod rukávem svetru. Kdybych na palubě náhodou někoho potkal, musel jsem se vyhnout všem zbytečným otázkám. Nůž v rukávě bych jen velice těžko vysvětloval. Ve vodě však pro mě může být životně důležitý.

To by bylo asi všechno, pomyslel jsem si. Nůž mám schovaný, opasek pevně sedí. Bylo 21:55, čas vyrazit. Bouře mezitím ještě zesílila. Aspoň mě nikdo tak lehce neuvidí. Opatrně jsem otevřel dveře. Přivítala mě sprška ledové pěny. I tady, v částečně kryté chodbě, zuřila bouře naplno. Když jsem se dostal na hlavní palubu, ještě jednou jsem se ohlédl, jestli mě někdo nezahlédl. Vší silou jsem se vzepřel proti větru. Začal jsem sestupovat po žebříku, křečovitě se držel, abych nespadl. Nikde ale nebylo živé duše. Celá posádka se poschovávala do podpalubí. Pomalu jsem se prodíral do středu lodě, k místu, které jsem si před několika dny vyhlédl k seskoku. Byl to úzký prostor pod obrovským komínem, jediné místo na lodi, které nebylo téměř odnikud vidět. Než jsem se k němu dostal, uběhlo několik minut. Už při letmém pohledu na rozbouřené vlny se mě zmocnila hrůza. Bude lepší, když se tam vůbec nebudu dívat, pomyslel jsem si, nebo to nakonec ještě všechno vzdám…

Najednou někdo těsně přede mnou otevřel dveře. Ozářilo mě světlo. Bleskurychle jsem se přikrčil k zemi, strnulý děsem. Dotyčný vykoukl ven, postál na prahu a dveře se opět zavřely.

Teď už jsem musel jednat opravdu rychle. Obrovská vlna vyhodila loď do výšky. na okamžik mě dělila od hladiny vzdálenost asi dvouposchoďového domu. Rozhodl jsem se počkat, až se vrátíme do původní polohy. Když se přes loď převalila poslední vlna, přelezl jsem palubní lano. Chvíli jsem balancoval, abych udržel rovnováhu. Potom jsem se připravil ke skoku do rozběsněného černého moře.

II.

Zhluboka jsem se nadechl a skočil. Ponořil jsem se, jak nejhlouběji jsem mohl. A potom nastalo peklo. na tak ledovou vodu jsem nebyl připraven, byl to pro mě šok. Když jsem měřil teplotu přes den, zdálo se mi, že je stejná jako v každém jiném moři. Teď jsem dostával závrať. S nadlidským vypětím jsem plaval pod vodou, jen abych se vynořil co nejdál od lodě a nezpozoroval mě žádný z námořníků. Když jsem měl pocit, že se mi roztrhnou plíce, začal jsem se prodírat na hladinu, abych se nadechl. Ohlédl jsem se. Stále jsem byl nebezpečně blízko lodě. Znovu jsem se pořádně nadechl, ponořil jsem se a plaval, co nejdále jsem mohl. Vynořil jsem se, až když jsem se musel opět nadechnout. Bezprostřední nebezpečí už sice nehrozilo, ale loď byla stále ještě blízko. Opět jsem se ponořil a plaval tak dlouho, dokud mě plíce znovu nevyhnaly nad hladinu. Teď jsem na tom byl už o mnoho lépe.

Mé jednání řídila jediná myšlenka – musím se dostat co nejdál od lodě. Kdyby mě někdo zpozoroval, začali by okamžitě osvětlovat reflektory hladinu. Lehce by mě objevili i v takovém nečase. Věděl jsem, že mají na palubě lodi prvotřídní teleskopickou zbraň, kterou by mě objevili jako rybičku v poháru vody. A i kdybych se snažil vymlouvat na to, že jsem spadl přes palubu, nepomohlo by mi to. Doklady v opasku by svědčily proti mě.

A tak jsem se opět zhluboka nadechl, ponořil se do vln a co nejrychleji plaval. Brzy jsem byl tak daleko od lodě, že jsem mohl bez obav zůstat nad hladinou. Ale to už mě roztřásla zničující zima. Boty a těžké oblečení nasákly vodou. Zejména boty, těžké jako balvany, mě táhly dolů. Jen udržet se nad hladinou bylo pro mě nesnesitelnou námahou. Vtom mě pohltila obrovská vlna. Nepodaří se mi to, blesklo mi hlavou. Ale přece jen jsem se dostal opět na hladinu. Kašlal jsem, dávil jsem se a lapal po dechu. Proklaté boty! Udělal jsem obrovskou hloupost, že jsem si je nevyzul! Tahle na první pohled zanedbatelná chyba mě bude pravděpodobně stát život.

„Sergeji, je konec," řekl jsem si v duchu. Musel jsem se těch bot co nejrychleji zbavit nebo další vlna mě definitivně pochová. Vytáhl jsem nůž a odřezal spodní část kalhot. Potom jsem roztrhal těžký svetr. Zhluboka jsem se nadechl, ponořil hlavu pod vodu a začal pižlat levou botu. Řezal jsem a páral, ale vodou nasáknutá kůže nechtěla povolit. Ještě jednou jsem se zhluboka nadechl, ponořil se a páral jako divý. Jestli se to nepodaří hned, tak už nikdy. Vší silou jsem zatlačil a kůže konečně povolila. Pocítil jsem úlevu a radost. po třetím ponoření jsem si vysvobodil nohu z levé boty. Ale pravá se za žádnou cenu nechtěla hnout. Šermoval jsem nožem jako posedlý. Konečně se mi podařilo přiložit nůž na správné místo. Vší silou jsem zatáhl. Cítil jsem, jak kůže povolila. Konečně jsem se zbavil tohoto mizerného závaží! Byl jsem úplně vyčerpán. Ve vodě jsem byl už celou jednu hodinu.

Brzy se vyskytl další problém – mlha. Husté, neproniknutelné závoje mlhy zahalily jak mě, tak i loď. Díky lijáku a obrovským vlnám jsem ztratil z dohledu vzdálená světla Blaginu, mého jediného orientačního bodu. V mlze a prudkém lijáku jsem lehko mohl ztratit orientaci. Kterým směrem leží pevnina? Kam musím plavat? Byl jsem čím dál tím zmatenější a nejistější. Těžké dešťové kapky mě šlehaly do tváře. Nic se mi nedařilo! bez kompasu jsem v téhle situaci neměl nejmenší naději, že najdu cestu k pevnině a bezpečí. Viděl jsem sotva na dva metry. Byl jsem ve vodě už dvě dlouhé vyčerpávající hodiny. Odstranění bot mě stálo hodně drahocenných sil. Pořádně jsem se při tom napil mořské vody. Chlad a zima začaly účinkovat. Odhadl jsem, že ve vodě vydržím ještě nanejvýš dvě hodiny. A jestliže se mi během tohoto času nepodaří dosáhnout pevniny, nepodaří se mi to už nikdy. Plaval jsem naslepo směrem, kde jsem předpokládal, že bude pevnina. Zabíral jsem plnou silou. Dokonce jsem se naučil využívat pohybu vln a to mi hodně pomohlo. Kdyby jen voda nebyla tak příšerně ledová! Způsobovala mi silnou zimnici a spotřebovávala mé cenné rezervy. Ale postupoval jsem dopředu. Plaval jsem a plaval. Podíval jsem se na světélkující ciferník hodinek. od chvíle, kdy jsem skočil do vody, uplynuly už téměř tři hodiny. Pevnina měla už být blízko.

Vtom prudký poryv větru protrhl mlhu. S vypětím všech sil jsem se rozhlížel, zdali neuvidím pevninu, aspoň kousek země! a najednou jsem ji uviděl, i když matně, protože tma, mlha a déšť byly silné. Zem! Skála! Dokázal jsem to! Srdce mi bušilo rozčilením. Dokázal jsem to! Úžasné! Prostě neuvěřitelné! Nikdy v životě jsem neviděl nic krásnějšího, než tuto strmou skálu. „Sergeji, dokázal jsi to! Dokázal jsi to!" Gratuloval jsem sám sobě. Plaval jsem ke skále a přitom bezohledně spotřebovával poslední síly, poslední rezervy. Už jsem je nepotřeboval.

Mlha opět na několik vteřin ustoupila. A vtom jsem, uviděl cosi neuvěřitelného. Hrůzou jsem vytřeštil oči. „Pane Bože, ne!" vykřikl jsem zoufale. „To přece nemůže být pravda!"

Pravda to ale byla. Místo skály jsem uviděl – Blagin, naši loď! po třech hodinách utrpení v ledové vodě, totálně vyčerpán, ocitl jsem se na místě, odkud jsem vyplaval!

Vyrazilo mi to dech. S něčím takovým jsem ani ve snu nepočítal. Co teď? Jasné světlo, které dopadalo na hladinu z lodních okének, hřálo, a vábilo. Neměl jsem přece jen opasek zahodit a říci, že jsem spadl s paluby? Loď bláznivě tancovala na vlnách; tohle vysvětlení by bylo naprosto věrohodné. Vytáhli by mě z vody, zabalili do dek a dali by mi teplé jídlo. A byl by konec tohoto hororu.

Ale bylo to opravdu tak jednoduché? Nesnesitelné skutečnosti, před kterými jsem teď utíkal, by mi ztrpčovaly celý zbytek života. Co dělat? Pokusit se plavat ještě jednou k pevnině? To je úplně nemožné! Byl jsem

nervově úplně vyřízený a totálně vyčerpaný. Jak dlouho bych ještě mohl vydržet v ledové vodě? Počítal jsem nejvýš čtyři hodiny – a z toho tři už uplynuly.

Promrzlý na kost jsem promýšlel svoji situaci. Rozhodl jsem se, že raději zemřu pří pokusu najít skutečný život, než bych měl pokračovat v tom předcházejícím. Nevrátím se, nemohu se vrátit! i kdybych se měl utopit, nic na světě mě nepřiměje, abych se vrátil ke starému způsobu života!

S pranepatrnou nadějí jsem se znovu vzdaloval od Blaginu. Myslel jsem na doklady v opasku. Najde je někdo? Dozví se někdo mé jméno? Můj příběh? Myšlenky mi divoce vířily hlavou. Celý život – od šesti let – jsem byl sám, bez matky, bez otce. Musím sám i zemřít v obrovském oceáně?

Pokoušel jsem se udržovat směr. Kde může být pobřeží? Tímhle směrem? Anebo jiným? Jak bych to mohl uhodnout, když jsem viděl jen pár metrů před sebe? Plaval jsem v kruhu a rozhodoval jsem se zoufale pro nějaký směr. V té chvíli jsem si uvědomil, že jsem ztracený, beznadějně a definitivně ztracený.

„Sergeji," mluvil jsem sám k sobě, „je s tebou konec. Zemřeš. Nikdo o tobě neví. Nikdo o tebe nemá zájem, nikdo se o tebe nestará, ani živá duše." Vychovali mě v duchu Marxe, Engelse a Lenina. To byli moji bohové. Třikrát jsem poklekl v Moskvě před bezduchým Leninovým tělem a modlil se k němu. On byl mým bohem a učitelem. Teď, v posledních minutách mého života, se můj duch obrátil k Bohu, kterého jsem neznal. Úplně instinktivně jsem se modlil: „Bože, nikdy jsem nebyl na této zemi šťastný. Jestli teď zemřu, moc tě prosím, přijmi moji duši k sobě. Třeba se tam pro mě najde trochu štěstí a pokoje, Bože. Neprosím tě, abys zachránil mé tělo. Ale až teď klesne na mořské dno, vezmi k sobě do nebe moji duši. Prosím Tě, Bože! Moc Tě prosím!"

Zavřel jsem oči v přesvědčení, že nastal konec. „Je po všem," říkal jsem si, „teď už můžu spát." Uvolnil jsem se a přestal plavat. Bylo po boji…

Najednou jsem ucítil, že se se mnou děje něco neobyčejného. Přestože jsem byl totálně vyčerpán, začal jsem pociťovat, jako by se v unavených ramenou začaly probouzet síly. Cítil jsem mocná a milující ramena živého Boha jako nebeskou bóji,. Nebyl jsem věřící! Nikdy předtím jsem se nemodlil! Ale v této chvíli jsem ve svém ochablém, promrzlém a mokrém těle zřetelně cítil novou sílu. Opět jsem mohl plavat! Ruce, ještě před chvilkou těžké jako olovo, mě nesly k břehu! Byl jsem čtyři a půl hodiny ve vodě.

Nejpodivuhodnější na celé věci bylo však to, že jsem najednou přesně věděl, kterým směrem mám plavat! i když vlny se mnou házely sem a tam, věděl jsem přesně, kterým směrem je pevnina.

Vůbec jsem nechápal, co se to se mnou stalo. Ale jedno jsem věděl: konec ještě nenastal! Najednou jsem před sebou uslyšel divoký hukot. Zachvátilo mě zoufalství. Že by to byla znovu loď? Plaval jsem opět v kruhu? Ze všech sil jsem plaval za hlukem. Když mlha a déšť na chviličku ustoupily, uviděl jsem úplně jasně strmou špičatou skálu, vyčnívající z vody. Opravdová skála! Hukot, který jsem slyšel, způsobovaly vlny tříštící se o kameny. Byla to skála – tvrdá, pevná skála! Dostal jsem se na pevninu! Dokázal jsem to! Opravdu se mi to povedlo! Byl jsem radostí bez sebe.

Moje nadšení však skončilo tak rychle, jak se objevilo. S hrůzou jsem pozoroval, s jakou ohromnou silou vlny na skálu narážejí. Kdyby mě některá z nich strhla a hodila na skálu, bylo by po mně. „Ještě zdaleka nemáš vyhráno," řekl jsem si. Opět a zase jsem volal k Bohu a opět zřetelně cítil, že byl u mne. Bylo to opravdu podivuhodné a neuvěřitelné! Přestože jsem strávil v ledové vodě už pět hodin, byl jsem duševně úplně čilý. Pozorně jsem sledoval, jak vlny na skálu narážejí. Potom jsem vyčkal na vhodný okamžik mezi dvěma příboji a rychle plaval k pevnině. Podařilo se mi to. Pevně jsem se zachytil skály. Poprvé po pěti hodinách jsem měl pod nohama pevnou zem. Rychle jsem šplhal nahoru, aby mě další vlna nesmetla zpátky do moře. Lezl jsem stále výš a výš. Vtom se přihnala obrovská vlna a roztříštila se o útes – těsně pode mnou. Pevně jsem se držel ostrých hran. Za chvilku už jsem byl tak vysoko, že jsem mohl bezpečně pozorovat rozběsněné moře pod sebou.

Až teď, kdy nesmírné napětí trochu povolilo, jsem cítil, jak hrozně jsem vyčerpaný. Zachvátil mě další nápor zimnice, zuby mi o sebe divoce jektaly. Nebyl jsem schopen tu třesavku přemoci. Lomcovala mi celým tělem. Při plavání jsem se strašně nalokal slané mořské vody. Trápila mě nesmírná žízeň a strašná zima. Věděl jsem, že tady zůstat nemohu. Bylo pět hodin ráno a já skočil do vody v deset hodin večer. Můj útěk z Blaginu už určitě zpozorovali. A já jsem seděl stále na skále a k tomu ještě směrem k moři! Až se bouře utiší, lehce si mě najdou dalekohledem. Začínalo svítat. Měl jsem pocit, jako by se měl v každém okamžiku vynořit z mlhy člun s ozbrojenou hlídkou. To by byl můj konec. Ti by mě dostali, ať živého nebo mrtvého. Nesměl jsem za žádnou cenu zůstat na této straně skály. Musím se dostat do bezpečí, do osady, kde žijí lidé. Šplhal jsem stále výš. Byla to strmá skála, vysoká asi 65 metrů. Přece jenom se mi podařilo dostat se na vrchol.

Ale ještě pořád jsem nebyl v bezpečí. Najednou se mi zastavilo srdce. Panebože! Osada ležela na opačné straně zálivu, asi tři kilometry ode mne. To znamenalo znovu plavat! Začala se mi točit hlava a nebyl jsem schopen přemýšlet o své situaci! Mojí jedinou myšlenkou bylo – co nejrychleji se dostat do osady: dřív, než pro mě někdo přijde. Zdálo se mi to úplně nemožné. Byl jsem před zhroucením, napůl zmrzlý, zimnice mnou neustále lomcovala. Doplahočil jsem se až na konec skalního převisu a začal jsem scházet na druhou stranu. Najednou mi uklouzly nohy a já se skutálel několik metrů dolů skalnatým terénem. Vlekl jsem se dál, ustavičně jsem padal. Už jsem nemohl. Krvácející rány mě nesnesitelně pálily. Konečně jsem se dovlekl na dno jakési propasti, krvácející, celý rozbitý. Podruhé jsem byl přesvědčený, že se mi útěk nezdaří. V šeru a lijáku jsem se škrábal ven. Kdybych nebyl aktivním horolezcem, nemohlo se mi to podařit, byl bych tam zahynul.

Když jsem byl znovu na vrcholu skály, viděl jsem světla osady, lákavá, a přece tak vzdálená. Brzy se úplně rozední. Ztratil jsem mnoho času, musím se tam dostat! Skočil jsem do vody. Vzápětí jsem zařval bolestí, když mi slaná voda obmyla nesčetné rány. Celé tělo mě pálilo jako oheň. Úplně omráčený bolestí jsem si pomyslel: Bože, dáváš mi pocítit něco z bolestí, které jsem způsoboval tvým dětem. po nohou mi stékala krev. Najednou jsem uviděl – nebo se mi to jen zdálo…? Zhrozil jsem se: malý člun se blížil přímo ke mně. Určitě zjistili, že chybím a hledají mě, myslel jsem si.

Dodnes nevím, jestli to byl skutečný člun nebo halucinace. Ovládla mě jediná myšlenka: plavat pryč, pryč, daleko! Každý pohyb mi způsoboval nevýslovné bolesti. Přesto jsem pokračoval kupředu. Postupně jsem cítil, že ztrácím vědomí. Začaly se o mě pokoušet mdloby. Ztratil jsem velké množství krve. Ne! Teď ne, když je svoboda na dosah ruky! ve světle probouzejícího se dne jsem zahlédl malou rybářskou vesnici. Už jen několik stovek metrů! Bože, nedej, abych zahynul po tom všem, co jsem vytrpěl, krátce před cílem! Prosím Tě, nech mě žít!

V tu chvíli mě obklopila tma. Vesnička, ke které jsem se blížil, se mi pomalu rozplynula před očima. Poslední, na co si vzpomínám, byla myšlenka: musím plavat dál! Musím plavat dál! a potom – úplná tma. Co bylo dál, nevím.

Ale co jsem tu vlastně hledal to studené zářijové ráno, tak blízko smrti a tak daleko od domova? Co mě přivedlo k tomu, abych se vzdal života námořního důstojníka a komsomolského funkcionáře a přišel až sem, na skalnaté pobřeží Kanady a o vlásek tady unikl jisté smrti? Můj příběh se začal odvíjet před mnoha lety v Rusku.

III.

Na své rodiče si vzpomínám jen mlhavě. Měl jsem čtyři roky, když otce zabili. Matka zemřela krátce po něm. Hodně z toho, co jsem se o nich dozvěděl, mi řekl otcův bývalý dobrý přítel.

Otec se narodil v Povolží. Když mého děda poslali do vyhnanství, musel můj otec odejít s ním. Žil ve státním dětském domově a chodil do nedaleké školy. Už v mládí se stal zaníceným komunistou. A protože otce měl v pracovním táboře, musel v první řadě „napravit svou pověst, osvobodit se od zlé nákazy rodinných pout“.

A tak vlastního otce zapřel.

Dobře si vzpomínám, že jsem měl otce velmi rád. Večer – měl jsem tehdy tři nebo čtyři roky – přicházel obyčejně do mé jizby a políbil mě na dobrou noc. Dodnes vidím před sebou jeho pronikavé černé oči a cítím na tváři dlouhé nakroucené vousy, které mě vždy šimraly. Pamatuji se také na to, že se rád napil. Když přišel domů, posadil se ke stolu s lahví vodky. Protože sloužil v armádě, byl často dlouho mimo domov. Ale když byl doma, často jsme spolu řádili. Nikdy nezapomenu, jak mě učil tancovat. Když se mi to dařilo, dostal jsem za odměnu pohár vodky. Vypil jsem ji a tancoval dál. Brzy se otec zpil do němoty a svalil se na postel. A tehdy jsem otevřel jeho skříň, oblékl si kabát od jeho uniformy a mašíroval po světnici. Vyznamenání zvonila při každém pohybu. Jinak se na otce pamatuji jen velmi mlhavě.

S matkou jsem byl v užším kontaktu. Jmenovala se Anisja. Pocházela z velice chudobné rodiny, někteří její příbuzní byli věřící. Velmi se o ně starala. Ale jinak si už moc nepamatuji.

Měl jsem dva bratry. na Vladimíra si pamatuji dobře. Byl o několik let starší než já. Protože jsme bydleli na vojenské základně v Novosibirsku, chodil Vladimír do školy ve městě. Během prázdnin, které trávil doma, jsme společně prožili mnohá dobrodružství. Vladimír byl silný a velmi jsem ho obdivoval. Naposledy jsem ho viděl, když jednou večer přišel ke mně. Ležel jsem už v posteli. Řekl mi, že jednou budu také velký a silný chlapec. Potom mě objal, řekl „na shledanou“ a odešel – z mého pokoje i z mého života. od té doby jsem ho už nikdy nespatřil. Zmizel beze stopy.

Už jako sedmnáctiletý posluchač leningradské Námořní akademie jsem navštívil Novosibirsk. Jeden můj starší přítel se mě zeptal: „Sergeji, chtěl by ses dozvědět něco víc o svém otci, matce a bratřích?“

„Samozřejmě.“

„Tak jdi na vojenskou základnu a vyhledej podplukovníka Dobrinského. Znal tvého otce a určitě ti řekne hodně věcí, které tě budou zajímat.“ Věděl jsem pouze to, že otce zastřelili a matka zemřela o několik měsíců později. Neznal jsem však žádné bližší podrobnosti. Hořel jsem zvědavostí dozvědět se víc. Když mi bylo třináct let, doslechl jsem se, že je bratr Vladimír v pracovním táboře v Kazachstánu. Napsal jsem tam a prosil o pomoc při hledání. Za nějaký čas jsem dostal odpověď, že jeho jméno není nikde zaregistrováno a že mého bratra nikdo nezná.

Později jsem to zkusil ještě jednou. Prostřednictvím vysokého komunistického důstojníka jsem se písemně obrátil na Nejvyšší sovět SSSR v Moskvě se stejnou prosbou. Ale ani tady jsem se nic nedozvěděl. Zmizel beze stopy. Buď ho potkal stejný osud jako našeho otce nebo žije někde zapomenutý v nějakém pracovním táboře. Ale nikdy jsem se nevzdal naděje, že ho ještě uvidím.

Od svých čtyř let jsem žil v rodině našich přátel a jako šestiletý jsem se dostal do státního dětského domova. od nejútlejšího dětství mi naprosto chyběla starostlivá péče a láska rodičů. Ráno mi nikdo neřekl: „Hezky se

nasnídej a ve škole dávej dobrý pozor!“ Pro každé dítě znamenají tyto nejobyčejnější věty nesmírně mnoho. Ve mně zůstalo pusto a prázdno, nic takového jsem nikdy nepoznal ani nezažil. A dost možná, že tato mezera byla pro celý můj další život rozhodující. Když jsem se tedy dozvěděl o podplukovníkovi Dobrinském, kterými mohl povědět o mých rodičích, neváhal jsem ani chvíli a hned jsem ho vyhledal. Nedočkavě jsem zaklepal na dveře jeho bytu a hned, jakmile se otevřely, jsem se představil: „Jsem syn Nikolaje Ivanoviče Dakova.“

Nejprve se na mě překvapeně podíval. Potom se přátelsky usmál a řekl: „Ano, znám tě. A na tvého otce si velmi dobře vzpomínám. Pojď dál!“

Představil mě své ženě, která mě královsky pohostila. Potom jsme sedli a vyprávěli. Vodka přitom nechyběla. Dobrinskij si pořádně přihýbal, byl stále upovídanější a nakonec už nebyl schopen udržet jazyk na uzdě. A tak se stalo, že jsem se dověděl o svém otci některé věci, o kterých jsem neměl nejmenší tušení.

„Samozřejmě, že se na něj pamatuji. Tvůj otec byl velice zajímavý a schopný člověk. Chtěl odčinit chyby tvého dědečka, a proto se stal vojákem komunistické armády. Přestože neměl žádné vzdělání, byl tak schopný, že to dotáhl velmi daleko. Zúčastnil se mnoha vojenských výprav a neustále riskoval život pro komunistickou stranu, zejména v Turkestánu. Zde vedl brigádu, která potlačila nejednu vzpouru. Když vypukla finská válka, dobrovolně se přihlásil jako první na frontu. Velel brigádě a bojoval hrdinsky.“

Seděl jsem a poslouchal bez dechu. Byla s námi také podplukovníkova žena. Neustále dolévala manželovi vodku.

„Když vypukla 2. Světová válka, tvůj otec nesměl v armádě chybět. Velel tankové brigádě pod vedením generála Rokosovského. Sloužil velmi oddaně a obětavě a obdržel mnohá vyznamenání. po válce jsme byli dobří přátelé. Oba nás poslali sem, na tuto základnu. Když jsem sem s tvým otcem přišel, nebylo tu vůbec nic. Dostali jsme rozkaz vybudovat základnu a tankové a dělostřelecké cvičiště. Měl jsem o stupeň nižší hodnost než tvůj otec a byl jsem jeho asistentem. Opravdu, pracoval velmi těžce a všechno, co tu vidíš, je jeho dílem. I když jsem mu pomáhal radou a pracoval s ním, je to především jeho zásluha. Tvůj otec nebyl jenom dobrý voják, ale i dobrý organizátor a politický aktivista. Stoprocentně podporoval Stalina.“

„A co se stalo potom, když se k moci dostal Chruščov?“ zeptal jsem se. „No ano, potom přišly těžkosti. Jednou v noci, měl jsem zrovna službu, zastavilo najednou venku auto a vystoupilo z něho několik mužů. Ptali se na tvého otce. Řekl jsem jim, že je doma. Ráno mě měl vystřídat, ale vůbec se neobjevil. Poslal jsem pro někoho do jeho bytu, aby zjistil, co se stalo, ale nebyl tam. V noci ho odvezli. Určitě bys rád věděl proč. Tak tedy Sergeji: Chruščov přebral moc po Stalinovi a ve vedení strany se začaly svádět velké boje. Všechno se nedalo změnit najednou, ale pomalu, krok za krokem. Aby Chruščov upevnil vlastní moc, dal odstranit všechny vysoké důstojníky, o kterých věděl, že podporovali Stalina. Muselo se to samozřejmě provádět tajně a postupně, aby to nevyvolalo vzbouření. A proto odvezli tvého otce v noci. Znal jsem jen velice málo lidí, kteří sloužili komunismu tak oddaně jako on. Ale byl odstraněn – jako mnozí jiní. Za dva dny se objevil na základně neznámý muž a představil se jako náš nový šéf.

‚Dakov byl lump,‘ řekl. ‚Zavřeli ho.‘ a to byla poslední slova, která jsem o tvém otci slyšel. Zmizel beze stopy. Rozumíš, Sergeji?“

Rozuměl jsem. Ale rozuměl jsem opravdu? Podplukovník ještě řekl, že kdyby byli mého otce neodrovnali, byl by dnes už generálem. Pro Chruščova byl prostě velmi silnou osobností; a proto musel zemřít. Aby upevnil vlastní moc, dal odstranit člověka, který po celý život ze všech sil sloužil komunismu.

Dobrinskij pokračoval: „Když otec zmizel, zřítil se tvé matce celý svět. Myslím, že zemřela o čtyři měsíce později. Žalem jí puklo srdce. Nechtěla žít dál. Když zemřela, ztratil ses nám i ty. Nevím, co se s tebou od té doby dělo. Kdybych tě byl býval našel, pomohl bych ti. Sergeji, co jsi vlastně dělal po smrti svých rodičů?“

IV.

Na události, které se odehrály několik měsíců po smrti otce a matky, si vzpomínám s velkou bolestí. Byly mi teprve čtyři roky, když jsem zjistil, že se otec domů již nikdy nevrátí.

„Mami,“ ptal jsem se, „kde je otec? Proč nepřijde? Proč mě na dobrou noc nedá pusu?“

Matka se buď obrátila anebo se rozplakala, ale neodpověděla mi nic. A já, přestože jsem byl malý, pochopil, že se muselo stát něco strašného, když je matka neustále smutná. Její zdravotní stav se neustále zhoršoval. Nakonec musela ulehnout a nemohla se postarat ani o sebe, ani o mě. Když jsem ji viděl naposledy, byla už velmi nemocná. A jednou mi jistá známá paní naší rodiny řekla: „Sergeji, už nemáš maminku. Vezmeme si tě k sobě.“

Zpočátku jsem nic nechápal. Byl jsem přesvědčený, že jen musím trpělivě čekat. Nemohla přece odejít jen tak, bez rozloučení, navždy a nechat mě samotného! Byl jsem přesvědčený, že se brzy vrátí a všechno bude zase v pořádku.

Paní, která si mě odvedla, se jmenovala Kolmakovová. Její manžel byl profesor, vědec a pedagog a požíval v Rusku velkou úctu a uznání. Oba byli velice milí a měl jsem je rád. Měli dva syny. Jeden se jmenoval Andrej. Paní Kolmakovová chtěla, abych začal žít úplně jinak. Oba byli s manželem velice vzdělaní a ona mě ze začátku povzbuzovala, abych se co nejvíc učil a sama mi pomáhala se čtením a matematikou.

Pan profesor byl také velmi dobrosrdečný a obdivuhodně moudrý člověk. Stal se členem Sovětské akademie věd. Přestože byl zaneprázdněný a měl své dva vlastní syny, dokázal si vždycky najít trochu času i pro mne. Oblíbil jsem si ho jako vlastního otce.

Paní Kolmakovová byla drobná, malá, plná lásky a mateřské starostlivosti a byla rozhodnuta mě adoptovat. Dva roky žili krásně a spokojeně, až na jednu výjimku. Byl jí Andrej.

Už tehdy jsem věděl, že s ním není něco v pořádku. Později jsem se dověděl, že trpěl nějakými psychickými poruchami. Byl starší než já a na svůj věk nepřiměřeně silný a vyspělý. Jeho chování ke mně mi nahánělo hrůzu a děs.

Jednoho dne – byl jsem právě ve vaně vlezl Andrej do koupelny. „Běž pryč," řekl jsem mu. „Nemáš tu co pohledávat. Až budu hotový, tak přijď!" Ale Andrej se na mě pronikavě zahleděl a divně se usmíval. Vycítil jsem nebezpečí a zmocnil se mě ukrutný strach. Najednou po mě skočil a vší silou mi ponořil obličej pod vodu. Bránil jsem se. Bil jsem okolo sebe divoce rukama a lapal po dechu. Najednou mi svitlo, že mě chce utopit. Chtěl jsem křičet o pomoc, ale měl jsem plnou pusu vody. Bránil jsem se ze všech sil, ale Andrej byl mnohem silnější než já. V nejvyšším zoufalství se mi nakonec podařilo vyprostit se a vyskočit z vany. S křikem a pláčem jsem vyletěl z koupelny a hledal paní Kolmakovovou nebo jejího manžela. Ale nikdo nebyl doma. Andrej, vystrašený křikem, utekl ze strachu před rodiči do zahrady. Tohle nebyl první případ šikany ze strany Andreje, a tak jsem pochopil, přestože mi bylo teprve šest roků, že je pro mě krajně nebezpečné žít s ním pod jednou střechou. Rozhodl jsem se, že uteču. Vběhl jsem zpátky do svého pokoje, sebral pár věcí; které nebyly příliš těžké, nacpal je do papírové tašky a od Kolmakovových jsem utekl. Andrej mi naháněl takovou hrůzu, že jsem se rozhodl už nikdy do tohoto domu nevkročit.

Ocitl jsem se na ulici, úplně opuštěný sirotek bez domova, bez jídla. Hadry, které jsem měl na sobě, byly mým jediným majetkem. Bloudil jsem ulicemi Novosibirska, sám, hladový, vystrašený. Neměl jsem nejmenší tušení, co budu dělat dál. Věděl jsem, že si musím sehnat dvě věci: jídlo a nějaké místo na spaní. Musím se naučit žít sám v tomto obrovském městě, odkázaný jenom sám na sebe. Ale brzy jsem zjistil, že to není vůbec nic lehkého.

Byl právě srpen, takže jsem si nemusel dělat starosti s teplým oblečením. Ale moje situace byla i tak zoufalá. Co budu dělat? Kam půjdu? Bloudil jsem ulicemi a přemýšlel. Všechno se mi zdálo obrovské a cizí. Novosibirsk má dva milióny obyvatel a je nazýván sibiřskou křižovatkou. Ani jsem nevěděl jak a ocitl jsem se před budovou hlavního nádraží. Masy lidí nepřetržitě proudily sem a tam. Každou hodinu odjížděly vlaky do Vladivostoku, na Dálný Východ, do Taškentu, do jižní Asie a na západ, do evropského Ruska. Člověk tady mohl vidět lidi nejrůznějších národností a slyšet nejrozmanitější cizí jazyky.

Pro šestiletého chlapce, který byl poprvé pryč z domu, to byl vzrušující zážitek. Celý zkoprnělý jsem do sebe vstřebával všechny dojmy. „Tohle potřebuju," pomyslel jsem si a rozhlížel se po obrovské nádražní budově. V čekárně byly řady lavic. Určitě tady najdu nějaký tmavý koutek, kde bych mohl nepozorovaně přespat. V tom chaosu tady si těžko někdo všimne malého chlapce spícího pod lavicí. Cítil jsem se tu bezpečně. Tady mě nikdo nenajde a nedovede zpátky ke Kolmakovovým.

Když jsem vyřešil problém spaní, mohl jsem přemýšlet o jídle. Nebylo to jednoduché. V kapse jsem měl pouze pár mincí a hlad byl velký. Zmrzlinový stánek mě přímo magicky přitahoval. Nemohl jsem odolat. Zmrzlina byla výborná, ale tak malá, že jsem ji snědl raz dva. Hlad jsem měl stále. Vylovil jsem zbytek peněz a dal si ještě jednu porci.

Něco mi říkalo, abych si nechal poslední peníze na horší časy. Ale šestiletý chlapec není schopen myslet na budoucnost. Dal jsem si ještě poslední zmrzlinu a potom se bezstarostně potuloval ulicemi. V kapse mi zbyla jedna jediná mince, za kterou jsem už nemohl koupit vůbec nic.

Když jsem přecházel okolo stánků s koláči, sladkostmi a nejrůznějšími potravinami, sbíhaly se mi sliny. Nejraději bych si vzal od každého něco. Ale musel jsem se jen dívat a to ještě víc dráždilo můj prázdný žaludek.

Jeden stánek s fantastickými koláči mě nesmírně přitahoval. Uvnitř prodávala hrozivě vyhlížející asi stokilová žena a se zachmuřeným pohledem hlídala zboží. Připomínala mi obra, chrlícího oheň. S tou si raději nebudu nic začínat, pomyslel jsem si.

Za chvilku moji pozornost upoutal stánek s ovocem. Prodavač také nevypadal přátelsky. „Co tu chceš?" zavrčel. „Chceš něco koupit? … Ne? Tak zmiz!" Šel jsem pomalu zpátky a přemýšlel. Původně jsem chtěl prodavače poprosit o trochu jídla – z každého stánku něco. Ale jak jsem teď zjistil, nic takového nepřicházelo v úvahu. Něco jsem však podniknout musel. Hlad byl stále trýznivější. Musím to nějak zkusit. Ale jak? Vymyslet nějakou srdceryvnou historii? Stále jsem neměl odvahu. Vtom jsem si vzpomněl, že mám v kapse poslední minci. Dostal jsem nápad. Vrátil jsem se ke stánku s pšeničnými koláči. Zpozoroval jsem, že prodavačka stojí na malé kovové plošce ve tvaru čtverce. Přišel jsem blíž a s nevinným výrazem upustil minci na kov. Halasně zařinčela a odkutálela se dál.

Prodavačka zbystřila pozornost. Pak si pomyslela, že jí asi vypadl peníz z pokladny a začala ho hledat po zemi. na to jsem čekal. Nabral jsem hrst koláčů a rychle pryč! za sebou jsem slyšel rozčilený křik: „Chyťte ho, zloděje! Chyťte ho!" ale ztratil jsem se v davu. Sedl jsem si na zem a v bezpečné vzdálenosti od stánku po-

jedl. Cpal jsem se, dokud mi nezbyly poslední dva koláče. Ty jsem si nechal na později. Pak jsem si lehl na nádraží pod lavici a spokojeně usnul. To byl můj první den ve velkém městě.

Takhle jsem se protloukal deset dní. Žil a přežíval jsem díky vlastnímu chytráctví a každý den pravidelně začínal hledáním snídaně. Desátého dne jsem šel opět „nakupovat". V jednom stánku s ovocem jsem se pokoušel poplést prodavačku soustředěným pohledem dozadu za ni. Ve chvíli, kdy už jsem otvíral ústa a chtěl něco říci, nečekaně vykřikla: „Tak ty seš tu znova?! Počkej, teď mi neutečeš, všiváku!" Jako na potvoru jsem si vybral stánek, kde už jsem před třemi dny něco ukradl. Prodavačka mě poznala. Vzal jsem nohy na ramena. Žena běžela za mnou, neustále nadávala a křičela. Běžel jsem, běžel, dokud jsem s uspokojením nezjistil, že vzdálenost se mezi námi zvětšuje.

Vtom jsem do něčeho pevného narazil. „Hej." ozval se mužský hlas. „Kam tak spěcháš?" Policajt! Zrovna on! Konec života na nádraží! Ale těch deset dní nebylo zbytečných. Osvojil jsem si hodně z umění přežít. Později se mi to nesmírně hodilo.

Policajt mě přivedl na nejbližší stanici:

„No tak, malý, řekni, odkud jsi? Jak se jmenuješ?"

Ale to jsem právě prozradit nechtěl. Dovedli by mě určitě zpátky ke Kolmakovovým. Byl jsem přesvědčený, že by se Andrej pokusil znova mě oddělat. A tak jsem mlčel jako hrob.

„Kde máš rodiče?" ptal se policajt.

„Zemřeli."

„Jak se jmenuješ?"

Nejdřív jsem mu nechtěl říci vůbec nic, ale když se na mě obořil, bojácně jsem odpověděl: „Sergej."

„A příjmení?"

„Jmenuji se Sergej. Nemám rodiče. Oba zemřeli."

Rozhodl jsem se, že víc ze mne nedostane. Policajt rezignoval. Zavolal kolegu a ptal se ho: „Co s ním uděláme? Nechce nic říct, mele pořád dokola, že je sirotek."

„Tak ho pošleme do sirotčince," odpověděl druhý.

Za několik hodin zastavilo před stanicí auto a odvezlo mě do dětského domova číslo jedna. Čekala tam na nás korpulentní dáma a hned se mě příkrý m hlasem zeptala: „Jak se jmenuješ?"

„Sergej."

Víc nenaléhala. Přečetla papíry, které mi vystavili na policejní stanici a řekla: „Jak vidím, moc toho nenamluvíš. Ale to si už vezmeme na starost my."

Se mnou nepočítejte, pomyslel jsem si. Nikdo mě nesmí poslat zpátky ke Kolmakovovým, aby mě Andrej zabil. Byl jsem si jistý, že i kdybych jim prozradil své obavy, stejně by mi to nepomohlo. Určitě by mi nevěřili.

„Pověz mi aspoň, kolik je ti let," řekla.

Netušil jsem past, a proto jsem klidně odpověděl: „Osm."

Samozřejmě jsem lhal. Byl jsem na svůj věk vyspělý, a proto jsem si myslel, že mi uvěří a že pro ně bude ještě těžší zjistit moji totožnost. „Kam jsi chodil do školy?" zeptala se mě ta žena. Běda! Past sklapla.

„Nevím." řekl jsem.

„V pořádku. Vyzkouším si tě a uvidíme, jaké máš vědomosti."

Podle výsledků testu jsem toho znal moc málo na to, abych mohl jít rovnou do druhé třídy, ale na druhé straně hodně, než aby vyšlo najevo, že jsem do školy ještě nikdy nechodil. Řekli mi, že budu opakovat první třídu. Opakovat! Smál jsem se v duchu. V Rusku začíná školní docházka po dovršení sedmi let a já měl teprve šest! To, co jsem znal, mě naučila paní Kolmakovová, která se mnou četla, psala a počítala. A dělala to opravdu dobře, věděl jsem víc, než se vyžadovalo v první třídě. Tak jsem šel „ještě jednou" do první třídy. Škola byla nedaleko domova. k mému velkému údivu se mi dařilo. Brzy jsem byl nejlepší z celé třídy a učení mi nepůsobilo nejmenší potíže. Život se mi zdál krásný.

Ale pohoda se brzy rozplynula. Manželé Kolmakovovi mě neustále hledali a obrátili se i na policii. Tam je odkázali na zdejší dětský domov. Jednoho dne si mě ředitelka zavolala a řekla mi:

„Tak, vy pane Chytráku, už víme, kdo jsi."

Srdce se mi zastavilo leknutím. Začal jsem zoufale prosit:

„Prosím vás jenom mě neposílejte zpátky! Neposílejte mě zpátky!" „No, budeme vidět. Ještě se o tom poradíme s jinými lidmi, myslím ale, že tu zůstaneš. Ale máš pouze šest roků, a proto nemůžeš chodit do školy!"

„Ale vždyť mi to jde dobře," protestoval jsem.

„To nevadí. Podle směrnic ještě nemůžeš chodit do školy a basta!"

Ale směl jsem zůstat v domově. na jedné straně bych se rád ke Kolmakovovým vrátil, ale strach z Andreje byl silnější.

1. března 1957 jsem oslavil sedmé narozeniny. Byl to můj velký den. Konečně jsem mohl chodit do školy! Při zápisu nám učitel řekl: „Všechny děti od první třídy do třetí třídy musí být jiskřičkami." Tato slova jsem slyšel poprvé v životě. Učitelka nám vysvětlila, že se jedná o komunistickou organizaci pro děti prvních tří tříd.

„Teď už nepatříte rodičům, ale komunistickému státu."

Když jsem rodiče stejně neměl, bylo mi úplně jedno, komu patřím. Učitelka nám ještě řekla, že jiskřičky jsou vnuci Lenina.

Lenin? Kdo to je? Už jsem to jméno zaslechl, ale nic jsem o něm nevěděl. „Lenin je největší člověk, jaký kdy na naší zemi chodil a žil. A nejen žil, ale on žije a bude žít stále!“ řekla. „Kdo z vás chce být vnukem Lenina, chodit na výlety a účastnit se mnoha jiných zajímavých akcí?“

Nadšeně jsem zvedl ruku spolu s ostatními. Já – a Leninův vnuk! Fantastické, pomyslel jsem si.

Od svých šesti až do devíti let jsem žil v dětském domově č. 1 v Novosibirsku. Spřátelil jsem se s mnoha dětmi. Vždycky jsem si myslel, že náš domov je jen pro sirotky, jako jsem byl já. Ale jednou jsem se setkal s chlapcem, který strašlivě plakal a ptal se: „Proč tu musím být? Vždyť já mám tatínka i maminku, proč s nimi nemohu být doma?“ Poprvé jsem zjistil, že všechny děti v domově nejsou sirotky. Až později jsem se dozvěděl, že tyto domovy byly především pro děti, které rodičům odebral stát. Rodiče těchto dětí prohlásili za „neschopné“ správné výchovy pro jejich náboženské přesvědčení.

Snažil jsem se chlapce utěšit, ale neuměl jsem mu odpovědět na otázku, proč nemůže být u svých rodičů, kteří bydleli nedaleko odtud. Sám jsem tomu nerozuměl. Později mně strašně chyběla mateřská láska i tatínkovy polibky na dobrou noc a v těchto chvílích jsem si vždycky vzpomněl na tohoto chlapce a marně se sám sebe ptal, proč nesměl být doma se svými rodiči. Kdybych já rodiče měl, jednoduše bych odsud utekl. Proč on to neudělá?

V.

Jednoho dne, měl jsem tehdy devět roků, za mnou přišla ředitelka a povídá: „Kurdskove, sbal si věci, musíš do jiného domova.“

„Kam?“ ptal jsem se.

„Není to daleko. do Verk-Irmenu.“

Dětský domov stál na periférii. Byly to celkem čtyři budovy. Nedaleko byla škola, kam chodily děti z domova i z města. Zpočátku jsem byl z nového prostředí nervózní, ale děti mě přijaly přátelsky a brzy jsem měl nové kamarády.

Hned po příchodu jsem vstoupil do pionýrské organizace. Jako jiskřička jsem byl Leninovým vnukem. Ale co byli pionýři? To jsem nevěděl. Dostali jsme červené šátky, které jsme směli nosit na krku.

V domově bylo celkem 120 dětí a vychovatele a vychovatelky jsme oslovovali „strýčku“ a „teto“. Zdejší vychovatelé byli podstatně tvrdší, čišel z nich chlad a vůči našim přáním byli naprosto lhostejní. na něco podobného jsem byl zvyklý sice už z Novosibirska, ale tady panovala skutečná nenávist mezi vychovateli a dětmi. A žádná strana se nenamáhala své city skrývat. Ani jedna teta nebo strýc si toto povolání nezvolili z lásky k dětem. Strana je prostě pověřila výchovou „malých komunistů“. A oni tuto úlohu považovali za tu nejpodřadnější, jaká mohla je, členy strany, potkat. Bylo to povolání bez jakékoliv perspektivy, povolání pro lidi, jejichž kariéra definitivně skončila. Proto byli nešťastní, zahořklí a rozčarovaní a všechnu svoji zlost a vztek si vylévali na dětech. Sebemenší přestupek proti domovnímu řádu trestali velmi tvrdě a brutálně. na druhou stranu nás úplně ignorovali, když jsme někdy potřebovali nějakou pomoc.

Brzy jsem tu našel několik přátel. Byl to například Ivan Černega, asi o tři roky starší než já. Dalším přítelem byl asi desetiletý Pavel. Byl velmi malý, ale uměl v mnoha věcech chodit. Brzy jsem zjistil, že když chce člověk něčeho dosáhnout, musí si umět sám poradit. Právě na tohle měl Pavel obdivuhodné nadání.

Jednou večer jsme leželi v posteli a povídali si. Najednou se mě zeptal: „Sergeji, jak na tom seš s penězi? Nepotřebuješ nějaké?“ Hloupá otázka, pomyslel jsem si. Kdo je nepotřebuje?

„No jasně že ano.“

Pavel se ke mně obrátil zády a zamumlal: „Až budeš doopravdy potřebovat, tak mi řekni.“

Za chvilku spal. A já dlouho ležel a o všem přemýšlel. Všichni chlapci věděli, že v tomto směru je Pavel nesmírně vynalézavý. Ale jak to dělal? Měl snad lis na peníze? Nikdo nevěděl, odkud je bere. Když nějaké potřeboval, zmizel a za nějakou dobu se vrátil s novou zásobou. Druhý den jsem se ho u snídaně zeptal:

„Jak jsi to včera myslel s těmi penězi? Člověk má dojem, že si ty peníze tiskneš!“

„No je to skoro tak jednoduché,“ odpověděl s úsměvem.

„Tohle ti nevěřím,“ řekl jsem vyzývavě. „Tohle není pro nikoho lehké, ani pro tebe.“

„Dokážu ti to. Pojď zítra se mnou.“

Druhý den jsme se setkali na smluveném místě ve městě.

„Jedeme do Novosibirska, Sergeji.“

„Do Novosibirska?!“ zvolal jsem. „Vždyť je to šedesát kilometrů! Co řeknou v domově, když nás nenajdou?“

„Ti na to vůbec nepřijdou. Hlavně, že jim neděláme nepříjemnosti. My dáme pokoj jim a oni dají pokoj nám. Nedělej si z toho hlavu a pojď! o půlnoci jsme zpátky.“

Nastoupili jsme do autobusu a před šestou večer jsme byli v Novosibirsku. „Počkej chvilku tady,“ rozkázal Pavel a zmizel za rohem i s baťůžkem. Sedl jsem si na nedalekou lavičku a čekal. Jak jsem tam tak seděl, upoutal

najednou moji pozornost otrhaný, špinavý chlapec. Probudil ve mně soucit. Zdálo se mi, že má hlad. Ale když jsem se podíval pozorněji a zblízka… „Pavle, to jsi ty?“ vykřikl jsem. Teď jsem pochopil, co bylo v té tašce – žebrácké hadry. Spiklenecky na mě mrkl.

„Teď už znáš moje tajemství. Žádný lis na peníze. Jen tohle tady.“

Ukázal na své smradlavé, špinavé, roztrhané šaty a strčil mi do rukou taky několik takových hader.

„Pospěš si! Obleč si to! Teď je nejlepší čas na žebrotu: Lidé chodí jíst!“

Něco takového jsem vůbec nečekal, ale poslechl jsem. na veřejném záchodku jsem se převlékl do špinavých hader. Pavel si mezitím důkladně zašpinil tváře. Budil opravdový soucit. Než jsem se vzpamatoval, natřel tváře i mně.

„A teď jdeme.“

Šel jsem za ním ulicemi Novosibirska, až jsme se ocitli před jednou z nejlepších restaurací. Výborně tam vařili. Sedli jsme si kousek od vchodu.

„Takhle se musíš tvářit,“ řekl Pavel a předvedl co nejsmutnější tvář. Pak mi hodil starou foukací harmoniku a já se snažil najít „smutné“ tóny. Pavel zatím nahodil zničený výraz a začal oslovovat lidi, kteří vycházeli z restaurace.

„Jsem sirotek. Nemám jediný haléř. Mám hlad. Prosím, pomozte sirotkovi. Nemám otce ani matku, pomozte, prosím!“

Takhle smutně žebral, zatímco já vyluzoval nejplačtivější tóny, které jsem byl schopen nalézt. Několik minut jsme se namáhali zbytečně. Nefunguje to, pomyslel jsem si. Potom u nás zastavil muž, soucitně se podíval a hodil do klobouku dvacet pět kopejek! Tak přece! To je fantastické! To je prostě fantastické!

Nějací manželé nám hodili padesát kopejek. Teprve teď jsem chytil tu správnou slinu. Pavel vyprávěl jeden smutný příběh za druhým. Stále více lidí se u nás zastavovalo a házelo do klobouku drobné. Když nebyl nikdo nablízku, zeptal jsem se:

„Jde to výborně, ale proč jsme právě tady?“

„To ti nedošlo? Tak se na ty lidi podívej. Vypadají hladově? Samozřejmě ne. Právě se dobře najedli. Co myslíš, jak jim je, když venku vidí dva vyhladovělé sirotky? Nemyslíš, že se v nich ozve svědomí? Tohle je to nejlepší místo!“

Potom jsme se vystřídali. Pavel si sebral harmoniku, já nasadil zoufalý výraz a spustil známou dojemnou historku. Fungovalo to stále stejně. Lidé se zastavovali, otvírali peněženky a peněz ustavičně přibývalo.

A potom se to stalo!

Z restaurace vyšel nějaký muž a blížil se přímo k nám. Byl to ředitel dětského domova ve Verk-Irmenu. Znal nás oba velmi dobře, protože jsme byli příliš často v jeho pracovně na „koberečku“. Teď je s námi konec! Srdce mi divoce bilo až kdesi v krku. Nejlepší, co jsme mohli udělat, bylo neprodleně zdrhnout.

„Pavle, utečme,“ zašeptal jsem. „Určitě nás pozná!“

„Už je pozdě!“

Ředitel došel až k nám a zeptal se: „Kdepak máte, chlapci, rodiče?“ Nemohl jsem ze sebe vydat ani hlásku. Pavel zachránil situaci. „Zemřeli.“

Zdálo se, že ředitel nás nepoznal ani podle hlasu. Špína, kterou jsme byli natření, nás zachránila. A převlečení bylo také perfektní. „No to je velmi smutné,“ řekl. Udělal pár kroků, potom zaváhal a vrátil se. Pronikavě se na mě podíval a zeptal se: „Neviděl jsem tě už někde?“

Stěží ze mě vyšlo: „Ne…“ v duchu jsem si říkal, že jestli se z tohohle dostanu se zdravou kůží, nikdy už sem nevlezu. Ať si Pavel pokračuje sám.

Ředitel musel být ten den ve velmi dobré náladě, protože udělal něco, co by normálně nikdy neudělal. Pohladil mě po hlavě a dal mi několik mincí: „Kupte si za to chlapci, něco k jídlu.“

Když odešel a zmizel za rohem, vyskočili jsme, sebrali nažebrané peníze a utíkali pryč.

„Tohle bylo poprvé a naposledy, Pavle. To není nic pro mě. Je to příliš nebezpečné,“ řekl jsem.

Pozdě večer jsme se vrátili zpět do Verk-Irmenu s kapsami plnými peněz.

Protože se o nás ředitel a vychovatelé vůbec nestarali, začali se starší hoši potulovat po ulicích Verk-Irmenu. A když pozvali do party i mě, div jsem se samou radostí nezbláznil. Chlapci byli stále drzejší a brzy se tlupa mladých výtržníků stala postrachem celé vesnice. Nic před námi nebylo v bezpečí. Každá zahrada, každý park, všechno patřilo nám. Prostě jsme přišli a ukradli si, co jsme chtěli.

Ředitel i vychovatelé o tom dobře věděli, ale vůbec je to nevzrušovalo. Vždyť byli zodpovědni pouze za to, co se odehrávalo uvnitř domova – a tam jsme se, samozřejmě, ničeho nedotkli. Co se stalo venku, to se jich netýkalo.

Netrvalo dlouho a Verk-Irmen byl úplně v našich rukou. Když se někdo z postižených ozval, rychle a cíleně vědomě jsme zakročili. Obyčejně jsme mu vytloukli okna, vytrhali plot a zdupali zeleninové záhony. V zimě jsme často hrozili, že vymlátíme okna. Vzpomínám si, jak nám Ivan Černega řekl: „Vytlučte jim okna! Až budou pořádně mrznout, tak jim snad zamrzne i papula a přestanou si na nás stěžovat!“ Občas jsme zaútočili i na lidi a někteří utrpěli těžká zranění. Brzy se parta uradila, že nebude chodit do školy a jednou večer vymlátila všechna okna ve školní budově, aby se pro zimu nemohlo vyučovat. Večer co večer jsme takhle drželi obyvatele vesnice

vesnice v šachu. Nakonec se v krajním zoufalství tajně obrátili na vládu s písemnou prosbou, ve které ji informovali o našich výtržnostech. V létě roku 1961 byl náš domov na popud policie a místních úřadů zavřen a děti byly přeloženy na jiná místa.

Ivan Černega a já jsme se dozvěděli o zrušení domova v předstihu, sebrali jsme si nejnutnější věci a zdrhli jsme. Odjeli jsme do Novosibirska a tam jsme se dohodli, že bude nejlepší, když se rozejdeme, protože nás určitě budou hledat. Rozloučili jsme se tedy a každý šel svou cestou. Já jsem zakotvil opět na starém známém nádraží. Všechno tam bylo úplně stejné, jen lidí přibylo. Nádraží poskytovalo opravdové útočiště. Mohl jsem se tu delší čas skrývat bez rizika, že mě najdou. Našel jsem si tmavý, opuštěný kout na přespání. Když budu šikovný a neupoutám pozornost, můžu tady pobýt několik měsíců.

O jídlo jsem si nedělal nejmenší starosti – budu krást koláče a ovoce. A tak jsem se jednoho dne vypravil k vyhlédnutému stánku, abych tam ukradl nějaká jablka. Použil jsem svůj oblíbený trik. Se zděšeným výrazem jsem se zahleděl kamsi za prodavačku, jako kdybych tam viděl něco hrozného. Prodavačka se samozřejmě otočila, já pobral jablka a uháněl pryč!

Dobrý lov, pomyslel jsem si. Netušil jsem, že mě po celou dobu pozorovala jistá žena. Šla nenápadně za mnou, a když jsem se pustil do jablek, přistoupila ke mně á zeptala se: „Chlapče, to jsi opravdu tak hladový?“

„Jaký hladový?“

„No tak, že musíš dělat to, co jsi udělal před chvílí?“

Věděl jsem, že mě viděla, když jsem bral jablka. Bylo jí asi šedesát pět roků, měla milou, přátelskou tvář.

„Máš kde spát?“

„Samozřejmě,“ odpověděl jsem opatrně.

„A kde?“

„Tady nedaleko.“

„Víš co?“ řekla. „Nevěřím ti. Určitě přespáváš tady na nádraží a jíš to, co ukradneš. Pojď se mnou. U mě se najde jídlo i místo na spaní.“ Byla tak milá a přátelská, že jsem svolil. Zavedla mě do malého dřevěného domečku v chudé čtvrti na okraji města. Uvnitř bylo čisto a útulno. Zatímco jsem jedl – po dlouhé době opět teplé jídlo – vyprávěli jsme si. Navrhla mi, abych u ní zůstal, jak dlouho budu chtít. Byla opravdu ochotná mi pomoci. Ale byla velice chudobná a s hladovým krkem navíc by to už nezvládla. A tak jsem jí jednou ráno napsal několik děkovných slov a odešel jsem. Uplynuly tři týdny, co jsem utekl z dětského domova. Ale už třetího dne po odchodu od té dobré ženy mě zatkla policie pro krádež v pouličních stáncích. Za několik dní po zatčení mě odvezli do dětského domova v Baryševě, na který do smrti nezapomenu.

VI.

Baryševo je malé městečko vzdálené asi 27 kilometrů od Novosibirska. Dětský domov se nacházel v bývalém pravoslavném kostele a ve škole, která byla už dlouhý čas zavřená. Kostel se stal klubem, kde se promítaly filmy, a vlastní dětský domov sídlil přímo ve zrušené škole. Z fary udělali prádelnu. V dětském domově žilo okolo 120 dětí.

I když jsem při svém příchodu nic netušil, stalo se Baryševo rozhodujícím mezníkem v mém životě. Strávil jsem tu sedm roků, dokud jsem nedokončil vyšší školu a nevstoupil do armády.

Hned po příchodu sem mě čekalo radostné překvapení. Když jsem vstoupil do ložnice uviděl jsem – Ivana Černegu.

„Ivane, kde tě chytili? Jsi tu už dlouho?“

„Sergeji! Vidím, že jsi měl víc štěstí!“

A pak mi vyprávěl své zážitky i to, jak ho chytili a dali do Baryševa. A potom jsem vyprávěl já.

„Jaké to tady je, Ivane? Víš, co myslím.“

„Hm. Podobné jako ve Verk-Irmenu. Ale musím tě varovat před jistými osobami. Dávej si pozor, aby ses jim nepřipletl do cesty. Je to především strýc Alexandr Ničman, říkáme mu Niči. A potom ředitelka domova Irena Dobrovlanskaja neboli tlustá Irena. Ti dva jsou nejhorší. Vyhýbej se jim na sto honů! Ale jinak je to tady stejné. Když jim dáš pokoj ty, dají pokoj oni tobě.“

Postřehl jsem, že se s Ivanem stala velká změna. Nemohl jsem přijít na to, čím to je, ale byl prostě jiný… Potom mě seznámil s několika svými přáteli.

Brzy jsem měl možnost osobně se seznámit s tlustou Irenou. Zavolala si mě do své pracovny. Ivanovo varování bylo na místě. Byla to zavalitá žena, vzbuzující strach a respekt. Stačilo se na ni jen dívat a člověk věděl, že není radno si s ní zahrávat. na bílé zástěře svítil Leninův řád, vysoké vyznamenání, které stát uděloval jen straníkům s mimořádnými zásluhami. Nikdy a nikde se bez něho neobjevila. Chtěla dát každému najevo, že je významnou osobou. Jenže to byla už minulost. Nevím, nevím, proč ji poslali do Baryševa, ale bylo jasné, že degradace na takové bezvýznamné místo ji naplnila trpkým zklamáním.

Druhou, stejně obávanou osobou byl Alexandr Ničman.

Nikdy v životě jsem nepotkal člověka s tak hrozivým a nepřátelským výrazem. Byl to vysoký, neobyčejně silný cholerik, který explodoval při sebemenší provokaci. Když někoho trestal, muselo to být šílené. Představoval jsem si, že mu nesmím přijít do cesty. On i tlustá Irena pamatovali lepší časy v komunistické straně. On byl vojenským letcem, ale z neznámých příčin ho degradovali a propustili z armády. Nikdo o tom nic přesného nevěděl. Jen se šeptalo, že byl opilý a zavinil letecké neštěstí. Strýc Ničí považoval konec své kariéry v dětském domově za totální porážku. Byl to tvrdý člověk, který si svoji zlost vylil na každém, kdo mu přišel do cesty. Většina strýců a tet byla v Baryševě dvacet až třicet let. Byli to apatičtí, vzteklí lidé, bez jiskérky lásky a bez sebemenšího porozumění.

V domově vládla atmosféra strachu. My jsme se báli vychovatelů. Ti se zase báli tlusté Ireny a Ničího a ti dva se zase obávali stranického vedení. Baryševo bylo místem nenávisti a strachu.

A tak jsme i my, nově příchozí, brzy zaujali stejný nenávistný postoj jako starší děti. A přece se právě v tomto nepřátelském ovzduší zrodila přátelství, která přetrvala roky. My děti jsme cítily, že máme na světě jenom sebe, a vytvořily jsme proto pevný svazek, abychom mohly čelit světu dospělých. V našem čele stálo několik vůdců. Byli to největší rváči, nejsilnější a nejchytřejší z nás.

Jak jsem si přál, abych k ním mohl patřit! Ale protože jsem měl pouze deset roků a ostatní dvanáct či třináct, neměl jsem nejmenší šanci. Jednou si mě zavolal Nikolaj Povalejev a řekl: „Sergeji, chtěli bychom, abys nám pomohl."

Šel jsem s ním. Jeden z vůdců držel v rukou krabici se žárovkami. Nikolaj řekl: „Sergeji, potřebujeme vyměnit v budově několik žárovek a chtěli bychom, abys nám pomohl."

„Dobře," cítil jsem se polichocen, „co mám udělat?"

„Pojď, ukážeme ti."

Vešli jsme do bývalého kostela, ve kterém teď bylo kino a společenská místnost. Nikolaj ukázal na vysoký strop.

„Vidíš tam tu žárovku?"

„Jo."

„Je třeba ji vyměnit."

„Dobře. Kde je žebřík?"

„To je právě problém. Žádný nemáme."

„Ale jak se dostanu nahoru?"

„Nějak to uděláme," řekl Nikolaj.

Chlapci odběhli do kouta a přinesli asi šest židlí, které postavili jednu na druhou, takže dosahovaly skoro až ke stropu. Vyrazilo mi to dech.

„Snad nechcete, abych tam po tomhle lezl?"

Zdálo se mi to neuvěřitelné, ale viděl jsem, že to myslí úplně vážně. Nikolaj se obrátil k ostatním a řekl:

„Držte ty židle co nejpevněji. A ty, Sergeji, vylez nahoru a vyměň žárovku. Vždyť to nic není. Nám můžeš věřit."

Neměl jsem jinou možnost. Kdybych to neudělal, považovali by mě za zbabělce a nikdy by mě mezi sebe nepřijali. Se žárovkou v ruce jsem se škrábal nahoru. Když jsem byl úplně nahoře a podíval jsem se dolů, viděl jsem, jak chlapci ze všech sil drží židle. Přece jen jsem v dobrých rukou, pomyslel jsem si a natáhl ruce, abych vyměnil žárovku.

Vtom Nikolaj vykřikl: „Teď!" a podtrhl spodní stoličku.

S obrovským rachotem jsem se zřítil dolů. Několik vteřin jsem ležel ochromený a bez hnutí. Ostatní stáli okolo a řvali smíchy. Během chvilky se však všichni vytratili a nechali mě samotného. Zkoušel jsem se postavit na nohy. Byl to zázrak, že jsem si nesrazil vaz. Přestože jsem byl pořádně potlučený, dokulhal jsem za chvíli na pokoj.

„Sergeji, co se ti stalo? Vypadáš, jako by ses srazil s lokomotivou!" a moji trýznitelé vypukli v další smích. Tehdy jsem ještě netušil, že jsem podstoupil „žákovský test". Celé tělo mě nesnesitelně bolelo. Ze svých „přátel" jsem byl úplně rozčarován.

Třetího dne ke mě přišel Boris a řekl:

„Sergeji, dokázal jsi to, jsi přijatý!"

„Přijatý? Kam? o čem to mluvíš?"

„Jsi přijatý, Sergeji. Při – ja – tý! Nerozumíš?"

„Ne," zamumlal jsem. „Vím jen, že jste mě málem připravili o život."

„Ty vole, copak jsi nevěděl, že to byl jen test? Nemohli jsme tě jinak přijmout. Museli jsme si ověřit, že hned všechno nevykecáš tlusté Ireně. Ale teď už víme, že nejsi žalobník. Ale museli jsme si tím být jisti. Obstál jsi. Pojď se mnou."

Šli jsme do společenské místnosti. Tam už stáli ostatní chlapci. Přivítali mě mezi sebe a já byl celý šťastný: dokázal jsem to a teď patřím k nim! Teprve později jsem zjistil, že to byl jeden z mnoha testů, které museli chlapci podstoupit, než si získali úplnou důvěru vůdců.

Baryševo bylo nekompromisně rozděleno na dva tábory: děti proti obyvatelům. Každý se musel rozhodnout pro jeden z nich a potom za každou cenu držet při sobě.

Postupně jsem se seznámil s několika chlapci. První byl Boris Lobanov. Dalo se mu plně důvěřovat. Přestože byl stejně starý jako já, byl o hodně mazanější. Dále to byl Michail Kirilin. Byl to tvrdý chlapík, plný energie. Dozvěděl jsem se, že udržuje rozsáhlé styky s Taškentem. Později jsme toho využili pro naše speciální obchody. Nikolaj Povalejev byl jedním z nejtvrdších chlapců, které jsem kdy potkal. Kdo držel s ním, byl v naprostém bezpečí. Ale běda tomu, kdo se s ním dostal do konfliktu! v Baryševě se říkalo, že kdo kamarádí s Nikim, může mít hodně nepřátel. Byl jasným vůdcem.

Ještě tu byl Alexandr Popov, jeden z nejlepších kapsářů na světě. Během dvouminutového rozhovoru dokázal svému společníkovi ukrást takřka vše. Když někdo nutně potřeboval peníze, zajel Alexandr do Novosibirska, několikrát se projel tramvají a vystoupil s kapsami plnými peněz. Další pozoruhodný chlapec byl Nikolaj Zauškin, se kterým jsem se setkal později.

Dětské domovy v Rusku nejsou ničím jiným než fabrikami na produkování budoucích komunistů. Před propagandou nebylo úniku. Obrovské plakáty a transparenty se žlutými písmeny na červeném podkladě bily do očí odevšad.

„Zvítězíme nad americkým imperialismem!“

„Pomáháme vietnamskému lidu!“

„Ať žije mír, svoboda a přátelství!“

„Proletáři všech zemí, spojte se!“

Tato i jiná hesla byla ve všech domovech, kterými jsem prošel. Visela nad postelemi, ve společenských místnostech, v jídelnách, koupelnách, na plotech, nade dveřmi, zkrátka úplně všude. A když to člověk denně viděl, staly se tyto výkřiky nakonec nedílnou součástí jeho osobnosti. Jako pionýr jsem absolvoval o hodně intenzívnější školení než jiskřičky. Lenin se na nás díval z každé stěny. Jeho výroky a komunistická ideologie úplně přesycovaly prostředí, ve kterém jsme žili, takže jiné důležité předměty, jako např. matematika, musely úplně ustoupit do pozadí. Komunistickou ideologii do nás hustili od první třídy a neustále se to stupňovalo. Denně nás učitel ve škole vítal slovy:

„Dobré jitro, děti. Zapamatujte si, že Bůh neexistuje!“

Ti musí mít ale pořádný strach, abychom se nedozvěděli něco o Bohu, ať už je, jaký chce, myslel jsem si. Já jsem se učil s nadšením a byl jsem tak horlivým pionýrem, že jsem byl v šesté třídě zvolen vedoucím skupiny. Nacvičovali jsme pochodování a při tom stále skandovali: „Ať žije komunismus! Ať žije Lenin!“ a když jsme pochodovali po ulicích Baryševa, byli jsme nesmírně hrdí na červené pionýrské šátky. Brzy začali obyvatelé Baryševa okamžitě zavírat okna, jakmile jsme se objevili. Ale mně to bylo fuk, poprvé v životě jsem měl pocit, že někam „patřím“.

Život v domově běžel stále podle neměnného pořádku. Domovní řád nám přikazoval denně po obědě spát. To mě ani nenapadlo. Bylo mi dvanáct roků, byl jsem velký a plný energie. A protože jsem velice rád četl, vzal jsem si vždycky po obědě lampu a četl jsem pod dekou. Dělal jsem to denně a nikdy mě nikdo nenachytal.

Jednou však měl Niči mimořádně špatnou náladu. Byl opilý a zuřivě hledal nějakou oběť. Nic zlého netuše ležel jsem pod dekou a četl. Najednou jsem pocítil strašlivý úder do boku a spadl jsem z postele. Nade mnou stál strýc Niči. Zařval: „Přece. jsem tě nachytal! Ty smrade! Dostaneš lekci, že na ni do smrti nezapomeneš!“

Zmocnila se mě hrůza. Co mě čeká? Ale Niči řval dál: „Dostaneš trochu vitamínu P, Dakove. Vitamín P! Víš, co to znamená, že?“ opilecky zaskřehotal. Otřásl jsem se. Abych nevěděl. Řemen! Rusky prjaška, to byl vitamín P strýce Ničiho. Díval jsem se, jak si sundal těžký kožený opasek s velkou kovovou sponou. „Tak, Dakove, připrav se na vitamín P. Tohle snad bude účinná lekce!“

Ostatní na nás s hrůzou vyvalovali oči. Nikdy bych se nesnížil k tomu, abych škemralo milost. Přestože jsem se šíleně bál, nedal jsem to najevo. To Ničiho ještě víc rozzuřilo. Začal mě zběsile mlátit. Těžká kovová spona dopadala na moje tělo. Měl jsem pocit, jako by mě lámal kosti. Třeba bude bít tak dlouho, dokud nezhebnu. Krev mi tekla z velké rány pod žebry, kde se mi ostrá hrana spony hluboko zařízla do masa. Když jsem byl už úplně bez vlády, odstrčil mě a zařval: „Zmiz, ty všiváku. A dávej si dobrý pozor, abych tě zase nenachytal!“

Na cestě k posteli jsem se zhroutil. Celé tělo jsem měl v jednom ohni. Byl jsem přesvědčen, že mi zlámal několik kostí. Takovou nakládačku jsem ještě nikdy v životě nedostal. Zalezl jsem pod deku, ale neplakal jsem. Ta bestie neuvidí ani jedinou moji slzičku! Tu radost mu neudělám!

Od toho okamžiku jsem dnem i nocí přemýšlel, jak se mu pomstím. Nenáviděl jsem ho ještě víc, než kdy dřív.

Za několik dní přišel ke mně Nikolaj Povalejev a řekl:

„Sergeji, hodina pomsty udeřila!“

„Co chceš udělat?“

„To nech na mě, já už něco vymyslím.“

„Dobře. Budu při všem pomáhat. Ale musí to být důkladné!“

Hned druhý den za mnou přišel: „Sergeji, mám plán!“ a do všeho mě zasvětil. Zdálo se mi to perfektní a nemohl jsem se dočkat, až to vypukne.

Každý večer, něco před jedenáctou, přicházel strýc Niči do naší ložnice, aby se poohlédl po nějaké oběti. Ale tentokrát na něj čekalo překvapení. V ložnici bylo naprosté ticho a tma. Nedočkavě jsme čekali, až se ozvou jeho těžké kroky. Netrvalo dlouho a zaslechli jsme známý zvuk. Niči přicházel. Dveře do ložnice se otevřely a Niči, nic netuše, přicházel. Nadešla naše chvíle! Povalev a dva jiní na něj zezadu skočili a hodili mu na hlavu deku, aby neviděl, co se děje a nikoho nepoznal. Další dva vyšroubovali žárovky, aby nemohl rozsvítit. Několik dalších se na něj vrhlo a „zpracovávali“ ho pěstmi a kopanci tak dlouho, dokud neležel na zemi. Bylo pro mne nepopsatelným zadostiučiněním uštědřit mu několik pořádných ran do nosu – v naději, že mu ho přerazím. Všichni jsme ho bili a kopali, zatímco on pod dekou, která tlumila jeho hlas, volal o pomoc. Chlapci, kteří se našeho přepadu nezúčastnili, si lhostejně strčili hlavy pod deku. Nic neviděli a určitě nic nevyzradí.

Toho večera dostal Niči pořádnou nakládačku. Tři kluci na něm seděli a drželi ho, dokud ostatní rychle nenaskákali do postelí a pod deky. Nakonec rychle vlítli do postelí i ti tři. Niči, zmlácený, krvácející z nosu, si strhl z hlavy deku a se zuřivým klením se vypotácel z jizby. Očekávali jsme explozi vzteku, ale nic se nestalo – ani toho večera, ani druhý den, ani příští týden. Niči se o případu ani slovíčkem nezmínil. Samozřejmě, Že podezřívavě špicloval, kdo byl iniciátorem. Ale my jsme si přísahali, že v téhle věci budeme držet spolu, ať se děje co chce. A kdyby se strýc Niči pokusil někomu z nás dát zase vitamín P, opět bychom mu odplatili společně. Zdálo se, že strach byl stejně velký na obou stranách a – musím přiznat – my jsme se cítili velmi silní.

V roce 1965 se poměry v Baryševu podstatně zhoršily. do té doby bylo sice jídlo pro děti ubohé, ale aspoň dostačující. Najednou se to začalo rapidně horšit. Den ze dne jsme byli hladovější. Co jsme dostali k snídani, to nám ani zdaleka nestačilo až do oběda. Když jsme protestovali, dostalo se nám příkré odpovědi, že víc jídla prostě není. Potravinová krize se projevila nejen v dětském domově, ale i v celém Baryševu.

Brzy jsme se dozvěděli, že se nedostatek potravin rozšířil po celé zemi. Nám to vysvětlili tím, že Chruščovovou slabostí byla kukuřice a myslel si, že je možno ji pěstovat všude, i na měsíci. Ve snaze získat vyšší úrodu dal nasadit kukuřici i do takové půdy, kde se pěstovala jenom pšenice nebo úplně jiné plodiny. Samozřejmě vyšlo brzy najevo, že kukuřici se tam nedaří, ale to už se hlad šířil…

Věděli jsme, kde je v dětském domově sklad potravin a plánovali jsme přepad. Ale strýc Niči a tlustá Irena nás předběhli. Drželi sklady pod zámkem a dávali dobrý pozor, aby se ke klíči nikdo nedostal. A třebaže naše plány byly perfektní, nemohli jsme je prostě uskutečnit.

Dlouhé měsíce jsme dostávali na celý den pouze jedinou kukuřičnou placku, většinou sice suchou a tvrdou, ale dala se aspoň jíst. Vždycky jsem si ji rozlámal, jednu polovinu snědl ráno, čtvrtku k obědu a další čtvrtku večer. Protože hlad ovládal i naši mysl, nikdo z nás se pořádně nepřipravoval ani na vyučování. Stala se z nás horda divokých, vyhladovělých dětí, které se rvaly o bramborové slupky či jiný odpad. Za několik měsíců jsem na sobě zpozoroval příznaky skorbutu.

Začaly se mi kývat zuby a postupně mi ubývalo sil. Ale mnozí na tom byli ještě mnohem hůř než já, například můj dobrý kamarád Saša Ognev. Byl na svůj věk sice malý, ale stále veselý a dobře naladěný. Chátral rychleji než druzí, i když dostával stejné porce. Den ze dne byl hubenější a slabší, pokožka mu zbělela a tvář zprůsvitněla. Stále častěji zůstával v posteli, protože se nemohl udržet na nohou.

Za několik týdnů mu začalo opuchat břicho a potom celé tělo. Nikdy v životě jsem ještě neviděl zblízka, jak někdo umírá hladem. Když jsem tyto příznaky sledoval, nevěděl jsem, co si o tom mám myslet. Ubohý Saša se snažil stále usmívat, ale každý viděl, že se pomalu blíží konec. Chtěli jsme mu nějak pomoci, ale jednoduše jsme nemohli. Protože jedinou pomocí pro něj mohlo být dobré jídlo.

Jednou přišla do naší ložnice sama tlustá Irena – vyžraná jako vždy. Pro ni, pro ředitelku a „velké zvíře“, to byla vlastně návštěva pod její úroveň. Ale ať už ji sem přivedlo cokoliv, stála tady. Nevím, odkud brala jídlo ona, ale očividně nezhubla ani o kilo. Nejdříve se váhavě zastavila ve dveřích, potom se přinutila k úsměvu a s těžkým Leninovým řádem na prsou přišla k Sašově posteli. Odhrnula přikrývku a podívala se na jeho nafouklé tělo, vysílené hladem. Naklonila se, popleskala ho po průsvitné tváři a řekla: „Vidím, žes trochu přibral Sašo! Vypadáš dobře živený. Víš, i já mám problémy s linií!“ a zase se jí na rtech objevil nepřirozený, vynucený úsměv. Letmým pohledem přehlédla ložnici a odešla.

Zaplavila mě prudká vlna nenávisti. Jak se mohla opovážit přirovnávat svoje tukové polštáře k Sašovu podvyživenému a od hladu nafouknutému tělíčku? Cítil jsem, že i ostatních v ložnici se zmocnila zuřivost. Prostor byl přímo nabit napětím.

Když jsem za dva dny nato přišel asi ve čtyři odpoledne ze školy, nacpal jsem tašku do malé skříňky u postele a poodešel jsem k Sašově posteli, abych se podíval, jak mu je. „Sašo,“ zašeptal jsem. Neodpověděl. Opatrně jsem odhrnul deku.. Tvář měl bílou a studenou. Byl mrtev. Zemřel sám a nikdo to ani nezpozoroval.

Sašova smrt mě hluboce zasáhla. Tento zážitek na mě měl ze všeho, co se v Baryševě odehrálo, největší vliv. Změnil celý můj životní postoj. Sašova smrt mě utvrdila především v tom, že přežijí jen ti nejsilnější – jako v džungli. Jen silný se probije. Slabý prohraje a zemře.

Vyšel jsem ze světnice, bojuje se slzami. V duchu jsem si přísahal, že když je život takový, pak se musím stát tím nejtvrdším a nejmazanějším.

Ještě další dvě děti zemřely v době hladu v Baryševě. Jedno děvče se celkem klidně rozloučilo se svými přítelkyněmi, odešlo k jezeru a utopilo se. Další děvče, jedenáctileté, našli na půdě oběšené.

VII.

Jako jednotlivci jsme byli vedoucím domova úplně lhostejní. Svoje povolání nenáviděli, a tak se o nás nestarali.

Mohli jsme proto svobodně organizovat vlastní život. Dělili jsme se na tři přesně vyhrazené kategorie: na otroky, poručíky a krále.

Otroci, to byly mladší děti, menší a slabší než ostatní. Musely svým „představeným" sloužit jako poddaní. Sem patřila většina dětí.

Poručíci přidělovali práci otrokům a kontrolovali ji. Tvořili menší vybranou skupinu. Dohlíželi na každodenní život v domově a jejich největším potěšením bylo komandovat druhé. Nad poručíky vládl král, suverénní panovník nad dětmi v domově. Volil se na základě dvou testů: fyzického a psychologického. Musel být vysoký a silný. Svou tělesnou převahu musel dokázat tím, že porazil k. o. každého chlapce, který se ucházel o „královskou hodnost".

A co se týče psychologické stránky – děti se musely jednak bát, jednak ho musely respektovat. Kromě toho musel být neobyčejně mazaný, aby přelstil nenáviděné představené domova.

Už si nepamatuji, kdo byl v Baryševě králem, když jsem tam přišel. Jedno je jisté, že po něm nastoupil Nikolaj Povalejev a já byl obyčejným otrokem. Mým prvořadým úkolem bylo čistit králi boty. po vykonání této služby jsem v pozoru čekal bud na projev jeho spokojenosti nebo nevole. Když si „král" prohlížel vyčištěné boty, třásl jsem se strachem, jestli je všechno v pořádku. Obvykle žádné námitky neměl, protože čistit boty jsem uměl vynikajícím způsobem.

Někdy „král" zůstal ležet v posteli a zavolal otroka, aby ho učesal. Když vstal, musely být vlasy v perfektním pořádku. Právě tak šaty a boty. Potom mu servírovali snídani. Když byl hotov, zavolal si poručíky a udělil jim rozkazy, které však měli provést otroci. Každý sebemenší spor mezi otroky řešil král. Nejdříve vyslechl všechny zúčastněné strany i všechny argumenty a vynesl rozsudek, který platil jako definitivní a nejvyšší zákon.

Král však byl v neustálém ohrožení. Každý z poručíků ho neustále pečlivě sledoval a snažil se vystihnout slabou chvilku, aby ho mohl svrhnout a převzít moc.

Když jsem v ohromení zjistil, že něco takového v domově existuje, pomyslel jsem si, co by na to asi řekl strýc Ničí anebo tlustá Irena. Ke svému obrovskému překvapení jsem jednoho dne zastihl strýce Ničiho, jak se baví s králem. Diskutovali spolu o pravidlech, která chtěl Ničman prosadit. Tehdy mi svitlo! Vůbec nikdo se s tím před vedením domova netajil. Moc dobře o tom věděli a králova autorita jim pomáhala při vedení domova.

Otrokem jsem nezůstal dlouho. Jen co jsem byl trochu větší a silnější, vyzval jsem jistého poručíka na souboj, zvítězil jsem a zaujal jeho místo. Netrvalo dlouho a patřil jsem k elitě. Předsevzal jsem si ale, že se stanu nejsilnějším chlapcem v domově a později králem. Tento cíl mi nepřekazí nikdo, ani Nikolaj!

Na podzim v roce 1965, bylo mi tehdy čtrnáct roků, si mě Nikolaj zavolal a řekl:

„Sergeji, mám být přemístěn do jiného domova. Ty by ses měl stát králem v Baryševě. Máš k tomu všechny předpoklady. A neboj se, nebudu daleko!"

„Výborně. Takže se můžeme čas od času setkat ve městě."

„Jasně. Seznámím tě s některými lidmi."

V Baryševě se povídalo, že se Nikolaj znal dokonce i s vrahy. A my jsme kriminální živly s respektem obdivovali.

Nikolaj tedy odešel. Ale věděl jsem, že to stejně nebudu mít lehké. Nebyl jsem jediný, kdo se o uprázdněný trůn ucházel. Postupně jsem však všechny kandidáty porazil k. o.

A tak jsem tedy zvítězil a korunovali mě na nového baryševského krále. na čtrnáctiletého chlapce to nebyl nejhorší výkon. Své přátele jsem samozřejmě ihned jmenoval na nadporučíky. A s nimi jsem pak řídil veškerý život v domově.

Nejnepříjemnější součástí mých královských povinností bylo vyjednávání s Ničim a tlustou Irenou. Opovrhoval jsem jimi a oni to věděli. A tak jsem tuhle funkci přehrál na Borise. Boris můj příkaz respektoval, i když vůči nim pociťoval totéž, co já.

V podstatě však život v domově probíhal celkem příjemně. Ve škole jsem byl členem Komsomolu a v domově králem. Bylo to prostě vynikající.

Když děti dovršily šestnáct, sedmnáct anebo osmnáct roků, odcházely pryč a nastupovali k nám noví obyvatelé. Samozřejmě jsme nevěděli, co jsou zač, a proto jsme je co nejdřív podrobili „žárovkovému testu". Když někdo žaloval, stal se zrádcem. Když ne, uznali ho ostatní za spolehlivého.

Každý, kdo žaloval anebo jinak zradil, musel za svůj čin pykat. Abychom předešli nepříjemnostem, které nám zrádci mohli působit, používali jsme zvláštní metody, když jsme někoho přistihli, že žaloval, podával informace nebo špehoval. Jednou se jeden kluk naštval na druhého a žaloval na něj Ničimu, který dotyčnému dal pořádný výprask. Zrádce jsme brzy odhalili. Poslal jsem pro něho Borise a Michaila. Když spal, zalepili jsme mu velkou leukoplastí pusu a vyvlekli ho ven, přestože kolem sebe zuřivě mlátil. Další dva vyházeli všechno ze skříně, která stála u jeho postele. Chlapce i skříň jsme vynesli k příkrému srázu nedaleko domova.

„Nacpěte ho dovnitř!“ rozkázal jsem. Boris a Michail nacpali vzpouzejícího se kluka do skříně, zavřeli ji, zamkli a postavili na okraj srázu. na jednom konci skříně jsme ji nadzvedli a já křikl: „Pozor! Teď!“ a skříň se zrádcem se kutálela dolů svahem rokle, dokud se nezastavila na dně.

„V pořádku. Teď skočí jeden z vás dolů a pustí ho ven. Doufejme, že mu tohle ponaučení už postačí.“

Je jasné, že takováhle zkušenost zavřela zrádci jednou provždy ústa. Ubohý chlapec byl po celém těle posetý modřinami a po dva týdny nemohl téměř chodit. Ale zasloužil si to. V našem světě nebylo pro zrádce místa.

Vládl jsem velmi tvrdě. Ale každému jsem dal pocítit, že se nemusí ničeho obávat, když se přizpůsobí a bude se chovat čestně. Nikdy jsem se nesnažil zneužít moci na úkor druhých.

Jako král jsem považoval za svou povinnost dozvědět se o všech v domově co nejvíce. Takřka třetinu z nich vzali rodičům násilím. Přímo jsem hořel zvědavostí dozvědět se proč. Zajímalo mě to už dlouho. Některé z dětí tady žily z toho důvodu, že jejich matky byly prostitutkami nebo jejich otcové byli opilci. Jiné tu byly proto, protože jejich rodiče věřili v Boha a stát je vyhlásil za „neschopné výchovy“ a zbavil je rodičovských práv.

Mezi tyto děti patřil i jistý třináctiletý chlapec.. Pro mě byl úplnou hádankou. Naprosto se odlišoval od ostatních dětí. na svůj věk byl poměrně malý, ale bystrý, inteligentní a ustavičně četl jakési knihy. Práce otroka vykonával bez reptání, ale jinak se držel v ústraní. Když už se však dal s někým do řeči, mluvil o Bohu. Tenhle chlapec mě prostě fascinoval. Doposud nikdo v Baryševě – ani v jiných domovech, kterými jsem prošel – nemluvil o Bohu. Někdo nakreslil tohoto chlapce na zeď jako kněze s vousy a svatozáří. Jiný pod to dopsal „Diakon“. od té doby mu už tato přezdívka zůstala.

„Hele, diakone,“ zavolal jsem na něj, když jednou přecházel kolem. „Pojil sem.“ Když někoho zavolal sám král, bylo to něco výjimečného. Proto přiběhl co nejrychleji.

„Je to pravda, že ty mluvíš o Bohu?“

„Ano … ano …“ vyšlo z něho.

„Ty jsi věřící?“ ptal jsem se dál. Byl jsem opravdu zvědavý. Ještě nikdy jsem neviděl věřícího. Pro mě to bylo něco podobného, jako kdyby někdo spadl z Měsíce anebo z Marsu. Už jsem o těchto lidech všelicos slyšel, dokonce jsem se doslechl, že k nim patřila i moje matka. Vzal jsem ho okolo ramen, a jak jsme se procházeli, chtěl jsem, aby mi vyprávěl o Bohu. Hned jsem vycítil, že diakon je opravdový „misionář“. Třebaže byl většinou zachmuřený a uzavřený, když mluvil o Bohu, celý se rozzářil. Tvář se mu vyjasnila a nebylo možno ho zastavit. Začal se stvořením světa, povídal o Bohu a lidech, biblické příběhy. Dost mě to mátlo. Diakon byl v mých očích určitou kuriozitou. Vzal jsem ho pod svá ochranná křídla a často jsem s ním vedl řeč.

Jednou v zimě jsme po vydatném sněžení lyžovali na strmých svazích rokliny. Diakon nás pozoroval. Zavolal jsem na něho:

„Diakone, slyší tvůj Bůh naše modlitby?“

„Určitě,“ odpověděl. Tvář se mu rozzářila a já už věděl, co bude následovat.

„Počkej! Nechci slyšet žádná kázání. Chci jen vědět, zda tvůj Bůh vyslyší i modlitby.“

„Ano.“

„Dobře,“ pověděl jsem. „To znamená, že mi Bůh pomůže, když ho poprosím, abych sjel z kopce lépe než předtím?“

„Samozřejmě.“

„I z támhle toho?“ a ukázal jsem na nejstrmější a nejnebezpečnější převis z celého okolí.

„Tam, kde ještě nikdo nelyžoval?“

„Ano, Bůh tě vyslyší, Sergeji!“

„Tak mu dám šanci,“ řekl jsem. Všichni s napětím sledovali, jak jsem se drápal na nebezpečný vrcholek, který se svažoval strmě do údolí. Byl jsem připraven sjet dolů. Polkl jsem. Tohle byl nejšílenější sjezd, na který jsem se kdy dal. Měl jsem opravdový strach.

„Začni se modlit!“ zavolal jsem na diakona a odrazil se.

Fičel jsem dolů svahem jako raketa a k vlastnímu překvapení jsem dorazil v pořádku až dolů. Podíval jsem se směrem k diakonovi: „Ano, funguje to! Funguje to!“

Vynesl jsem lyže nahoru, s uznáním poklepal diakona po zádech a řekl: „Chlapče, není to špatné. My dva musíme držet spolu. Ty si vezmeš na starost modlitbu a já se stanu mistrem světa v lyžování.“

Ještě jednou jsem se sebevědomě spustil ze svahu, ale už v první zatáčce jsem se převrátil a vezl se dolů po nose. Všichni se smáli, dokud jsem nezvedl oči. V momentě nastalo ticho. Diakon se na mě díval trochu bázlivě.

„Hele, diakone! Co se stalo? Zaspal ten tvůj Bůh? No, myslím si, že ani Bůh nemůže pořád poslouchat, že, diakone?“ Ulehčeně vydechl.

Někteří chlapci diakona nenáviděli, protože se velmi dobře učil, a tím je zastiňoval. Naštěstí nechodil do stejné třídy jako já, kdoví, možná, že by šel na nervy i mně. Když jsem se ale dozvěděl, že se mu někteří chlapci posmívají a že ho dokonce několikrát zbili, přísně jsem jim to zakázal. Navzdory tomu ho ale dál provokovali a šikanovali.

Jednou jsem se ho zeptal: ‚Diakone, čím chceš být?“

„Hmm, stále si přejí jít na biblickou školu a studovat bibli. Věřím, že se mi to jednou splní. Každý den se za to modlím!“

Nikdy nemluvil o své rodině. Jednou jsem zaslechl, jak se ho kdosi ptal. „Kde jsou vlastně tvoji rodiče? Proč jsi tady?“ Diakon zesmutněl. Ještě nikdy v životě jsem neviděl tak smutné oči. Jeho pohled dostal zasněný výraz, hrdlo se mu stáhlo a odešel z ložnice, protože nebyl schopen vydat ze sebe ani hlásku. Šel jsem za ním. Ležel na posteli, hlavu skrytou pod polštář a plakal.

Až později jsem se dozvěděl, že jeho rodiče byli věřící a žili v Orgutsově, jen 25 kilometrů od Baryševa. Protože svého syna křesťansky vychovávali, postavili je před soud, vyhlásili za neschopné výchovy a zbavili je na celý život rodičovských práv. S malým diakonem se oficiálně zacházelo jako se sirotkem patřícím státu až do jeho plnoletosti. Své rodiče nesměl spatřit. Pro tak malého a citlivého chlapce to byla životní tragédie. A protože byl věřící, šikanovali ho všechny tety a strýcové v domově. Při nejmenším prohřešku ho tvrdě trestali a kárali. Strýc Niči ho mimořádně nenáviděl. Často přicházel na pokoj se zuřivým křikem: „Kde je diakon? Kde je ten malý čerchmant? Dám mu trochu vitamínu P!“ Diakon se vždycky celý třásl, sklouzl z postele a šel k Ničimu, který ho vyvlekl ven a pořádně ho zmlátil.

Nikdy jsem se nedozvěděl, co se s ním nakonec stalo. Ale jedno vím jistě, pro lidi jako byl on nebylo v Rusku místa.

Později jsem zjistil; že v dětských domovech v Rusku se nacházely stovky takových „diakonů“, které prostě brutálně odervali rodičům. Díky diakonovi jsem poprvé v životě přišel do styku s lidmi věřícími v Boha. Nikdy na něho nezapomenu.

VIII.

Když mi bylo patnáct let, začal se o mě najednou zajímat soudruh Skripko, který byl ředitelem školy, která měla název Velký Komunista. Byl to vůbec první člověk, který mi osobně věnoval pozornost. Pod jeho vedením jsem se začal stále víc zajímat o komsomolskou organizaci na naší škole. Snažil se tak usměrňovat moji překypující energii a já jsem se s velkým elánem vrhl do práce.

Jednoho dne ke mně přišel ředitel a řekl mi:

„Dakove, sleduji tvou činnost v Komsomolu a myslím, že bys byl dobrým vedoucím. Navrhuji ti, abys příští rok opravdu tvrdě pracoval a potom bys to mohl zkusit. Co říkáš? Když se budeš snažit, můžeš to daleko dotáhnout, dokonce až na zdejšího vedoucího Komsomolu!“ To by bylo fantastické, pomyslel jsem si. Proč ne? Byl jsem králem Baryševa a určitě i tohle hravě zvládnu. A tak jsem začal s největší horlivostí studovat marxismus-leninismus, komunismus a jeho cíle.

Nevzpomínám si, že by něco na mě mělo v životě větší vliv než principy komunismu a marxismu-leninismu se svými hesly: „Jednotu a bratrství pro všechny lidi! Všem podle jejich schopností, všem podle potřeb!“

Tyto ideály ve mně vyvolaly silnou ozvěnu. Předtím jsem neměl nic, v co bych mohl věřit. Ale teď jsem našel víru – v komunismus. Ale ne v takový, jaký představovala tlustá Irena nebo strýc Ničí. To, co praktikovali oni, to nebyl žádný komunismus. Jejich nenávistný, brutální postoj neměl s jeho ideály nic společného. Jak by mohl mít? Vždyť komunismus hlásal bratrství a rovnost pro všechny lidi, zatímco Ničman a tlustá Irena šířili v domově atmosféru nenávisti. Kdo byl mocný, měl všechna práva – přesný opak rovnosti všech lidí.

Ostatní přátelé v Baryševě byli jiného názoru. Ovzduší naplněné šikanováním a nenávistí mělo na některého velký vliv. Můj dobrý přítel Alexandr Lobuznov utekl se svým bratrem do Novosibirska. Pokud někdo nechyběl déle než týden, jeho nepřítomnost v domově nikoho nevzrušila. A tak se Alex s Vladimírem potulovali parky v centru města a žili z toho, co ukradli. Jednou sebrali několik lahví vodky, opili se, napadli v parku mladého muže a zbili ho. Neměli vlastně za lubem nic zlého, ale v alkoholovém opojení zřejmě nevěděli, co dělají. Alex omotal muži okolo krku svůj kožený opasek a vlekl ho asi 300 metrů za sebou. Potom opasek sňal a řval na něj: jeď zmiz!“ Jenže muž se ani nepohnul. Polekaný Alex se k němu sklonil. Mladík byl mrtev. Alex ho zaškrtil. Alexe odsoudili k trestu smrti zastřelením a Vladimír je dodnes ve vězení.

Mnohé děti utekly už jako patnáctileté či šestnáctileté z domova a vedly život kriminálníků, narkomanů nebo prostitutek. Kriminální podsvětí v Novosibirsku bylo rozsáhlé a každému dostupné.

Náš užší kroužek zůstal poměrně nedotčený až do doby, kdy zmizel Ivan Černega. Nedělal jsem si o něj starosti, protože jsem věděl, že je velice opatrný. Myslel jsem si, že si chce v Novosibirsku prostě užít několik pěkných dnů. On se ale dal dohromady s profesionálním zločincem a vykrádali spolu vlaky. Nějaký čas se jim vedlo znamenitě.

Jednou za mnou přišel Boris a rozčileně se mně ptal:

„Sergeji, slyšel jsi, co se stalo s Ivanem?“

„Co?“

„Chytli je.“

„Kdo?“

„Policie. Přidal se k bandě, která vykrádala vlaky.“

„Ivan, a vykradač vlaků? Tobě přeskočilo, Borisi!“ řekl jsem.

„Ne, Sergeji, je to pravda. Je zavřený na policejní strážnici v Novosibirsku. Bude odsouzen.“

„Je nějaká možnost ho navštívit?“

„To je úplně zbytečné. Nikoho k němu nepustí.“

Chudák Ivan, myslel jsem si. Můj dobrý přítel! Hodně jsme spolu prožili a od našeho prvního setkání – měl jsem tehdy osm roků – jsme získali hodně společných zkušeností. Tehdy to byl otevřený, veselý chlapec, který se neustále smál. Roky pobytu v Baryševě ho ale nutně musely změnit. Odsoudili ho na dlouhé roky nucených prací a ještě dnes je zašitý.

Já jsem se stal mezitím nejlepším žákem ve třídě, a to nejen v marxismu-leninismu, ale i fyzice, matematice, cizích jazycích, zeměpise i politice. Měl jsem nadání na jazyky a celkem slušně už jsem mluvil německy. Ze začátku jsem měl tu výhodu, že ředitel školy na mne nedal dopustit. Ale po tragické smrti mého dobromyslného přítele Saši se ve mně probudila obrovská síla, která mě přímo hnala kupředu. Učil jsem se jako posedlý. Skoro ve všech předmětech jsem měl výborné známky.

Jednoho dne mi ředitel řekl: ‚Dakove, chtěl bych, abys k žákům nižších tříd promluvil o komunismu.“

„Velmi rád,“ odpověděl jsem a byl jsem si vědom velké pocty, jíž se mi dostalo.

Uvolnil mě z vyučování, abych mohl učit menší děti. Moje vyučovací osnova měla tyto body: západní imperialismus, válku ve Vietnamu, která byla v té době oblíbeným tématem v ruské komunistické literatuře, a další politická témata, a samozřejmě – marxistickou ideologii.

Ředitel byl velice spokojený. „Jen tak dál a čeká tě velká kariéra. Škola ti dá výborný posudek!“

Tahle chvíle pro mě znamenala téměř všechno, protože ředitel byl zároveň významným komunistickým funkcionářem v okrese. Velmi dobře jsem věděl, že když chce někdo v Sovětském svazu něčeho dosáhnout, musí mít vynikající posudek od místního komunistického funkcionáře. Vypadalo to, že v mém případě pokračuje všechno ideálně podle plánu.

v době letních prázdnin roku 1966 jsme strávili – Boris, Michail Kirilin a já – hodně dní v Novosibirsku. Z dětského domova jsme mohli odejít, kdykoli se nám zachtělo. Jednou jsem je celé nadšené potkal ve městě. Copak se asi stalo? ptal jsem se v duchu.

„Sergeji,“ řekl Michail. „v Taškentě, odkud pocházím, je hodně muslimů.“

„Vím, povídal jsi mi o tom.“

„Mám tam hodně přátel a známých. Hodně se tam kouří hašiš. Myslím, že bych mohl využít svého spojení a nějaký obstarat.“

Oho, pomyslel jsem, tak to je tedy!

„Mohli bychom ho propašovat sem,“ pokračoval Michail vzrušeně, „a prodávat ho!“

Asi minutu jsem se rozmýšlel. Nápad se nezdál nejhorší.

„Proč ne?“ řekl jsem. „Mohli bychom vydělat fůru peněz.“

„Ano, nebylo by to nic těžkého.“

„Ale kde to uskladníme?“ ptal jsem se.

„Kde? No přece v domově!“

„Zbláznil ses, Michaile?“

„Ne. Podle mě je to jedinečný nápad. Koho napadne hledat drogy v dětském domově?“

„No, to opravdu není špatná myšlenka!“

„Jasně. A pak budeme chodit do Novosibirska a postupně to budeme prodávat. Ve městě je dost mladých, kteří mají zájem.“

„Dobře,“ řekl jsem. „Kdy začneme?“

„Prodebatovali jsme celou věc s Nikim a za tři dny jedeme do Turkestánu.“

S pomocí našeho „pokladníka“ jsme sehnali tolik peněz, kolik jen bylo možné. A Michail š Nikim odcestovali do jižní části asijského Ruska, aby tam navázali potřebné kontakty. Asi za tři týdny se znovu objevili v Baryševě a jakmile mě uviděli, usmívali se od ucha k uchu. Hned jsem věděl, že výprava byla úspěšná. Našli jsme pro hašiš vhodnou skrýš. Domov se stal ideálním maskovacím místem pro náš nový obchod.

Michail začal s prodejem už při vybalování. Prvními zákazníky byly některé starší děti, které ho potajmu kouřily. Nemuseli jsme si dělat sebemenší starosti kvůli strýci Ničimu nebo tlusté Ireně, protože v létě nechávali životu v domově naprosto volný průběh. A kromě toho jsme byli už tak fikaní, že bychom je beztak přelstili.

Potom jsme se vypravili do Novosibirska, navázali několik kontaktů s mladými lidmi a obratem ruky se hašiše zbavili. Jednoho dne během našeho „obchodního výletu“ jsme čirou náhodou potkali Nikolaje Povalejeva. Objali jsme se – viděli jsme se spolu poprvé od té doby, co ho z našeho domova přeložili. Vyprávěl mi o svých stycích se zločineckou organizací v Novosibirsku, která byla součástí národní organizace. Později jsem se dozvěděl, že každá republika Sovětského svazu je rozdělena na oblasti a každá oblast patří jedné zločinecké organizaci. Povalejev mi také vyprávěl o jisté konferenci nedaleko Moskvy, na které se setkali vůdcové podsvětí z celého Sovětského svazu, aby si rozdělili území. Řekl mi i to, že se spřátelil s některými hlavními vůdci.

„Ani mě to nepřekvapuje, Nikolaji,“ řekl jsem. „Ty musíš být všude na špici.“

„A co děláš ty, Sergeji?“ ptal se.

„Michail, Boris a já jsme začali s dobře prosperujícím obchodem!“

„Slyšel jsem, že jsi vedoucím Komsomolu v Baryševě. Je to pravda?“

„Ano!“

„A prosím tě, čím vlastně chceš být – komunistou, nebo obchodníkem?“

Zasmál jsem se. „Všichni musíme žít. I komunisti.“ Vzpomněl jsem si na Sašu.

„Hele, Sergeji, rád bych se s tebou znovu setkal. Mám něco, co by tě mohlo zajímat. Co kdybychom se setkali na tomhle místě přesně za dva týdny?“

„Dobře,“ slíbil jsem a rozloučili jsme se.

Když jsme se sešli za dva týdny, Nikolaj přešel rovnou k věci. „Sergeji, tímhle troškařením zbytečně plýtváš časem. Moc při tom riskuješ a čeho dosáhneš?“

Myslel jsem si, že u toho celkem slušně vydělám. Ale v porovnání s Nikolajem to nebylo nic. Když viděl, jaký dojem na mě udělaly jeho argumenty, naléhal dál: „Sergeji, lidé, s kterými pracuju, potřebují takové borce, jako jsi ty. Jsi v tomhle obchodě mladý a nový. Neexistují o tobě žádné policejní záznamy v souvislosti s drogami. Patříš k lidem, které policie nepodezřívá!“

Znělo to všechno pěkně a vábivě, a tak jsem řekl: „Dobře tedy. Co mám dělat?“

„Momentálně potřebujeme posly. Tvým úkolem bude vyzvednout zboží a dodat na určené místo. Nic víc.“

„Zdá se to velmi jednoduché!“

„To taky je. To bude celá tvoje práce.“

„Fajn. Souhlasím.“

„Výborně!“ odpověděl Nikolaj a poplácal mě po zádech.

Ale nejdříve ze všeho jsem musel skoncovat s vlastním podnikáním. Měli jsme ještě poměrně dost hašiše a bylo třeba se ho zbavit. Tak jsme se s Borisem a Michailem rozhodli odjet do Uljanovska, rodiště Lenina, kam v létě přichází hodně turistů. To bude vhodné místo pro naše obchody. A nemýlili jsme se. Netrvalo dlouho a prodali jsme všechno. Mimo to jsem viděl i Leninův rodný dům. Byl to můj velký den. Velký den jak pro komsomolce, tak pro obchodníka.

Za několik dnů nato jsem začal svoji novou práci coby posel. Měl jsem jít v Novosibirsku na trh a hlásit se v určeném stánku u jisté osoby. Zpod pultu mi podala papírový sáček, který jsem měl odevzdat na jisté adrese. Policie mě nepodezřívala – vždyť mi bylo šestnáct let.

Práce to byla opravdu lehká a dobře placená. Sám osobně jsem však nevyzkoušel ani hašiš ani narkotika. Byl jsem přímo fanaticky zaměřený na otužování a fyzickou kondici svého těla a moc dobře jsem věděl, že drogy by mě zruinovaly. Tvrdě jsem trénoval. A mým ideálem zůstávalo – být silný a zůstat silný. A tak jsem jen vydělával peníze, které mi měly dopomoci k lepšímu životu. Nic víc.

A pak se přihodilo něco, co znamenalo konec mého komfortního života. Byl horký letní den a na sobě jsem měl jen lehké oblečení. V kapse košile jsem ukrýval trochu hašiše, který jsem chtěl dát přátelům v Baryševě. V tramvaji v Novosibirsku byla obrovská tlačenice a v tom návalu mi balíček s hašišem praskl a obsah se mi vysypal do kapsy. Hašiš má osobitý zápach a je možné ho snadno rozpoznat.

Vystoupil jsem a u kiosku jsem si koupil noviny. Najednou mě oslovil vysoký, udělaný muž: „Pojď sem, chlapče, chci se tě něco zeptat.“

Ihned jsem vytušil, že cosi není v pořádku, ale přesto jsem za ním šel do tmavé uličky. Nebál jsem se. Byl jsem trénovaný a ovládal jsem judo. S jedním bych si kdykoliv poradil. Vůbec mě neznepokojovalo, že byl vyšší a silnější než já.

Když jsme se ocitli v uličce, najednou řekl: „Ty máš drogy!“

„Nemám,“ zalhal jsem.

Chytil mě za košili a zvedl ruku, aby mi zasadil úder z karate, za kterým měl následovat hmat z juda. Neviděl jsem, co se děje za mnou. V okamžiku, když jsem ho chtěl zneškodnit, jsem najednou ucítil prudkou bolest v zádech – jako kdyby mě někdo polil horkou vodou. Jeden z jeho kámošů mě zezadu bodl nožem. V bezvědomí jsem se sesul na zem.

Probral jsem se až v nemocnici. na otázku, co se se mnou stalo, mi sestra odpověděla: „Našli tě v nějaké uličce, ztratil jsi hodně krve. Kdyby tě tak brzy neobjevili, už jsi tu nebyl, vykrvácel bys. Nůž proťal jednu z hlavních tepen!“

Napsal jsem několik slov Borisovi a Nikolajovi o tom, kde se nacházím. Navštívili mě. Nikolaj přistoupil těsně k mé posteli a řekl: „Sergeji, pokus se popsat mi přesně ty dva!“

„Viděl jsem jen jednoho.“

„Jak vypadal?“

Dobře jsem se na něj pamatoval a dopodrobna jsem ho popsal.

„Nedělej si žádné starosti. My si už na něho posvítíme!“

Za několik dní přišel Nikolaj znovu.

„Tak, Sergeji, o tvé dva přátele jsme se už jak se patří postarali. Nepovím ti, co se s nimi stalo, ale ti dva už nikdy nikoho nepřepadnou. Už nikoho nebudou obtěžovat.“

„Co jste s nimi udělali?“

„Dal jsem jejich popis přátelům a ti je velice brzy našli. Nepovím ti, co se s nimi stalo, jen to, že už nikdy nikoho nepřepadnou."

Jak jsem Povalejeva znal, pravděpodobně leželi oba na dně Obu. Za dva a půl týdne mě z nemocnice propustili, Boris a Nikolaj mě dovedli do domova, kde jsem se měl zotavit. Jenom o vlásek jsem unikl smrti. Lékaři mi řekli, že kdyby mě nůž zasáhl jen o kousek víc vlevo, byl jsem mrtev.

Když jsem ležel v domově a moji poručíci a otroci mě obskakovali, měl jsem dost času přemýšlet o své budoucnosti. Uvědomil jsem si, že se musím rozhodnout. Buď půjdu ve šlépějích Nikolaje Povalejeva a stále víc se budu zaplétat do zločinu, nebo začnu vážně pracovat na své kariéře v Komsomolu. Zkusil jsem už oboje a nevěděl jsem stále přesně, co by mi lépe vyhovovalo. Nebyla to pro mě otázka morálky. Vždyť jen několik metrů od domova leželo na malém hřbitůvku Sašovo tělo, tělo dobrého kluka, který nebyl dostatečně silný a odolný, aby mohl přežít. Když nebudu schopen sám o sebe se postarat, stihne mě stejný osud.

Měl jsem v hlavě pořádný zmatek. Pak mi vytanula na mysli tlustá Irena, která vystavovala na odiv Leninův řád. Komunistická strana jí ho propůjčila a ona si už dala záležet na tom, aby v ničem nepřišla zkrátka. Ale na druhé straně měla méně zábran než mnozí, se kterými jsem se setkal v podsvětí.

Po dlouhém přemýšlení jsem dospěl k přesvědčení, že mým skutečným zájmem je politika a studium. Soudruh Skripko, ředitel školy, řekl, že mám všechny potřebné schopnosti. Mé nadšení a záliba v Leninově učení a cílech komunismu stále rostly. Chtěl jsem jednou udělat pořádnou kariéru ve straně nebo v politice.

A tak jsem se v době rekonvalescence rozhodl, že začnu s ředitelovou pomocí stranickou kariéru. Měl jsem v plánu si s ním co nejdříve pohovořit a vyslechnout jeho rady. Všechno – mimo funkce v Komsomolu – jsem mínil odložit stranou a vrhnout se na studium. Zdálo se mi, že nerozvážné a nečestné období mého života je překonáno. od teto chvíle měla nastoupit disciplína a studium.

IX.

Stále více jsem ztrácel kontakt s Nikolajem Povalejevem, Borisem a Michailem Kirilinem, kteří pokračovali v obchodování s drogami. Vídal jsem je příležitostně na konci týdne, když jsem cestoval do Novosibirska. Studium a povinností vedoucího Komsomolu mi zabíraly stále více času. I od členů jsem vyžadoval hodně, abychom mohli uskutečnit všechny naše plány a cíle. Postupně jsem získal pověst, že naše skupina odvádí nejlepší práci. Rozhodl jsem se, že se naše organizace musí stát první v celém obvodě. Laťku jsem si postavil opravdu vysoko, protože obvod zabíral celý Novosibirsk i s obrovským okolím. Ale pro moji kariéru bylo důležité, abychom byli nejlepší.

Měsíce rychle ubíhaly. Studoval jsem vynikajícím způsobem a moje komsomolská skupina stála v čele obvodu. V červnu roku 1967 jsem ukončil školu jako nejlepší ze třídy. Tři nejlepší žáky školy odměnili medailemi. Jakési děvče dostalo zlatou a já stříbrnou.

A pak nastal veliký den, kdy byly vyhodnocovány všechny skupiny v Novosibirsku. na setkání přišli í vysocí vojenští hodnostáři. Nervózně jsem seděl se členy své skupiny a čekal na vyhlašování vítězů. „Nejlepší komsomolská skupina v Novosibirsku je…" řečník udělal malou přestávku a já čekal bez dechu „…Z Baryševa!"

Nevěřil jsem svým uším. Vyhrál jsem! Všechny oči cestou k pódiu se upíraly na mě a mnozí mne uznale poklepávali po zádech. Byl to pro mě veliký den. Dostalo se mi bouřlivého a dlouhého potlesku. Vysocí komunističtí funkcionáři z našeho obvodu mi blahopřáli. Když mi odevzdali diplom, pronesl řečník: „Tento chlapec to dotáhne daleko!"

Drát se stále kupředu – to bylo mým životním krédem. Všechny ty roky v Baryševě í v domově č. l, tvrdé zacházení a to, že jsem byl odkázán sám na sebe, mě učinily nepoddajným a tvrdým. Byl jsem ve výhodě proti všem, kteří vyrostli obklopeni rodičovskou láskou, péčí a ochranou! Život a kariéra ležely přede mnou a já jsem byl dobře připraven. Chápal jsem tento systém – vždyť jsem jím byl vychován – a věděl jsem, že se dostanu až na vrchol.

Nastala chvíle, kdy jsem se musel rozhodnout pro určitý směr. Nejblíže byla vojenská služba. Mám jít k armádě? Mluvil jsem s některými, kteří tam byli, a ti mi řekli: „Sergeji, to je to poslední, o čem bys měl rozmýšlet. Obloukem se armádě vyhni: je to tvrdý život a nemáš žádné vyhlídky na postup. po ukončení služby se staneš dělníkem ve fabrice. Je to snad nějaká budoucnost?"

Už jsem zjistil, že život dělníka není ani trochu růžový. No, abych právě tady pohřbil své naděje, kvůli tomu jsem se nesnažil. Hledal jsem něco, kde bych se mohl dostat výš. A pak jsem hovořil s několika přáteli, kteří byli u námořnictva – a rozhodl jsem se pro toto povolání. Nechtěl jsem ale být jen obyčejným námořníkem, ale vojenským. V každém domově – kromě prvního – jsem byl vůdcem, v Komsomolu i ve škole. Teď jsem chtěl něco znamenat i u námořnictva.

Soudruh Skripko mi přislíbil pomoc. „Napíšu ti výborný posudek a doporučení. Oboje zanes na úřad pro odvod námořníků v Novosibirsku a popros je, aby se se mnou spojili."

A tak sedl a napsal zprávu o mé práci v Komsomolu od chvíle, kdy jsem byl jiskřičkou až do skončení školy. Jednu kopii poslal spolu s přihláškou na námořní akademii v Leningradě. Začátkem srpna 1967 jsem odtud

dostal list, že mě přijímají jako vojenského kandidáta. To bylo něco: mohl jsem za to poděkovat soudruhu Skripkovi. Těžko jsem se loučil s nejbližšími přáteli, ale – můj duch hleděl do budoucnosti a neohlížel se zpět.

Když jsem si v Novosibirsku na nádraží kupoval lístek do Leningradu, očima jsem přelétl po známém prostředí, které bylo před deseti lety mým domovem. Jak je to už dávno! Nakonec jsem zaslechl poslední hlášení: „Cestující do Moskvy nastupovat!“ Rychle jsem nastoupil do vagónu, zavřel jsem dveře a za několik okamžiků se dal vlak do pohybu. Najednou jsem si uvědomil, jaký kus života tady nechávám. Pohledem jsem se loučil s masívní budovou nádraží. Hlavou se mi honily všelijaké myšlenky. Čekala mě dlouhá cesta do Leningradu. Vlak opustil nádraží a projížděl periferií. Když za městem nabral rychlost, zdálo se mi, jako by kola zpívala: „Dokázal jsi to! Dokázal jsi to! Dokázal jsi to!“ „Ano,“ řekl jsem sám sobě, „dokázal jsi to! Ale co se stalo s tvými přáteli?“ Mé vzpomínky se zatoulaly do minulosti. Před očima se mi vynořily tváře všech známých chlapců. do domova č. 1 nás přišlo přibližně ve stejnou dobu sedm. Společně jsme vyrostli. Já jediný z nich jsem absolvoval vyšší školu a měl naději, že to v životě někam dotáhnu.

Když jsem nepřítomně hleděl na sibiřskou rovinu, vybavovaly se mi další tváře: Ivan Černega, Alex a Vladimír Lobuzmanovovci, Nikolaj Zauškin, Nikolaj Povalejev, Boris Lobanov, Michail Kirilin, Alex Popov, náš „pokladník“, a všichni ostatní dobří přátelé. Někteří z nich se stali zloději, narkomany, ba dokonce vrahy. Téměř každý se dostal do vážných těžkostí. Ivan Černega musí ještě roky trávit ve vězení. Alexandr Lobuznov byl zastřelen… Byl jsem úplně otřesen, když jsem si uvědomil, z kolika dětí v Baryševě se stali kriminálníci, gangsteři nebo prostitutky. A slaboši, jako Saša Ognov, zemřeli nebo spáchali sebevraždu. Vzpomněl jsem si na diakona. Co z něho asi bude? Kam půjde? Bude moci navštěvovat biblickou školu? Samozřejmě, že ne. Pro takové lidi není místa. V myšlenkách jsem zaletěl k ostatním „oficiálním sirotkům“, které stát odebral rodičům. Co z nich bude!

Vlak se po široké rovině přibližoval k Moskvě a k novému životu. Najednou se mi zdálo, že kola změnila svůj nápěv: „Buď pevný! Buď pevný!“ Musím si jejich výzvu pamatovat za všech okolností.

Po dlouhé a vyčerpávající cestě jsme přijeli do stanice Moskva-Kazaň. V hlavním městě jsem zůstal dva dny. První místo, které jsem vyhledal, bylo mauzoleum Lenina. Sedm hodin jsem trpělivě čekal ve frontě, než na mě došla řada. Jako jiskřička jsem byl Leninovým vnukem a jako vedoucí Komsomolu jeho synem. Jednou, jako člen komunistické strany, budu jeho soudruhem.

Když jsem vstoupil do tiché místnosti a blížil se k tělesným pozůstatkům otce Lenina, zalila mě vlna zbožnosti a úcty. Zastavil jsem se těsně před rakví a díval se na tělo muže, jehož učení jsem tak intenzívně studoval a který byl mým bohem, zakladatelem mého „náboženství“. Poprvé v životě jsem mohl v něco věřit. Učil rovnosti, bratrství a pomoci slabým. Sklonil jsem hlavu a modlil sek němu. Ano, byla to modlitba, nemohu to jinak nazvat.

„Pomoz mi, otče Lenine, v dalším životě. Veď mě a ukaž mi směr, kterým mám jít. Pomoz mi chápat tvé učení a následovat ho. Odstraň z mé cesty a života všechny překážky a nebezpečí. Ochraňuj a veď mě. Pomoz mi, otče Lenine.“

Zvedl jsem hlavu a můj zrak spočinul na několik vteřin na jeho tělesných pozůstatcích. Odešel jsem. Cítil jsem jakousi posilu a odvahu čelit budoucnosti.

Druhého dne jsem si koupil jízdenku do Leningradu, čekalo mě 600 kilometrů jízdy severozápadně od Moskvy. Tady se měl začít nový úsek mého života, nadějná kariéra budoucího vojenského námořníka, studenta na Námořní akademii Alexandra Popova. V Baryševě jsem našeho Alexe Popova zlobil tím, že akademii pojmenovali po něm.

Při prvním pohledu na město Leningrad jsem pochopil, proč ho nazývají královnou sovětských měst a proč Voltaire v 18. Století řekl: „Skvosty všech evropských měst se nevyrovnají Petrohradu.“

Leningrad nabízí směs nadčasové velikosti Ruska a jeho moderní kultury. Často se o něm mluví jako o hlavním městě carů a zároveň i kolébce komunismu. Založil jej před stoletími Petr Veliký, po kterém dostal i jméno. V roce 1942 ho pojmenovali na Leningrad – na počest V. I. Lenina, vůdce říjnové revoluce, která přeměnila svaté Rusko na Svaz sovětských socialistických republik. Lenin ustavil první komunistickou vládu v dějinách a roznítil ideologickou explozi, která měla otřást celým světem a změnit ho. Jeho obrovský portrét, 30 m vysoký, visel nad ulicemi a dominoval starému Palácovému náměstí. Leningrad je město nespočetných mostů, klenoucích se přes mnohé kanály a řeky – přesně jak jsem kdysi četl v knížkách nebo viděl na obrázcích.

Na první pohled je nápadná nízká silueta tohoto města, nezvykle nízká na čtyři milióny obyvatel. Četl jsem ale o jistém starém zákonu, podle kterého se tady nesměly stavět budovy – kromě kostelních věží – vyšší než třicet metrů, aby nepřekročily výšku Zimního paláce.

Při pohledu na Něvský prospekt, hlavní třídu Leningradu, dlouhou 4,5 kilometru a lemovanou mnoha obchody, restauracemi a kavárnami, jsem si vzpomněl na básníka Alexandra Bloka, podle něhož je to „nejlyričtější ulice na světě“.

Leningrad je i městem muzeí, nejznámější je Ermitáž v někdejším Zimním paláci Kateřiny Veliké. Průvodci zde vysvětlují návštěvníkům, že by na jeho obchůzku potřebovali dvanáct roků, kdyby se zastavili před každým exponátem na pouhou jednu minutu. Ročně navštíví Ermitáž více než tři milióny lidí.

Leningraďané rádi dávají svému městu přívlastek hrdinské. Zasloužilo si ho pro svoji tragickou zkušenost s hitlerovskými vojsky během 2. Světové války. Padl víc než jeden milión obyvatel. Tohle všechno jsem věděl dřív, než jsem sem přišel.

Do budoucnosti jsem samozřejmě hleděl plný očekávání. Byl jsem nesmírně zvědav na Námořní akademii Alexandra Popova. Nakonec jsem tam v pořádku došel.

Hned první den zavolali všechny rekruty na přehlídku. V přítomnosti starších kadetů jsme byli my, nováčci, trochu nervózní. Atmosféra se ale velni rychle uvolnila, když vstali a začali vyvolávat: „Kdo je z Moskvy!“ anebo: „Kdo je z Charkova?“ a pokaždé, když se někdo ozval, přicházeli k němu starší kadeti pocházející z téhož města nebo oblasti. A tím se rychle navazovala přátelství.

Nakonec někdo zakřičel: „Kdo je z Novosibirska?“ „Já,“ zvolal jsem vzrušeně, otáčeje a ohlížeje se kolem sebe. Jeden starší kadet se na mě přátelsky usmál, podali jsme si ruce a představili jsme se. Jmenoval se Vasil, byl o dva roky starší než já a zdál se přátelský. Byl jsem moc rád, že jsem se s ním sešel, protože mi pomohl rychleji se vžít do každodenního koloběhu akademie, a tak předejít hromadě problémů. S Vasilem jsme si hned od počátku dobře rozuměli a často jsme strávili celé hodiny v živém rozhovoru. Brzy se mezi námi vyvinulo hluboké přátelství, které mělo trvat léta.

Dostal jsem na výběr dva studijní obory: mechaniku, nebo radioraketovou techniku. po důkladném uvážení jsem se rozhodl pro druhý obor. Vždycky jsem měl rád matematiku a fyziku a vysílačky a elektronické přístroje mě fascinovaly.

Za tři dny po příchodu na akademii se všichni kadeti z radiového oddělení sešli, aby si zvolili oddílového vedoucího Komsomolu. Navrhovali rozličná jména. Až kdosi řekl: „Hlasuji pro Sergeje Dakova.“ Přišlo to naprosto nečekaně, vždyť jsem byl nováček. Cítil jsem se víc než polichocen, když návrh přijali. Později jsem se dozvěděl, že i za tohle jsem mohl děkovat posudku z Baryševa a že moje jméno navrhl předem předseda strany na akademii. „Volba“ byla už jen formalitou. A tak jsem vedl náš komsomolský oddíl po celý čas, co jsem byl na akademii. Organizoval jsem vyučovací hodiny a přednášel komunistickou ideologii. Mimoto jsem z vlastní iniciativy navštěvoval přednášky z politiky a současného dění.

Práce a disciplína na akademii byly tvrdé a přísné, ale pro mě – po všech zkušenostech z dětských domovů – byly skoro zotavením. Když se jiní kadeti, kteří vyrostli v zabezpečených rodinných podmínkách, museli

vzdát, já jsem byl schopen udržet si výborné známky, hlavně za svou práci v Komsomolu.

Hned v prvních dnech jsem se seznámil s Pavlem Sigorským, který se stal později mým výborným přítelem: Byl tu již déle a pocházel z Polska – z oblasti, která po válce připadla Rusku. Protože byl nacionalista, mluvil v mé přítomnosti jen polsky. Smáli jsme se tomu a Pavel říkal: „Když se chceš se mnou bavit, musíš se naučit polsky.“ Pokládal jsem to za vynikající nápad a poprosil ho, aby mi dával hodiny. Brzy jsme si mohli povídat v obou jazycích.

Často jsem musel držet stráž u vchodu do akademie. Jednoho nedělního rána jsem viděl přicházet přes nedaleké pole zástup lidí.

„Co je to za lidi?“ ptal jsem se druhého kadeta, který sloužil se mnou.

„Věřící.“

Prohlížel jsem si je pozorněji. Věřící mě odjakživa velmi zajímali.

„A kam jdou?“ ptal jsem se dál.

„Ale tam vzadu za stromy je kostel.“

Byla to pravda. Tady, v odlehlém předměstí Leningradu, dovolily úřady otevřít kostel. A všichni křesťané z celého města, kteří se chtěli zúčastnit bohoslužeb, museli přijít sem. To na mě zapůsobilo. Ve škole jsem četl v ústavě Sovětského svazu, že každý občan má právo na náboženskou svobodu, ba dokonce i na svobodu náboženského shromažďování. A skutečně je to pravda! – myslel jsem si. Věřící šli veřejně do kostela. To byl pro mne důkaz, že v Rusku vládne náboženská svoboda.

Zima a jaro rychle uběhly. Moje práce na akademii se stávala stále rozsáhlejší. Nijak mě to ale nezatěžovalo, protože můj studijní obor mě velice zajímal. Vychutnával jsem především přednášky z marxismu-leninismu. Přímo magicky mě přitahovaly a já jsem neúnavně studoval. Navzdory tomu jsem byl rád, když přišel měsíc duben a s ním jarní prázdniny. Mohl jsem uskutečnit svůj plán – cestu do Novosibirska a Baryševa. Návštěva se vydařila. Strávil jsem nezapomenutelné chvíle mezi starými přáteli.

Během krátké cesty autobusem z Novosibirska do Baryševa jsem zažil něco, co na mě mimořádně zapůsobilo. Když jsme projížděli předměstím Inskaja, vjeli jsme do dopravní zácpy. Zvědavě jsem se vyklonil z okénka, abych se podíval, co se děje. Ulici blokovala různá vozidla, policejní auta, dva požární vozy a stovky tlačících se a strkajících se lidí – beznadějný chaos. Každému z našeho autobusu bylo jasné, že tady delší dobu uvízneme, a tak jsme se zvědavě a nechápavě dívali dál. Věděli jsme jen tolik, že venku blokuje dopravu nějaký zástup nespokojených lidí.

Pak někteří nastoupili do autobusu. Ptali jsme se jich, co se stalo. Říkali, že v Novosibirsku pozavírali mnoho kostelů. po mnoha prosbách a žádostech se vláda konečně rozhodla jeden z nich otevřít, a to právě v tento den. Zpráva se jako blesk okamžitě rozšířila mezi věřícími. I když se dalo předvídat, že přijde hodně lidí, přece jen se nepočítalo s takovým množstvím. Kostel měl maximální kapacitu asi 150 věřících. Jenže jich přišly stovky

a stovky a blokovaly ulice v naději, že se ještě dostanou dovnitř. To je zajímavé, že jich přišlo tak moc, říkal jsem si. Ale vždyť Novosibirsk měl půldruhého miliónu obyvatel a už léta zde nebyl jediný protestantský kostel. A tak na otevření tohoto přišli všichni věřící.

Netrvalo dlouho a objevila se policie, která dav rozehnala. Ptali jsme se věřících v našem autobuse, jak si to vlastně představovali, že by se všichni mohli zúčastnit bohoslužeb. „No, je to celkem jednoduché. Budeme se střídat. Každá skupina zůstane uvnitř na modlitbách a společných bohoslužbách jen půl hodiny. Potom přijde dalších 150 lidí a tak stále dál, dokud se všichni nevystřídají."

To mi vyrazilo dech. Ve škole nám říkali, že věřících je jen nepatrná hrstka, a tady blokují ulice stovky! a že prý jen staří věří ještě v Boha. Ale tady byla zastoupena každá věková skupina. Viděl jsem obrovské množství mladých lidí, jako jsem byl já. Tvořili dobrou polovinu davu.

Za nějakou dobu se autobus dal do pohybu. Z tohoto zážitku jsem byl celý pryč. Udělal na mě hluboký dojem a ještě dlouho jsem musel nade vším přemýšlet…

Zbytek prázdnin jsme strávili s přáteli v Baryševě a Novosibirsku. Byly to šťastné a bezstarostné dny, které však rychle utekly a já jsem se musel vrátit do Leningradu. Vrhl jsem se znovu do studia, ještě horlivěji než předtím.

V červenci roku 1968 jsem byl v Leningradě už rok a znenadání mi přišlo oznámení, že jsem dostal studijní místo v Petropavlovsku na Kamčatce… Neuvěřitelné! Přesně podle mých představ! Tamější akademie byla velmi významná. Nacházela se na ruském pobřeží Tichého oceánu, severně od Japonska. Kamčatce přezdívali „oko Ruska". Největší část sovětské flotily kotvila v této oblasti. Dostat se sem znamenalo výhru. Byl jsem nevýslovně šťasten.

A tak jsem se opět loučil s přáteli i s Polákem, o kterém jsem potom dlouhý čas neměl žádné zprávy. na novém působišti jsem se měl hlásit až za měsíc a půl, a tak jsem se rozhodl, že znovu zajedu do Novosibirska…

Poslední pohled na Leningrad provázely smíšené pocity. Věděl jsem, že nikdy nezapomenu na vzrušující, prací vyplněné dny a samozřejmě na nedostižnou krásu tohoto velkoměsta.

Cesta ubíhala celkem v poklidu, až těsně před hlavním městem jsem najednou zaslechl z vedlejšího vagónu velký lomoz. Zvědavost mi nedala a já se šel podívat, co se děje.

Tři robustní klackové smýkali sem a tam s malým chlapcem s výrazem malého školáčka, s velkými brýlemi a bledou barvou pleti. „Když nám nedáš peníze, zlomíme ti ruku!" Chlapec se třásl jako osika. Jeden z banditů držel ostatní cestující v šachu, aby se nikdo neopovážil zasáhnout. Takové jednání jsem nenáviděl. Odepnul jsem vojenský řemen a omotal si ho kolem ruky tak, že těžká spona působila jako boxer. Když se „strážce" obrátil ke mně, chvatem z juda jsem s ním švihl o stěnu a improvizovaným boxerem udeřil rovnou to tváře. Klesl k zemi.

Druzí dva zatím vytáhli mládenci z kapsy peníze. „Dejte ty prachy zpátky nebo s vámi udělám to samé, co s tímhle!" zařval jsem. Teprve teď uviděli přítele ležet v bezvědomí. Udělal jsem několik kroků směrem k nim. Couvli. „Vždyť už jdem." na nejbližší zastávce i s bezvládným přítelem vystoupili.

Chlapec byl v šoku. Pomohl jsem mu posbírat peníze, vzal ho kolem ramen, uklidnil jsem ho a potom jsme si společně sedli. Dozvěděl jsem se, že se jmenuje Michail Koptělov. Chvíli jsem se zdráhal dál se vyptávat. Ale jestli má něco společného s osobou, na kterou jsem myslel, tak by to byla výjimečná náhoda. Ale nakonec jsem to nevydržel. „Nejsi náhodou příbuzný s tím velkým spisovatelem Konstantinem Koptělovem?"

„Samozřejmě. To je můj otec."

„Tvůj otec?" Zvolal jsem. Omráčilo mě to. Každý ruský milovník literatury zná toto jméno. Koptělov je jedním z nejvýznamnějších a nejznámějších spisovatelů a dostal Leninovu cenu za literaturu. Jeho knihy jsou známé v celém Sovětském svazu.

Nyní byla celá událost ještě zajímavější. Michail se mě ptal, kdo jsem a kam cestuji.

„Hleď," řekl mi. „Když už jsi v Moskvě, nechtěl bys na pár hodin přerušit cestu a seznámit se s mými rodiči?"

Velkolepé, pomyslel jsem si. Mám příležitost poznat Konstantina Koptělova. Rychle jsem se rozhodl. „Tak dobře, stejně mám v Moskvě několik hodin volna." Myšlenka, že se setkám s tak významnou osobností, ve mně vyvolala povznesenou náladu.

Metrem jsme se dovezli ke Koptělovým. Michail mě představil rodičům a vylíčil jim, co se mu cestou přihodilo. Otec mi potřásl rukou a velmi mi děkoval za pomoc. Jeho matka se na mě jen vděčně usmívala. Potom se zeptala: „Sergeji, máš čas se s námi najíst? za chvilku bude všechno hotové. do odjezdu vlaku si můžeme ještě trochu popovídat." Pozvání jsem velmi rád přijal.

Za chvilku jsme si společně pochutnávali na výborném jídle a bavili se jako staří známí. Koptělov se ptal na moji minulost, na to, co dělám a jak si představuji svoji budoucnost. A tak jsem mu porozprávěl svůj příběh. Zdálo se, že ho fascinoval. Se zájmem poslouchal a vyptával se na další a další podrobnosti. po jídle jsme přešli do obýváku, kde jsme u poháru vodky pokračovali v povídání, dokud nenadešel čas rozloučit se a odebrat se na nádraží.

„Sergeji," řekl nakonec Koptělov, „když jsem tě tak poslouchal, rozmýšlel jsem o tom všem. Jsem přesvědčen, že o tvém životě a o životě Mi z Baryševa by se dala napsat poutavá kniha."

Oněměl jsem. na něco takového jsem ani nepomyslel.

„Mohl bych napsat knihu o tvém životě v domově. Byl by to ruský Tom Sawyer," řekl.

Lichotilo mi to, ale upřímně jsem řekl, že si nejsem jistý, jestli by to byl dobrý příběh. Ale to musel nejlépe posoudit on, vždyť byl „odborník". Ujistil jsem ho, že mu rád řeknu všechno, co vím.

„Dobře, uděláme to!" řekl nadšeně. „Co nejdřív se s tebou spojím. Koupíme totiž letní dům u Novosibirska. Budeme celkem blízko domova a mohu tebe i jiné chlapce interviewovat."

Potom už mě mí noví přátelé odvezli na nádraží, kde jsem se s nimi rozloučil a pokračoval jsem v cestě do Novosibirska.

Na nádraží mě čekal Boris Lobanov. Starý, dobrý Boris! Zavedl mě do svého jednopokojového bytu, a když jsme se trochu posilnili, vyšli jsme ven, abychom se setkali s ostatními. Jako první nám přišel do cesty Nikolaj Povalejev.

„Ale hleďme!" zvolal. „Kdopak je tento elegantní voják po tvém boku, Borisi? Když odcházel, teklo mu ještě mléko po bradě a vrátil se jako admirál! Chlapče, chlapče! Vždyť oni dnes vůbec nevědí, komu dát takovou uniformu!"

Když jsme se pořádně zasmáli, přešel jsem k věci: „Poslechni Nikolaji, mám pro tebe novinu!" a řekl jsem mu o tom rozhovoru s K. Koptělovem a jeho návrhu napsat knihu o dětském domově a jeho obyvatelích, včetně Nikolaje. „Všechno jsem mu řekl a tvůj příběh, Nikolaji, chce dát taky na papír. Ještě tě udělám slavným!"

Nikolajův pohled byl čím dál zděšenější. Nakonec zvolal: „Sergeji, ty seš děsnej blbec! Samozřejmě že se stanu slavným, ale to bude můj konec – definitivní! Copak nechápeš, co by to znamenalo pro moje obchody? Sergeji, jak jsi tohle mohl udělat právě mně, starému, dobrému příteli?" Začalo mi svítat. Bodej(! Jak jsem mohl být tak pitomý?! „Hele, Nikolaji, to mě opravdu mrzí," řekl jsem. „Vůbec mi to nedošlo. Máš pravdu."

„O mé práci je nejlepší mlčet. Boris, já a někteří jiní jsme si tady vybudovali dobrou organizaci a jeden zvědavý škrabal by nám to všechno zničil!"

Chtěl jsem ho přerušit, ale nepustil mě ke slovu.

„Vím, že máš, Sergeji, málo peněz. A moje obchody jdou v poslední době opravdu dobře. Tady máš peníze, které utratíš, když celý nápad s knihou pověsíš na hřebík. Souhlasíš?"

Teď jsem se doopravdy naštval: „Hele, Nikolaji! Až přestaneš na minutu řečnit, povím ti něco, co jsem ti chtěl říct už na začátku. Nemyslel jsem to zle. Slyšíš! Mrzí mě to. Žádná kniha se psát nebude a hotovo! Co to máš za nápady mě vyplácet? Jsi normální? Jsem přece tvůj přítel!" na Nikolajově tváři se objevil úsměv. „No teď jsi zase tím starým Sergejem, kterého znám. Díky!"

Brzy mi Koptělov napsal, že si koupil v blízkosti letní domek a že brzy přijde. Když za několik dní přicestoval, vysvětlil jsem mu, že myšlenky s knihou se mi přece jen nezdají a že s ním raději nebudu spolupracovat. Nebyl tím ani trochu nadšen. Řekl jsem mu však, že mě to mrzí, ale nemohu jinak, a to znamenalo konec našeho přátelství.

Dvacet prázdninových dní, které zbývaly do mého odjezdu do Petropavlovska, uteklo jako voda, ale přesto jsme maximálně využívali každého dne, abychom se užili. Jednoho dne mi Nikolaj řekl: „Sergeji, chtěl bych tě představit šéfovi naší organizace." o tomto muži z podsvětí jsem hodně slyšel, ještě když jsem byl poslíčkem. Už tehdy jsem měl touhu se s ním seznámit, ale vzhledem k svému nízkému postavení jsem neměl žádnou šanci. I teď jsem považoval toto pozvání za velkou čest. Nikolaj mě zavedl do jedné čtvrti Novosibirska, kde jsem ještě nikdy nebyl. Vešli jsme do domu, který stál poněkud stranou. Chvilku jsme vyčkávali, a pak Nikolaj zašeptal: „Tam! Přichází!" Dveře se otevřely. Stál jsem jako solný sloup a nevěřil vlastním očím. „To je šéf? Vždyť je to přece Zauškin!" „Máš pravdu, Sergeji, Zauškin. Já jsem jak ti to jen říci – číslo 1 v tomhle kšeftu."

Nakonec jsem se tedy dozvěděl i to, co se stalo se Zauškinem! v Baryševě ho zatkli, protože se pokusil jednou ze smrtících zbraní, které jsme v domově potají sestrojili, sprovodit ze světa tlustou Irenu. Nikdo z nás nevěděl, kam ho dopravili. „Strčili mě do vězení pro děti," řekl Zauškin. „Tam jsem navázal kontakty, které mi dopomohly k nynějšímu, hm … no řekněme, povolání." Myslel tím samozřejmě zásobování trhu drogami. Byl největším obchodníkem v celém Novosibirsku.

Ano, přede mnou stál chlapec z Baryševa, který to vskutku dotáhl daleko. Jenom jsem stál a nevěřícně zíral a poslouchal, co s Nikolajem povídali. Ale když jsem si uvědomil, jak silný a houževnatý byl v Baryševě, věděl jsem, že je to všechno pravda. Nemyslel jsem, že by se na mě pamatoval, protože jsem byl o hodně mladší než on. A přece.

„Samozřejmě, že tě poznávám, Sergeji," řekl. „Jak se ti dařilo? Vidím, že ses dal k armádě."

Strávili jsme spolu několik příjemných hodin v povídání o Baryševě, o našich přátelích, zážitcích a zkušenostech. Dozvěděl jsem se, že Boris a Nikolaj spolu navzájem spolupracovali. Zauškin mi navrhl: „Sergeji, ještě tu několik dní zůstaneš. Nechceš si vydělat trochu peněz?"

„No, hodily by se mi."

„Když jsi tady, mohl bys s námi spolupracovat. Obchod vzkvétá: Prodáváme velké množství drog a z Japonska dostáváme i jiné zboží, které je vyžadováno na černém trhu."

„A co ty prodáváš?"

„Magnetofonové pásky, kosmetiku a podobné věci."

„Dobrá, beru.“ Opět jsem si vzpomněl na to, co jsem se naučil už před lety – v tomto světě se musí postarat každý sám o sebe.

Několik dnů jsem spolupracoval s Borisem, Nikolajem a Zauškinem. Potom se stalo neštěstí. Zauškina zatkli a odsoudili na osm let vězení ve starém, tvrdém žaláři nedaleko Tomska. Ale obchod musel jít dál. Povalejev se domníval, že Zauškinovo místo by teď mělo patřit jemu.

Jednou večer mě Boris a Nikolaj pozvali na mimořádné setkání vůdců z podsvětí. od Zauškinova zatčení jsme totiž měli potíže s jinou organizací, která pomalu, ale jistě začala pronikat na naše území. Myslel jsem, že to bude zajímavý večer, a proto jsem pozvání přijal. Cestou mi Boris řekl, že už došlo k několika přestřelkám, při kterých jeden člověk přišel o život. Mírové rokování bylo tedy nevyhnutelné. Věci se měly dát do pořádku, aby se obě skupiny mohly věnovat výlučně obchodu. Setkání se konalo ve zchátralém domě v odlehlé čtvrti Novosibirska.

Vyšli jsme nahoru úzkými schody, prošli dlouhou, tmavou chodbou. V slabě osvětlené místnosti ve třetím poschodí nás už čekal vůdce druhé skupiny. Držel jsem se vzadu, zatímco Nikolaj vyjednával. po přednesení argumentů jedné i druhé strany najednou Nikolaj praštil pěstí do stolu a zařval:

„Když se nechcete dobrovolně stáhnout z našeho území, tak i my budeme mluvit jinak. Pokusili jsme se uspořádat vše po dobrém, ale není to zjevně možné. Vy máte svoji oblast a v té zůstanete!!“

Nikolaj se zvedl. Druhý šéf a jeho lidé vyskočili také a vyřítili se ven. Mrkl jsem na Nikolaje. Byl to stále on, tvrdý, nepoddajný chlapík, kterého jsem poznal v Baryševě a který se tehdy postaral o oba mé atentátníky.

Pomyslel jsem si, že rokování už pravděpodobně skončilo, a řekl Nikolajovi: „Jdu se ven nadýchat trochu čerstvého vzduchu. Počkám tam na vás.“ v okamžiku, kdy jsem vycházel z hlavních dveří do ulice, naplnila vzduch exploze. Pod žebry jsem pocítil ostrý, pálivý úder a prudkou bolest, která mi doslova vyrazila dech. Takřka omráčený jsem se na sebe podíval. Silně jsem krvácel. Košile i vojenský kabát byly prosáknuty krví. Postřelili mě – to byla jediná myšlenka, na kterou jsem se zmohl. Klesl jsem na kolena. V tom jsem za sebou zaslechl zvuky – kdosi běžel po schodech. Byli to Nikolaj s Borisem, každý ozbrojený dvěma pistolemi a připravený k palbě. Útočníci však byli pryč. Nikolaj a Boris schovali zbraně, pomohli mi na nohy a vtáhli mě dovnitř. Ve vrchním plášti, který jsem měl oblečený na kabátě, jsem měl uvnitř kapsu plnou dokladů – listy, rozkazy, průkazy a další věci.

„Sergeji, tys měl štěstí!“ zvolal Boris, když kapsu vyprazdňoval. Kapsa byla právě na levé straně a kulka proletěla silným adresářem, ostatními doklady a uvízla pod kůží.

Když si Boris prohlédl ránu a pak díru ve všech těch papírech, jenom zahvízdal: „Nebýt té kupy dokumentů, už jsi byl na onom světě!“

Z kapesníků a Borisovy košile jsme udělali provizorní obvaz, abychom zastavili prudké krvácení. Pak mě odvedli do nemocnice.

Když mě propustili, strávil jsem ještě několik dní u Borise, abych se trochu zotavil. Neměl jsem co dělat, a tak jsem pil. Nikdy jsem nebyl velký pijan. V Baryševě jsem se občas napil – jako nakonec všechny ostatní děti – ale později jen občas. A vždycky jsem obyčejně přestal dříve, než jsem se stačil opít, měl jsem ustavičně na mysli, že si musím zachovat perfektní fyzickou i psychickou kondici. Věděl jsem dobře, že více alkoholu by mně mohlo uškodit, a tak jsem se opil jen při opravdu velmi výjimečných příležitostech.

Jednoho rána po velkolepém večírku, který uspořádal Boris na moji počest, jsem se vzbudil něco před devátou. Ostatní ještě nestačili vystřízlivět. Trochu omámen jsem vyšel ven, abych si pročistil hlavu. Venku jsem potkal muže, který měl podobný úmysl. Byl asi padesátiletý, zavalitý, s protézou. Ve snaze zbavit se „opice“ jsme se společně procházeli parkem. po několika minutách jsme si sedli a ponořili se do povídání. Vyprávěl jsem mu o sobě, o svých plánech a na totéž jsem se ptal i jeho. Ke svému velikému překvapení jsem se dozvěděl, že byl kdysi majorem , u policie v Norilsku. Když vzpomněl na tohle město, našpicoval jsem uši. Norilsk patří k nejznámějším městům v Sovětském svazu. Nachází se v nejsevernější části země a představuje zářný příklad sovětského umění vybudovat a udělat obyvatelnými i místa vysoko na severu. „To je fantastické!“ zvolal jsem. „Hodně jsem o Norilsku četl v učebnicích. Je to pro naši stranu velký technický úspěch.“

„Velký úspěch techniky!“ vyprskl. „Vy zelenáči víte jen to, co vyčtete z knih. A to je ten problém! Věříte tomu, co vám namluví a co vidíte na papíru.“

„Jen se nerozčilujte!“ povídal jsem chlácholivě.

„No tak zapomeň co nejrychleji na to, co jsi četl! Nic z toho není pravda! Já to vím nejlépe. Byl jsem tam policejním majorem!“

„Ale,“ zaprotestoval jsem, „údajně vyvinuli speciální technologie a stroje na překonání tamějších těžkých podmínek!“

„Stroje!“ zasmál se. „Chceš vědět, jaké to stroje vyvinuli? Ty tvoje stroje, to byli otroci. Desetitisíce jich zemřelo při budování města! Jejich kosti tam dodnes leží! To byla ta technologie výstavby Norilska – krev a kosti otroků.“

Jednoduše jsem tomu nemohl věřit. Moc jsem si přál, abych mohl odbýt jeho slova jako hloupé řeči opilce. Ale jak? Byl to bývalý policista, major k tomu, to, co říkal, bylo pravda, protože tam žil a také pomáhal budovat město.

„Viděl jsem umírat tisíce lidí," pokračoval. „Zemřeli hladem nebo zimou anebo obojím."

Povídal mi, jak zasvětil svůj život komunismu. Když v r. 1956 vypukla revoluce v Maďarsku, poslali ho tam. Bojoval jako tankový velitel v Budapešti. Dostal kulku do nohy a nohu mu museli amputovat. „Potom jsem byl už pouhá nula, nebyl jsem k ničemu. Poslali mě do Norilska, abych naháněl chudáky do práce. na to jsem byl ještě dobrý."

Tento rozhovor pro mě znamenal cosi znesvěcujícího. Tenhle muž, cizí člověk, napadl systém, kterému jsem věřil, a jeho slova se mi vůbec nelíbila. Pokoušel jsem se ho neposlouchat, ale nedařilo se mi to.

„A víš, co mi za to dali, můj synu? Ó, byli ke mně štědří, opravdu. Dali mi dřevěnou protézu a každý měsíc hrst rublů na živobytí, dokud mě nevyhodili. A ještě něco" – zdálo se mi, že si to schválně nechává nakonec – „Ještě něco mi dali. Víš co? Hrst medailí."

Vylovil z kapsy všelijaká vyznamenání. „Jak vidíš, dobře jsem jim v Maďarsku sloužil. A v Norilsku taky!"

Podržel mi medaile pod nosem a pokračoval: „Metály! Nač mi jsou? Mám je snad jíst? Zaplatit s nimi nájemné? Podívej se na mě, synku," odmlčel se, jako bych si ho opravdu měl prohlédnout od hlavy až k patě – tak jsem to udělal. Měl pravdu. Sám říkal, že je už starý a zbytečný a ještě jednou zopakoval, že má protézu a 45 rublů měsíčně. To opravdu neodpovídalo mým představám o stáři vysloužilého komunistického vojáka. Vyznamenání, to ano, ale ne bída, trpkost a takováhle obrovská beznaděj.

Vtom ho chytil záchvat kašle a metály spadly do bláta. Plival krev. Kapesníkem si utíral ústa a kleče hledal pod lavičkou vyznamenání. Vstal jsem a odešel.

„I když je to pravda, co říkal ten starý," rozmýšlel jsem, „tak je to už minulost. A ta je dávno za námi." Myslel jsem na svou vlastní budoucnost, ta teď byla nejdůležitější. Jen blázni se obírají problémy minulosti, tak nás to učili. Zajisté, strana měla těžkosti, dokud naše země byla ještě v dětských střevíčkách. V prvních dnech nového režimu bylo třeba bojovat a trpět. S malými nespravedlnostmi se muselo počítat. Ostatně, v kterých zemích není nespravedlnost?

Ale přece – tolik mrtvých při budování jediného města?! Mohlo se to odbýt jako malá nespravedlnost? Vedl jsem dialog sám se sebou, ale pak jsem se rozhodl, že na všechno raději zapomenu. Ať bylo, jak chtělo, nenašel jsem na svoje otázky žádnou správnou odpověď. Život musí jít dál, bez ohledu na to, jaké problémy a vzpomínky měla ona patetická figura, hledající v blátě své medaile.

Když jsem se chystal k odjezdu, jen s velkou námahou se mi podařilo tuto příhodu zapomenout. Čekala mě cesta na dálný východ – a vzrušující kariéra u sovětského námořnictva.

X.

Mojí první zastávkou po odchodu z Novosibirska a po nekonečné cestě širými sibiřskými rovinami byl magický přístav Vladivostok. na tamější námořní základně jsem zůstal dva týdny. Potom mě odveleli na tři týdny do Blagověženska, přímo na čínskou hranici, kde už delší dobu vládlo velké napětí, na Amuru došlo dokonce k přestřelkám mezi sovětskými a čínskými vojsky. Jako člen námořní vojenské jednotky jsem se dostal do kulometné palby. Nakonec mne znovu povolali do Vladivostoku, kde jsem měl nastoupit na palubu lodě plující do Nachodky, většího sovětského přístavu, a odtud pokračovat v cestě do Petropavlovska. Tady se koncem září 1968 začalo moje dvaapůlroční studium vojenského radiotechnika.

Námořní akademii vedl Viktor Jelisajev, mladý voják, který se závratnou rychlostí dostal na toto významné místo. Základně patřilo rozsáhlé prostranství s 1200 mladými frekventanty, kteří zde studovali, trénovali a připravovali se na budoucí povolání. Byla to „elita", velice pečlivě vybraná z celého Sovětského svazu, budoucí vojáci.

Studium na akademii se v podstatě skládalo ze dvou základních částí: z odborného studia a aktivní politické činnosti. Dělilo se na různé směry: navigaci, radiotechniku, mechaniku a další. Všemu jsme se věnovali velice intenzívně, především jsme se však soustředili na svůj volitelný předmět.

Všechno v Rusku má politický aspekt – komunistická strana zasahuje do každé oblasti života – bylo naprosto samozřejmé, že stranická aktivita se mimořádně důrazně vyžadovala tam, kde vychovávali budoucí vojáky. Přesně to jsem očekával.

Za několik dní po příchodu si mě zavolal velitel Jelisajev do .své pracovny. Bylo tam více vojáků a jeden civilista. Představil mi ho jako předsedu strany v Petropavlovsku. „Dakove," řekl, ukazuje na moje doklady, které držel v ruce, „ověřili jsme si posudek o tobě jako stranickém aktivistovi. Prověřili jsme i ostatní kadety. Jednoho z vás musíme určit za vedoucího Komsomolu. Je zde 1200 studentů, ale došli jsme k závěru, že ty jsi pro tuto funkci nejschopnější. Zprávy o tobě jsou vynikající. od prvního školního roku jsi byl aktivistou, tvůj oddíl vyhrál okresní soutěž v Novosibirsku a také v Leningradě ses znamenitě osvědčil. Jsi tedy vedoucím, Dakove. Jsi náš člověk!"

To mě omráčilo. Měl jsem být odpovědný za komunistickou výchovu 1200 budoucích vojáků! a to mi bylo osmnáct let!

Cestou do svého pokoje jsem vedl tento monolog: „Sergeji, tohle je tvoje životní šance, taková se ti už nikdy víc nenaskytne. Ty opravdu ještě uděláš díru do světa!“

Asi tři pětiny našeho času na akademii pohltilo politické studium, ostatní dvě zůstávaly na technickou přípravu. Jako vojáci sovětské flotily budeme mít jednou velkou zodpovědnost za válečné lodě. Pravě proto musíme být politicky stabilní, absolutně spolehliví. Vždy(na naše politické formovaní se vynakládalo hodně času a námahy.

Měl jsem k dispozici šest poručíků – jakýsi kabinet – kterým podléhaly skupiny složené z 50, 100 nebo 200 chlapců. Mou povinností bylo vést je a usměrňovat v organizaci politických cvičení a kontrolovat je. Já jsem dostával pokyny od komsomolské centrály v Moskvě a dohlížel jsem, aby byly realizovány.

V podstatě jsem měl docílit toho, aby každý kadet, který skončil studium a převzal zodpovědnost u námořnictva, byl absolutně disciplinovaný a bezvýhradně oddaný věci komunismu. Komsomol bděl nad politickou vírou a úplnou oddaností straně u každého z 1200 kadetů. Když měl některý z nich těžkosti se spolužákem anebo dokonce s velitelem akademie, mohl přijít se svými problémy za mnou. Já jsem se pak u velitele přimluvil v jeho prospěch, když jsem byl přesvědčený, že byl v právu. Starší vojáci samozřejmě protestovali proti takovéto dvojaké autoritě. Chtěli, aby jejich rozhodnutí platilo jako nejvyšší a konečné. Ale strana udělila Komsomolu stejné právo spolurozhodování. V některých případech mohl dokonce Komsomol důstojníky přehlasovat. Politická bezúhonnost byla důležitější než technické vědomosti. Když se z chovaní některého frekventanta dalo usuzovat, že pochybuje o cílech komunismu anebo že povoluje jeho sepětí s ním, bylo mou povinností zavolat si ho a udělit mu pořádnou lekci. Nakonec jsem ho postavil před generální shromáždění Komsomolu a přede všemi ho zostudil. Takovými metodami a určitým druhem šoku se mělo dosáhnout, aby si v budoucnu uvědomil, kde je jeho místo.

Jediné slovo v posudku Komsomolu spolu s mým podpisem mohlo znamenat pro mladého frekventanta konec kariéry – propuštění, degradování na obyčejného námořníka anebo na nejpodřadnější místo v armádě. Ostatní tresty byly také přísné a byly udělovány ihned i za ten nejnepatrnější přestupek proti předpisům. Každé malé provinění znamenalo 15 dní vězení o chlebu a vodě. Jiným zase napařili 24 hodinovou stráž. Když byli přistiženi při spánku, šli do vězení.

Cílem těchto opatření bylo vycvičit kadety, aby slepě a bezmyšlenkovitě poslechli každý rozkaz svého představeného.

Svou autoritu jsem nezneužíval, ale snažil jsem se kadetům co nejvíce pomoci. Byl jsem ohleduplný, měl jsem porozumění pro lidské slabosti a mou povinností a přáním bylo, aby studium dokončilo co nejvíce kadetů. Nepodařilo se to ale pokaždé. Tlak byl mimořádně silný: Ustavičné pochodování, odborné studium marxismu-leninismu, hodiny a hodiny namáhavých brigád působily mnohým velké těžkosti.

Během prvního roku mého působení v Petropavlovsku spáchali tři kadeti sebevraždu. Nevydrželi tu mašinerii. Pamatuji se na chlapce, kterého obvinili, že ve službě zaspal. Potrestali ho čtyřiadvacetihodinovou stráží a hlídkováním. To už bylo nad jeho síly. Zmizel. Domnívali jsme se, že dezertoval. Druhý den jsme ho našli na půdě oběšeného.

Mimořádně smutný byl případ jednoho mého kamaráda, kterému jsem se pokoušel pomoci. Nakonec vyskočil ze třetího poschodí a zabil se. Dostali jsme příkaz rozšiřovat, že měl vypito a nevěděl, co dělá. Já jsem ho však velice dobře znal a věděl jsem, že šlo o sebevraždu. Ale musel jsem mlčet, podobně jako ostatní.

Někdy se mi podařilo – díky svému postavení – zastat se kadeta, třebaže nadřízení byli rozhodnuti vyloučit jej ze studia. V těchto případech jsem zdůrazňoval, aby chlapci dali ještě šanci a slíbil jsem, že se osobně postarám, aby důkladněji studoval Leninovo učení, a mohl se tak z něj stát dobrý komunistický voják.

„Dejte mu, prosím, ještě jednu šanci,“ apeloval jsem naléhavě.

„No dobře, Dakove,“ zněla častá odpověď. „Dáváme ti na to tři měsíce!“ ve většině případů jsem měl úspěch.

Zprávu jsem musel odevzdat přímo místnímu výboru strany. Tak jsem se dostal do kontaktu s vedoucími stranickými činiteli v Moskvě, od kterých jsem dostával směrnice, pokyny pro cvičení, lekce a kopie přednášek pro kadety. Poznal jsem mnoho nejvyšších vojenských komunistických funkcionářů na Kamčatce a též v Gorkomu – v petropavlovském stranickém centru. Tyto styky mi umožnily nahlédnout do vnitřní činnosti strany.

K příjemným povinnostem patřilo organizovaní zábavných a kulturních pořadů a akademií v rámci tzv. politického vývoje. Často jsme k nám zvali umělce z Moskvy, kteří byli vždy nadšeně přivítáni. Méně populární byly obyčejné přednášky. Musel jsem však Moskvě prokazovat vysokou návštěvnost, nebo jinak…!

Od září 1968 do května 1969 mne Gorkom několikrát pověřil úlohou přednášet na místních školách a univerzitách o komunismu a světovém politickém dění. Mluvil jsem o nebezpečí imperialismu, o zasahování USA do vnitřních záležitostí Vietnamu, o významu vojenské moci Sovětského svazu, o marxismu-leninismu a jiných společenských tématech. Snažil jsem se posluchače strhnout. Brzy jsem se stal oblíbeným řečníkem a mé přednášky byly vyhledávány. Kromě politické aktivity jsem se zúčastňoval různých sportovních akcí v rámci akademie: zápas, judo, karate, běh na dlouhé a krátké tratě. Byl jsem stále zaneprázdněný a nikdy jsem se nenudil. Tenhle aktivní život jsem miloval.

Jednoho dne, když jsem byl v Gorkomu, mi jeden stranický funkcionář poklepal po zádech se slovy: „Jen tak dál, mladý muži! Čeká tě veliká budoucnost! Potřebujeme lidi, jako jsi ty. Pokračuj ve své práci a máš před sebou skvělou kariéru!“

Na zpáteční cestě jsem se přímo vznášel v oblacích. Tohle byl můj život, mí lidé. Strana byla mojí „rodinou“. Byl jsem součástí něčeho, v co jsem věřil a pro co jsem žil. Věděl jsem, co je disciplína, autorita a tvrdá práce, a strana to věděla a uměla ocenit a odměnit. Byl to jeden z mých největších okamžiků hrdosti! Cítil jsem se v dokonalém souladu se světem.

XI.

V jistý květnový den r. 1969 zaklepal někdo na dveře mé pracovny. „Vstupte,“ řekl jsem a zvedl hlavu od práce. Vstoupil neznámý muž v civilu. Byl zavalitější, vyšší, husté černé vlasy přísně učesané dozadu. Zvláštní staccatový hlas připomínal kulometnou palbu. Pro tuto vadu řeči mu bylo obtížně rozumět. Musel jsem naslouchat velmi pozorně. Představil se jako Ivan Azarov… To jméno jsem už slyšel. Byl to major KGB na Kamčatce! KGB je špičková jednotka sovětské tajné policie, která má neskonale větší autoritu než uniformovaná policie. Když vyslovil své jméno, div mi nezaskočilo. Co ode mne jenom chce?

Azarov vytáhl z aktovky několik spisů, a když je rozkládal po stole, viděl jsem v nich své jméno.

„Dakove, sledoval jsem tvé posudky od té doby, co jsi byl dán jako šestiletý do dětského domova č. 1. na svůj mladý věk máš pozoruhodnou minulost, to musím říci!“ – Pokrčil jsem rameny – mělo to být gesto skromnosti.

„Musíš vědět,“ pokračoval Azarov, „že máme určité závažné problémy, které musíme řešit speciálním způsobem. Snad víš, že jsem u policie.“ Potom mi vyprávěl o plánu sestavit zvláštní jednotku, která by fungovala jako oficiální pobočka tajné policie v Petropavlovsku. „Tato mimořádná akční jednotka bude plnit zvláštní úkoly, kterými se oficiální policie nemůže z nejrůznějších důvodů zabývat,“ vysvětloval mi. „Podobné oddíly se v současné době zakládají v celém Sovětském svazu. Z Moskevské centrály přišlo nařízení založit je také u nás.“

Na okamžik se odmlčel a potom pokračoval. „Hledali jsme člověka, který by mohl převzít velení této speciální skupiny.“

Tak takhle to tedy je, pomyslel jsem si. Pokusil jsem se mu vyjmenovat všechny důvody, jen abych se vyhnul této velkorysé nabídce. Konečně, měl jsem opravdu velice mnoho práce. Ale Azarov chrlil dál: „Nevím, jestli si na to ještě pamatuješ, ale byl jsem na jednom shromáždění, kde jsi mluvil.“ Nepamatoval jsem se.

„Měl jsi strhující projev; jeden z nejlepších, jaký jsem kdy na adresu mladých lidí vůbec slyšel. Posluchači ti přímo viseli na rtech.“ Přešel k věci. „Takové vůdčí osobnosti hledáme, Dakove. Muž, kterého si vybereme, se musí umět obklopit lidmi, zorganizovat je a řídit jejich činnost. Důkladně jsem prostudoval tvoje materiály.“

Poklepal prsty po stole, aby dal svým slovům větší důraz: „Jsme přesvědčeni, že ty bys byl tím pravým člověkem pro organizování a vedení nové policejní jednotky.“

Ano, mohl mi jednoduše rozkázat, abych ihned tento úkol převzal, ale já se snažil najít nějaké možnosti, jak se z toho dostat. Když jsem se pokoušel vysvětlit svoje důvody, skočil mi do řeči. „Samozřejmě za tuhle speciální práci dostaneš také speciální odměnu z mimořádných fondů, které v Moskvě založili pro tento účel – 25 rublů za jednu akci.“

Nevěřil jsem vlastním uším. Ale asi jsem se přeslechl.

„Mohl byste ještě jednou zopakovat poslední větu?“ zeptal jsem se.

Usmál se a povídá: „Vím, co myslíš, ale slyšel jsi dobře. Dvacet pět rublů za jednu akci.“

Jako kadet jsem dostával 7 rublů za měsíc! a teď bych měl dostat 25 rublů „za akci“. po skončení studií bych jako vojenský námořník mohl vydělávat nanejvýš 70 rublů měsíčně. To znamená, že za pouhé tři akce s tímto policejním týmem bych získal víc peněz, než u námořníků za celý měsíc! Azarovovi neunikl krátký záblesk v mých očích.

„Přijímáš?“ zeptal se.

„Samozřejmě,“ odpověděl jsem. „Ale proč jste si vybrali právě mě?“

„Ze tří důvodů. Za prvé, jsi student vojenské školy, takže tvůj čas patří státu. Nemusíš se proto vzdávat svého zaměstnání. Já promluvím s tvým velitelem, aby tě uvolnil pro práci u policie. Za druhé – nemohu zapomenout na tvoji řeč o komunismu a politickém dění ve městě, kterou jsi měl na univerzitě. Prokázal jsi při tom schopnosti vůdce, které jsou pro tuto funkci nezbytné. Za třetí, a to je hlavní důvod – máš dobré kontakty, možnost najít si pro tuto práci ty nejvhodnější lidi.“ v tom jsem mu musel dát za pravdu. Jako vedoucí Komsomolu jsem udržoval přátelské styky skoro se všemi podřízenými stranickými tajemníky. Ti zase znali všechny vojenské posluchače na základně. Stačilo proto některému z nich říci: „Dej mně tři své nejtvrdší chlapy,“ a měl jsem je. na základě své autority a svých kontaktů jsem mohl vybrat nejvhodnější lidi ze všech 1200 posluchačů.

„Kolik mužů chcete sehnat?“ zeptal jsem se Azarova.

„Nejméně dvacet. Nebudu je potřebovat vždycky všechny, ale chtěli bychom mít takový základ, dvacet lidí, na které bychom se mohli obrátit, kdyby jeden nebo druhý nemohl přijít.“

A já jsem začal v duchu vybírat kandidáty.

„Najdi a vyber si lidi, Dakove, za deset dní je chci mít pohromadě. Chci každého z nich osobně poznat, než vás předám soudruhovi, který bude jednotlivé akce řídit."

„V pořádku," odpověděl jsem. Major vstal a odešel. No, nejsem včerejší, pomyslel jsem si. Věděl jsem, kam mířil. Určitě jsme si měli vzít na mušku vyvrhele, vrahy, rváče a jiné delikventy, se kterými si oficiální policie nevěděla rady. V přístavu bylo všelijakých pochybných individuí obrovské množství a bylo třeba dělat pořádek. Potřeboval jsem proto surové, nebojácné rváče, silné a šikovné, kteří by se nebáli vletět do bitky a vřavy.

Byl jsem přesvědčený, že i já sám se na něco takového hodím. Léta jsem se vytrvale otužoval, zápasil jsem a nedávno jsem se stal přeborníkem Kamčatky v judu. Musel jsem tedy najít dvacet podobných chlapců. V první řadě jsem myslel na své přátele – sportovce. Pro některé jsem se rozhodl už cestou na pokoj. Seznámil jsem se s nimi na našich komsomolských sportovních soutěžích: se šampióny v boxu, v judu, s vynikajícími atlety. První, na koho padla moje volba, byl Viktor Netvejev, stokilový silák, vysoký dva metry. Navzdory své medvědí postavě byl překvapivě pohyblivý. Měl přátelskou tvář, ale srdce z kamene. Viktor byl mým důvěrným přítelem a komsomolským funkcionářem. Podléhalo mu 200 kadetů z radiového oddělení. Patřil k našim nejlepším hokejistům. do konfliktu jsme se dostali jenom při sportovním utkání. Mezi přáteli nebo spolupracovníky byl Viktor milý, v boji však byl úplně posedlý, jako by se ho zmocnily zvířecí pudy. V takových chvílích byl pro druhé skutečně nebezpečný a to se také projevilo později při policejních akcích. Viktor nemohl zapomenout na své plány, které se mu nepodařilo uskutečnit. Chtěl být pilotem, ale neudělal zkoušky, takže ještě k tomu dva roky ztratil. A tak, přesto že byl o dva roky starší než já, měl o stupeň nižší hodnost. Pocit méněcennosti ho nesmírně dráždil. V judu však svých cílů dosáhl, byl vynikající a stal se přeborníkem v celém východním Rusku.

Další volba padla na Anatolije Litovčenka, petropavlovského playboje, vysokého, silného fešáka, šarmantního a přátelského. Delší vlasy, tmavé vousy a velké černé oči jen podtrhovaly dojem „vášnivého milovníka". Přestože vypadal jako miláček žen, pouze několik nejbližších přátel se opovážilo ho takhle nazvat, a to ještě žertem. Anatolij byl prvotřídní, vysoce trénovaný boxer, třetí nejlepší v SSSR. Podle všeobecného mínění by se s naprostou jistotou stal jedničkou, nebýt komplikovaného zranění ramene, které utrpěl v jednom zápase. do té doby ho považovali za největší naději pro blížící se olympijské hry. Byl prostě extra třída!

Další, pro kterého jsem se rozhodl, byl Alexandr Guljajev, nervózní chlapec s výbušným temperamentem, který ho později stál život. Nebyl sice profesionální sportovec, ale byl vysoký, dobře stavěný a projevoval násilnické sklony. Reagoval impulsívně, bez rozmýšlení. Pocházel z Novosibirska jako já a výborně jsme si rozuměli. Byl ze všech mých lidí pravděpodobně nejrozhodnější. Když si jednou něco umínil, bylo nemožné ho od toho odradit.

Vladimír Selenov patřil postavou k menším, ale byl vynikající boxer a opravdový silák. Vypadalo to, že život tohoto nekomplikovaného chlapce se skládá ze samé zábavy. On nestudoval na námořní akademii proto, že by ho to bavilo, ale proto, aby se vyhnul vojně. Nevonělo mu jedno ani druhé, ale nakonec usoudil, že přece jenom menším zlem je námořnictvo. A když už na námořní akademii byl, pokoušel se zase všemožně dostat pryč. Někteří kadeti si schválně pořezali prsty anebo šlachy, pokoušeli se nainfikovat si tuberkulosu nebo jinou nebezpečnou chorobu, jenom aby byli propuštěni. Vladimír sice ještě nic takového nepodnikl, ale ustavičně plánoval, jak odejde – zlomí si ruku, uřeže prst, bude předstírat srdeční záchvat a podobně. Zůstalo však vždy u slov. Jediné, co dělal opravdu s vážným zájmem, byl box. Stal se mistrem Kamčatky ve střední váze.

Nejvyšším členem naší úderné skupiny byl Jurij Berestennikov. Jeho matka byla ředitelkou státní školy č. 14 v Petropavlovsku a měla mezi státníky mnoho vlivných přátel. Jurij byl neobyčejně silný a nadevše miloval rvačky, a to hlavně v autobusech. Tento dopravní prostředek nevyužíval k cestování, ale k tomu, aby v něm vyvolal hádku, která pravidelně skončila rvačkou. Naše autobusy byly vždycky přeplněné, mnohokrát samými vojáky. A tak mohl Jurij počítat s tím, že se na něj někdo natlačí anebo ho někdo neúmyslně postrčí, když se bude autobus prudce rozjíždět. To byl pro něho dostatečný důvod zasadit ‚protivníkovi" mocný úder. Někdy se do rvačky zamíchali mladší cestující. A jednou se Jurijovi podařil opravdu husarský kousek. Vyvolal takovou rvačku, že všichni lidé v civilu bojovali proti uniformovaným. Šofér při pohledu na tu melu zamířil i s bijícími se pasažéry přímo na policejní stanici. Takový byl Jurij – rvačky – to byl jeho život. Ale navzdory tomu ho člověk musel mít rád. Byl vzdělaný, moudrý, vtipný a vždycky vyváděl blbosti. Nikdy se na akademii nezapsal méně vhodný člověk, než byl Jurij. Podle mě se mu to podařilo jen díky postavení rodičů a dobrý m stykům. Když ho během vyučování vyvolali k tabuli, stál tam ve vzpřímeném vojenském postoji a s vážnou tváří odpovídal vyučujícímu vyslovené blbosti. Když mu dal učitel najevo, že jeho odpověď byla vším možným, jenom ne správnou odpovědí, Jurij svěsil s předstíraným zahanbením hlavu a vydal ze sebe legrační, naprosto nevojenský výkřik. Třída řvala smíchy. Jednou pohladil staršího holohlavého vojáka po temeni a řekl: „Na dobré střeše tráva neroste."

Je jasné, že Jurij byl často zván na „kobereček", kde měl vysvětlit své nedisciplinované chování. Ale to mu vůbec nevadilo. Svůj smysl života viděl v jediném: aby lidi okolo sebe buď rozveselil, anebo přivedl či strhl k bitce. Nakonec nadřízení, navzdory vlivu rodičů, rozhodli, že se do vojska naprosto nehodí, a stal se námořníkem. Když pracoval pode mnou, v naší akční jednotce, osvědčil se jako jeden z nejsilnějších, nejspolehlivějších a nejobávanějších lidí.

Dalším členem naší skupiny byl Sergej Kanonenko. Ukrajinec, jeden z mých komsomolských asistentů, houževnatý, spolehlivý, brutální člověk bez jakéhokoli citu. Patřil do naší zápasnické skupiny a vážil asi sto kilo. Ve rvačce rád vytahoval nůž. Musel jsem na něho dávat pozor, aby ho nepoužíval zbytečně.

Byli tu ještě další, Vladimír Litovka a Viktor Lazarov – všechno silní, vysocí, energií překypující atleti. Spolu se mnou budou tvořit jádro policejní skupiny. Zbylé členy jsem získal tak, že jsem požádal poručíky, aby si napsali seznam nejsilnějších a nejtvrdších mužů, kteří prošli tréninkem v boxu, judu anebo řeckořímském zápase. Dám hlavu na to, že se v celém Rusku nenajde brutálnější skupina. Azarov si přál jen ty nejlepší, a nejlepší také dostane. Když byl seznam jmen na papíře, vyhledal jsem každého osobně. Skoro všichni měli nějaké výmluvy.

„Sergeji, jsem strašně zaneprázdněný. Už teď jsem přetížený. Opravdu nemůžu," vymlouvali se někteří. Jakmile však uslyšeli o penězích, které dostanou, nemusel jsem je víc přesvědčovat, všichni byli moji. „Sergeji, kdy začneme?" vyptávali se. Dvacet pět rublů za několik málo hodin práce – tomu prostě nikdo z nás nemohl odolat. Jediný Jurij souhlasil i bez peněz, a to kvůli rvačkám.

Brzy jsem měl skupinu.pohromadě. Svolal jsem všech dvacet kadetů. Ještě nikdy jsem neviděl tolik vysokých, tvrdých mužů pohromadě. Nejdříve jsme si dopřáli několik pořádných doušků vodky. Oznámil jsem jim, že se druhého dne máme hlásit na místním výboru strany u Ivana Azarova. V domluvenou hodinu jsme se dostavili všichni do jeho pracovny. Když vešel, všechny si prohlédl a řekl: „V pořádku, Dakove. Vidím, že sis vzal má slova k srdci a výběr nepodcenil."

Ověřil si každého osobně. Bylo vidět, že na něho udělali všichni dobrý dojem. Úplně se mezi těmi vysokými svalovci ztrácel. S autoritou, pro něho typickou, nás vybídl, abychom si sedli, a začal nám vysvětlovat, proč si přál, aby tato skupina vznikla.

„Prosil jsem Dakova, aby vás sem přivedl z určitých důvodů. V celé zemi máme problémy s nepřáteli lidu. Abychom je zneškodnili, zakládáme speciální operační skupiny, které budou v těsné spolupráci s policií. Navenek budete pracovat pro zdejší policii, ale ve skutečnosti vás bude řídit moje oddělení. Tvoříte zvláštní jednotku, která má za úkol vymýtit mimořádné nepřátele lidu. Vaše jednotka vznikla na základě přímých rozkazů z Moskvy. Nečeká vás obyčejná policejní práce. Má někdo otázky?" Všichni mlčeli, tak pokračoval: „Hned po mém krátkém úvodu se nejdříve seznámíte s policejním šéfem, kterému budete přímo podléhat. Ovšem za všechny vaše akce jsem zodpovědný já, a proto musím o všem vědět. Většina z vás je na námořní akademii. Nahlásím vašim velitelům, že jste externími spolupracovníky policie a dostanete všechny potřebné doklady, abyste mohli základnu kdykoliv opustit. Samozřejmě vaší prvořadou povinností zůstává studium. Ale hned po něm následují závazky vůči policii. Chce se někdo na něco zeptat?"

Nikdo nic neříkal. „Nejdříve vás čeká několik přípravných úkolů. Brzy se opět sejdeme a dostanete další pokyny. Teď vám představím vašeho šéfa a ten vám udělí přesné rozkazy."

Chviličku před tím vešel do místnosti prostě oblečený muž a posadil se stranou. na první pohled bylo patrné, že patří k armádě nebo k policii a v civilu se necítí dobře. Kabát měl zapnutý až těsně ke krku – přestože se to vůbec nehodilo – a působil dojmem, že by se lépe cítil ve svěrací kazajce. Azarov řekl: „Představuji vám kapitána Dimitrije Nikiforova."

A Nikiforov vstal a odpověděl neohrabaným „děkuji" a připojil několik zajíkavých slov. na mě zpočátku neudělal vůbec dojem, ale věděl jsem, že první dojem bývá často klamný.

Nikiforov byl malý, zavalitý, měl ryšavé vlasy a studené, ocelové oči. Přestože nebyl vysoký, měl velký, bambulatý, červený. nos, nepřirozeně velká ústa, silné kosti, ale žádné svaly. Tmavé, napuchlé kruhy pod očima dodávaly jeho tváři unavený výraz. Nevypadal na to, že by si ze sebe nechal dělat blázna, a určitě bylo nebezpečné podceňovat ho.

Nikiforov měl dobré kontakty v policejních kruzích od r. 1947. Za šest let byl povýšen na šéfa policie v Petropavlovsku. Předcházející šéf totiž v podnapilém stavu postřelil z okna policejní strážnice několik chodců, než se ho podařilo zneškodnit.

Brzy jsem se dozvěděl, že Nikiforov nebyl o nic lepší, než jeho předchůdce. Často zanedbával vlastní povinnosti, jen aby se mohl zúčastnit na raziích. Nikdy se neoženil. Žil s jakousi prostitutkou v bytě, ve kterém nebylo nic kromě nejnutnějšího zařízení – jako lednička, postel, židle a stůl. Jeho život patřil zcela policii a státu. Slovo domov pro něho nemělo žádnou cenu. Později jsme mu dali přezdívku „ledový Niki". Nikiforov přišel na Kamčatku jako mladý muž, spolupracoval s komunistickými funkcionáři na Kamčatce. Když jsem ho tak pozoroval, myslel jsem si: děsné pouhé pomyšlení, že by po mně jel!

Po nemotorném úvodu pokračoval Nikiforov pomalu a zdůrazňoval při tom každé slovo: „Tvoříte zvláštní policejní jednotku. Budete podléhat přímo mému velení a poslouchat moje rozkazy. Spolu se soudruhem Azarovem neseme zodpovědnost za váš výcvik i za všechny akce. V naší zemi narůstají problémy s nepřáteli státu. Pracují naprosto tajně a podrývají autoritu státu. Naším úkolem je všechny odhalit a zneškodnit. Nejdříve dostanete několik lehčích úkolů, na zapracování. Potom vám se soudruhem Azarovem dáme další pokyny. Musíte být připraveni okamžitě se u mě hlásit! Dostanete jednak úkoly, na které nemá policie čas, a jednak úkoly, které nesmí navenek vypadat jako oficiální policejní akce. Proto budete vždycky v civilu a před ostatními lidmi budete jako obyčejní občané, kteří z vlastního přesvědčení zasahují proti kriminálním živlům. Je vám to jasné?" Přikývli

jsme na znamení souhlasu. Nikiforov pokračoval: jeď chci hovořit s vaším velitelem mezi čtyřma očima. Můžete odejít – všichni kromě Dakova. Pojď sem, soudruhu!“

Když všichni odešli, řekl mi Nikiforov, že s prací začneme ihned a že se máme všichni hlásit za tři dny na policii.

A tam jsme se dozvěděli, že v prvních týdnech dostaneme lehčí úkoly, abychom získali zkušenosti, a proto budeme policii k dispozici tři hodiny denně. Brzy jsme pomáhali při zatýkání. Nebylo ničím zvláštním, že se během týdne staly dvě či tři vraždy. Často vzplála bitka mezi opilci, mezi opilými námořníky nebo bylo třeba zlikvidovat jiná ohniska nepokojů. Naším úkolem bylo násilím obnovit pokoj a pořádek.

Jednou poslali mě, Viktora, Vladimíra a několik jiných, abychom v baru nedaleko přístavu skoncovali s hádkou. Při akcích jsme používali policejní auto, do kterého se vtěsnalo skoro dvacet lidí. Nikiforov nám toho večera řekl: „Nedělejte si žádnou hlavu z toho, kdo je v právu a kdo ne. Zlikvidujte věc za všech okolností a na způsobu, jakým to provedete, vůbec nezáleží.“

Na boxery a zápasníky měla výzva podobný účinek, jako když se tygrům podrží pod nosem čerstvé maso. Viktor hned zlikvidoval čtyři najednou, už se víckrát nepohnuli. Já právě bojoval uprostřed rozzuřené skupiny, když mě napadli dva chlapi najednou. Byli vyšší než já, ale i přesto jsem se jich rychle zbavil. Jednoho jsem složil přesně mířeným úderem karate do zátylku a druhého chvatem juda. Opravdu – vynikající sport!

Na obnovení pořádku nám vždycky stačilo tak 20 minut. Bar vypadal, jako kdyby se tady přehnalo tornádo. Rozhlédl jsem se okolo sebe. Viktor, Anatolij a další tři se spokojeně šklebili. A Jurij! Ten byl v sedmém nebi! Nemusel ani hádku vyvolávat. Byla to obrovská zábava. Kde jinde bychom se mohli takhle do sytosti porvat a ještě za to dostat zaplaceno?

Bitka skončila. Většina „protivníků“ ležela na zemi. Opilí námořníci nebyli pro disciplinovanou bojovou jednotku žádným problémem. Nikoho jsme nezatkli, protože jsme měli tentokrát pouze zlikvidovat hádku. Svůj úkol jsme splnili, a tak jsem zavelel: „Chlapci, jdeme!“ Vměstnali jsme se do policejního auta a za chvíli už podávali Nikiforovi hlášení o úspěšném zásahu.

„V pořádku,“ řekl. „Děláte to výborně.“

Čas plynul. Třikrát až čtyřikrát do týdne si nás zavolali, abychom buď zlikvidovali výtržnost anebo pomohli policii při hledání určitých osob. Někdy jsme třeba seděli v centrále a čekali na povel k akci, pili, kouřili a povídali si. Když zazvonil telefon a někdo ohlásil, že tam a tam se strhla bitka nebo někoho zavraždili, Nikiforov jen řekl: „Můžete jít.“

Nedočkavě jsme se vyhrnuli ven, naskákali do policejního auta, které obyčejně řídil Viktor, a se zapnutou sirénou jsme uháněli na místo činu.

Po každé akci jsme každý dostal na ruku 25 rublů. Než jsme se vrátili na základnu, zašli jsme do baru, tam jsme se dobře najedli, napili, zatancovali si a pobavili se. Bylo to fantastické! Mohli jsme kdykoliv opustit akademii, třebaže ostatní kadeti to měli přísné zakázáno, a po splnění úkolu zůstat venku tak dlouho, jak jen se nám chtělo.

Při téhle práci jsme měli co dělat s nejhoršími vyvrheli. Pohrdali jsme jimi, jako by to ani nebyli lidé. Když už jsme měli tu možnost mlátit vraha, tak proč bychom ho nezřídili na kaši? Nikiforov se tomu smál a blahopřál nám k titulu „modeláři tváří“. Když jsme někdy nepostupovali dost .tvrdě, prohlásil, že jsme „fajnovky“ a vysmál se nám. Pochopili jsme. Běda tomu, kdo nám přijde do cesty!

XII.

Jednoho dne mi Nikiforov zatelefonoval: „Přijď zítra odpoledne ve čtyři ke mně i se svými lidmi. Azarov přijde taky. Chceme si s vámi promluvit.“

V určenou hodinu jsme všichni do jednoho byli na policii. Nejdříve se ujal slova Azarov. „Chlapci, slyšel jsem, že jste se zapracovali skvěle. Ale teď nadešla chvíle, abychom přistoupili k samému jádru vaší budoucí práce, k tomu nejdůležitějšímu.“ v duchu jsem přemýšlel, kam míří. Svou práci jsme přece dělali už několik týdnů. Co nového nás ještě čeká?

„Chtěl jsem,“ pokračoval Azarov, „abyste nasbírali trochu zkušeností, než dostanete opravdu důležité úkoly. V Sovětském svazu se rozmohly nejrůznější formy kriminality. Až doteď jste měli co dělat s vrahy, opilci, prostitutkami. Ale to nejsou ani zdaleka ti nejnebezpečnější nepřátele našeho státu. Existují o mnoho zákeřnější kriminální živly, které bezprostředně ohrožují bezpečnost naší země a také náš postoj k životu. Jsou velice nebezpeční, protože pracují v úplné anonymitě uprostřed nás všech a podrývají pilíře systému. Lidé, o kterých teď mluvím, vypadají navenek úplně nevinně a nenápadně. Ale nenechte se mýlit. Rozsévají neustále své jedovaté myšlenky, otravují naše děti falešným učením a napadají marxismus-leninismus. Lidé, o kterých mluvím, jsou věřící.“

Nejdřív jsem vůbec nepochopil, o tem to mluví. Zopakoval ještě jednou: „Jsou to věřící.“ Chtěl jsem mít naprostou jistotu, že jsme všichni rozuměli.

„Věřící," pokračoval, „zorganizovali program, který bytostně ohrožuje veliký pokrok sovětského lidu. Aktivně podporují nepřátele naší země. Podporují a spolupracují s imperialisty a pokoušejí se omezit a zničit veškeré výdobytky komunismu."

Teď byl ve svém živlu, byl jako posedlý nenávistí a pohrdáním.

„Jsou nebezpeční právě proto, že na to vůbec nevypadají. Vrahové a ďábelsky chytří. Dříve, než bychom se nadáli, by podkopali a zničili všechno, co jsme tady tvrdě vydobyli, matou lidi a vůbec – způsobují neuvěřitelné škody. Proto jsem sestavil vaši policejní jednotku, abychom tvrdě zakročili proti těmto nepřátelům. Teď jste získali zkušenosti a nadešel okamžik vaší skutečné práce. Vaše jednotka je jen jedna z mnohých, které působí v celé naší zemi. Je na čase zničit nepřátele našeho státu! a to bude váš úkol! Rozkazy dostanete přímo od vedení strany a od soudruha Brežněva. Budete placeni ze speciálních fondů, které byly založeny proto, aby bylo v Sovětském svazu definitivně zlikvidováno náboženství. Nikiforov zůstane i nadále vaším přímým nadřízeným."

Překvapeně jsem poslouchal. od té doby, co jsem viděl v Inské u Novosibirska skoro 2 000 věřících, jsem nad tím občas přemýšlel. Samozřejmě jsem věděl, že žádný Bůh neexistuje, že náboženství je opium lidstva a že nemá místo v moderním životě SSSR. Tohle všechno jsem dobře věděl. Překvapila mě však skutečnost, že náboženství a věřící představovali takovou hrozbu pro naši zemi, že se proti nim muselo v pravém slova smyslu bojovat. Ale po tom všem, co jsem slyšel, jsem dospěl k přesvědčení, že jediné správné bude odstranit je úplně z naší společnosti.

„Podívejte se sem," řekl Azarov a ukázat na několik plakátů na stěně s nápisy: Hledané osoby. Mimo fotografií několika vrahů tam byla také fotka jistého muže, po kterém šla policie. Důvod? Akce škodící lidem státu.

„Tento muž," pokračoval Azarov, „infikoval děti náboženskou výchovou a vírou. Tajně jim vykládal bibli. Jakmile ho chytíme, dostane 7 let!"

Měl jsem radost z peněz, které jsem si vydělal, ale na druhé straně – stíhání vrahů, zlodějů i jiných kriminálních živlů mě neuspokojovalo a neshodovalo se s mými zájmy komunistického aktivisty. Ale teď? Teď budu mít co dělat se skutečnými nepřáteli státu, teď půjde o něco úplně jiného, o něco vyššího, významnějšího, o problém, kterým jsem se často zabýval ve svých přednáškách.

Teď jsem mohl opravdu NĚCO podniknout a ještě jsem za to byl placen. „Miláček žen" Anatolij se zeptal: „Soudruhu Azarove, řekl jste, že tihle lidé jsou horší než vrazi. do jaké míry?"

„Soudruhu Litovčenko," odpověděl Azarov, „vrazi zabijí pár lidí a potom je chytíme. Ale tihle věřící zabíjejí ducha a duše sovětských lidí a šíří mezi statisíce svou otravnou víru. V posledních dvou letech dosáhly problémy s věřícími velkých rozměrů. Místo toho, aby vymřeli nebo se vzdali v boji proti státu, pracovali v tichosti dál a podařilo se jim mnoho lidí oklamat a získat na svou stranu. Strana už prostě musí zasáhnout. Všude, kde mohou, otravují ducha naší mládeže. Hlavní byro v Moskvě vydalo mimořádný rozkaz věřící odstranit. A to je váš úkol. Všechny organizace, které bojují proti náboženství, podléhají ústřednímu vedení strany, které založilo koordinační skupinu na řízení boje proti věřícím a jejich pověrám.

Naše nejlepší mozky a nejinteligentnější profesoři studují teoretickou stránku tohoto problému. Zároveň vznikla pracovní skupina, která za pomoci počítače sbírá informace o věřících, takže je můžeme lehce identifikovat a kontrolovat. Část vaší práce bude spočívat v tom, že budete sestavovat zprávy, udávat jména a všechny ostatní podrobnosti o věřících. Všechno se pošle do Moskvy, kde se tyto zprávy dají do počítačů. Tímto způsobem pak budeme moci těm úlisným a nebezpečným protivníkům v dohledné době znemožnit činnost…

Další oddělení v Moskvě se zabývá učením věřících, speciálně školení muži ho musí umět vyvrátit a porazit i na duchovní úrovni. Nejlepší a nejschopnější vědci studují jejich literaturu i bibli. o tomto oddělení mohu říci, že to je opravdová biblická škola."

Byli jsme úplně fascinováni. do této chvíle jsem vůbec netušil, jaké strašné nebezpečí nám ze strany věncích hrozí. Teď jsme se o tom dozvěděli. A dozvěděli jsme se i o dynamickém akčním programu, který byl vyvinut speciálně na ochranu naší vlasti. Tato skutečnost svědčí o velké moci komunistické strany. Za vším stojí soudruzi, kteří vědí, co chtějí. Jsou to oni, kteří vedou stranu vpřed. Nesedí pohodlně a nečinně v křeslech a nečekají, až nepřátelé rozvrátí krajinu zevnitř.

Plni obdivu jsme poslouchali, jaké akce se podnikly na obnovení pořádku. A když jsem si představil, že i my se budeme podílet na onom velkolepém plánu, zalila mě vlna hrdosti na komunistickou stranu. Konečně udeříme! Naši nepřátelé to přehnali. My, sovětský lid, jim ukážeme! Strana má velkou trpělivost, ale když se zajde moc daleko, ví, jak zasáhnout. Azarov nám také prozradil, že existuje ještě jiná pracovní skupina, která se specializuje na „uzavření" hranic, aby se úplně znemožnil dovoz biblí a náboženské literatury z ciziny. V životě jsem o něčem takovém neslyšel. Azarov pokračoval: „Chlapci, máte právo sebrat jakoukoliv náboženskou literaturu, na kterou narazíte. My si ji ověříme a pošleme ji do Moskvy. Odtamtud začne vyšetřování, ze které země sem byla propašována, jakým způsobem a kdo to udělal. Jakmile to budeme vědět, okamžitě znemožníme další dovoz."

„Usekněte hlavu," řekl Azarov, „a tělo zemře. Musíme za každou cenu najít vůdce, hlavy tajných organizací věřících. Potom těm ostatním, oklamaným věřícím, otevřeme oči. Oni dostanou rozum a vrátí se na správnou cestu."

Když skončil, věděli jsme jedno: všichni věřící jsou mizerní intrikáni, zákeřní nepřátelé, kteří se tajně scházejí po bytech, připravují svržení vlády a otravují mládež. Azarovův proslov v nás vyvolal takové rozhořčení, že jsme byli ochotni proti věřícím okamžitě zakročit. Podobné přednášky jsme poslouchali po celé následující dva týdny. Seznamovali jsme se s metodami a praktikami věřících. Jednou jsem se zeptal, proč se pro ně nepoužívá výraz „křesťane“ ale „věřící“.

Azarov odpověděl: „To je dobrá otázka. Neučil nás už soudruh Lenin, že se máme bát ne náboženství, ale víry? Ta je naším největším nepřítelem. Náboženství můžeme zničit, kostely pozavírat. Jen se podívejte po Kamčatce! Co vidíte? Kostely? Kostel sám o sobě nepředstavuje žádné nebezpečí, právě tak jako náboženství. Skutečným nebezpečím pro nás jsou sami věřící.“

Na okamžik se odmlčel, aby viděl, jestli jeho slova měla na posluchače ten správný účinek. Zjevně uspokojen pokračoval: „Už soudruh Lenin říkal, že kostely je vždycky možné pozavírat a kněze strčit do vězení. Ale je velmi, velmi těžké vytrhnout víru ze srdce člověka. Proto, soudruhu Dakove, je ale věřící. Věří – a zničit tuto víru v jejich srdcích je velmi, velmi těžké.“

Teď už mi bylo všechno jasné. Vždyť i dětský domov v Baryševě zřídili v bývalém kostele. Opravdu, není těžké zavřít kostely. Pochopil jsem. Nesmíme připustit, aby se víra zakořenila v srdcích našeho lidu, a už vůbec ne v srdcích mládeže a dětí.

„Děkujeme, soudruhu Azarove,“ řekl jsem. „Byly to pro nás nesmírně poučné hodiny. Neměli jsme vůbec tušení, jaké obrovské nebezpečí se skrývá v těchto na první pohled nevinných lidech.“

Za několik dní – právě jsem se věnoval odbornému studiu – se ozval z ampliónu hlas: „Dakov, Dakov, ihned se hlaste v kontrolní kanceláři!“ Učitel mě pohybem ruky propustil, sebral jsem si knihy a odešel.

Voják, který vykonával službu, mi řekl: „Mám tady pro tebe telefonický vzkaz od kapitána Nikiforova. Máš se dostavit dnes ve 22 hodin večer se svými lidmi na policii. Prý už budeš vědět, proč.“

„Ano, dík,“ odpověděl jsem.

V určenou hodinu jsem stál spolu se čtrnácti kamarády na policejní stanici.

„Pošli své lidi dozadu, ať si udělají pohodlí,“ rozkázal Nikiforov. „Ještě je brzy.“ Ostatní se tedy odebrali do malé společenské místnosti v zadní části budovy a já jsem zůstal stát u jeho psacího stolu. „Dozvěděl jsem se,“ začal, „že se dnes okolo jedenácté večer má v jistém bytě setkat několik věřících.“

„Kde?“ zeptal jsem se.

Na obrovské mapě mi ukázal dům v 75. obvodu na druhém konci města. „Bude jich dvanáct, nejvýš patnáct. Neměl by to pro vás být žádný problém.“

„Odkud všechno víte?“ zeptal jsem se ohromeně. „Vždyť setkání ještě nezačalo a sousedé tedy nemohli hlásit nic podezřelého.“

Na tváři se mu objevil samolibý úsměv. „Maličký ptáček mi to zacvrlikal do ucha, Dakove. A raději se moc nevyptávej.“

Chtěl jsem s ním přátelsky povykládat, ale hned jsem vycítil, jak umí být uzavřený. Rozhodl jsem se, že se budu v budoucnu chovat zdrženlivěji. Vždyť právě s ním jsem chtěl dobře vycházet. Ostatní zatím seděli ve společenské místnosti. „Jen se napijte, soudruzi, udělejte si pohodlí!“ povzbuzoval je Nikiforov a ukazoval při tom na láhev vodky a sklenky na stole. Nemusel nás dvakrát pobízet. Netrvalo dlouho a byli jsme všichni v povznesené náladě. Když Nikiforov viděl, že nás vodka pěkně uvolnila, řekl: „V jedenáct byste měli vyrazit. Věřícím necháme asi půl hodiny času, aby začali. Budou přesvědčeni, že je všechno v pořádku. Chci, abyste dostali především jejich vůdce, tajné duchovní. Tady jsou jména dvou lidí, které mi přivedete.“

Strčil mi do ruky lístek. „Rozkaz,“ odpověděl jsem. „Co uděláme s ostatními?“

„S ostatními? Nažeňte jim trochu strachu. Připravte jim ‚milou malou památku‘, na kterou budou vzpomínat. Ale bez diskusí mi přiveďte ty dva,“ řekl tvrdě.

„Rozkaz,“ odpověděl jsem znovu. V duchu jsem se divil, proč nám dává všechny tyto pokyny. Copak jde tentokrát o něco jiného? Když nás posílal do nějakého baru zlikvidovat rvačku, byl „Niki“ otevřený, mluvil přímo. Ale dnes večer jsem viděl, že je nervózní. V duchu jsem se ptal, proč.

„Dávejte pozor, aby vás na ulici nikdo neviděl,“ pokračoval. „Ale vlastně byste neměli mít žádné těžkosti, je už 23 hodin. Ale kdyby přece jenom byli na ulici lidé, počkejte, dokud neodejdou.“

V jednom ze svých projevů Azarov zdůraznil, že se všechny akce proti věřícím musí provádět v největší tajnosti. Obyvatelstvo se o tom nesmí za žádnou cenu dozvědět. Velmi mě to překvapilo a zároveň naplnilo zvědavostí. Když jsme dělali pořádek mezi lidmi, kteří se rvali,

přimíchali jsme se jednoduše mezi ně a za chviličku bylo po problémech. Zeptal jsem se proto Azarova na důvod.

„No … někteří by si mohli špatně vysvětlit, co děláme a proč to děláme. Většina lidí totiž nevidí nebezpečí, jaké znamenají věřící pro naši bezpečnost. Kromě toho se všude najdou nepřátelé naší země, imperialističtí agenti, kteří by s velkou radostí zveřejnili zprávy, že věřící pronásledujeme. Proto je naprosto nutné, aby se všechno odehrálo bez jakýchkoliv svědků. Především na jednu věc si dávejte pozor – aby vás při zákroku nikdo nefotografoval. Nemůžeme připustit, aby nepřátelé roztrubovali do světa, že pronásledujeme věřící a nerespektujeme

náboženskou svobodu:“ Jeho vysvětlení nám stačilo. Ujistil jsem Nikiforova, že počkáme, dokud nebude ulice liduprázdná. „Dobře, Dakove, běž k ostatním. Až bude třeba, zavolám vás.“

Nalil jsem do sebe ještě několik pohárů vodky. Všichni už byli mírně podnapilí. Napětí zmizelo a Vladimír právě vyprávěl nějakou anekdotu. Netrvalo dlouho a přišel Nikiforov: „Dakove, je 23 hodin, můžete vyrazit!“ Omluvil se. U dveří mi dal Nikiforov ještě poslední pokyny: „Dakove, chci, abyste tam provedli důkladnou domovní prohlídku a pátrali hlavně po biblích a jiné literatuře. Víme, že tito lidé vlastní protisovětskou literaturu. Potřebujeme ji dostat, aby. ji mohl Gorkom poslat do Moskvy. Prohlédněte pečlivě celý dům a přineste všechno, co najdete.“

Přikývl jsem. Vyšli jsme na dvůr, kde už čekalo naše auto. Viktor si sedl za volant, já vedle něho a ostatní si udělali jakés takés pohodlí vzadu. Ten večer jsme sirény už nepoužili. Stejně by to bylo zbytečné, protože na ulici už žádný provoz nebyl. Kromě toho jsme na sebe nechtěli předčasně upozornit.

Osvětlený byl pouze střed města, vedlejší ulice byly ponořeny do tmy. A právě v jedné takové ulici stál i dům, ve kterém se měli věřící setkat. Když jsme ji našli, Viktor zpomalil, abychom dobře rozeznali čísla domů. Chvíli jsem hleděl do ulice, jestli neuvidím nějakého opozdilého chodce, ale ulice byla jako vymetená. Viktor se díval vlevo, já napravo a společně jsme sledovali čísla domů. Nakonec jsem řekl: „Musí to být následující blok. Zastav!“

Vystoupili jsme. Upozornil jsem všechny, aby se chovali co nejtišeji. Neměli jsme vzbudit nejmenší pozornost. Šel jsem vpředu, ostatní za mnou. Byl to malý, dřevěný dům jako mnoho jiných v Petropavlovsku, téměř úplně schovaný za vysokým plotem. Skrze zatažené závěsy pronikalo slabé světlo. Co teď? Zmocnila se mě nejistota. Tohle bylo něco úplně jiného než zlikvidovat rvačku v baru. Tady nikdo žádnou výtržnost nedělal. Zde se místo křiku, řvaní a proklínání sešlo pouze několik lidí. Co udělat nejdřív? No, asi to budu já, kdo bude muset udělal první krok. Došel jsem ke dveřím a zaklepal, potom ještě jednou, hlasitěji.

Ve velkých rozpacích jsme čekali, až se otevřou dveře. Připadali jsme si směšně. To byl pohled! Čtrnáct vysokých robustních chlapů stojí za sebou na úzkém chodníčku vedoucím ke dveřím domu, uprostřed noci, v opuštěném okolí a první zdvořile klepe na dveře!

Za chviličku jsme zaslechli kroky a někdo otevřel. Stál před námi muž prostřední postavy a slušně se ptal: „Co si přejete?“

Podíval se pozorněji a za mými zády uviděl ostatní. Pochopil. na tváři se mu objevil starostlivý výraz. Zachoval však klid. „Pojďte dál,“ řekl. V domě byla pouze jedna velmi jednoduše zařízená místnost. V jednom koutě byla provizorní kuchyňka. na židlích a na postelích sedělo 12 nebo 13 lidí. Zpívali potichu nějaký chorál. Nepřestávali zpívat, ani když jsme rozmlouvali s jejich vedoucím.

Muž, který nám otevřel, se zeptal tiše: „Jste od policie?“ Věděl to. Vždyť odkud odjinud bychom jinak přišli? Odpověděl jsem mu automaticky také šeptem: „Ano, jsme od policie.“ Jaká blbost! – pomyslel jsem si. Poslali nás sem, abychom skoncovali se shromážděním věřících, a já tu stojím a šeptám, abych nerušil jejich zpěv!

Věřící se mezitím dovtípili, že jejich setkání je pro dnešek u konce, ale k našemu velkému překvapení zpívali dál. Pokračovali jsme v rozmluvě. Když dozpívali, dívali se na nás.

Téměř v obraně – byl jsem na velkých rozpacích – jsem se pokusil prosadit svou autoritu: „Co to má znamenat?“

Muž, který mi přišel otevřít, odpověděl: „Máme tu bohoslužby.“

„Ale vždyť Bůh neexistuje,“ řekl jsem.

„My však věříme v Boha a sešli jsme se tu na jeho počest,“ odpověděl muž, určitě tajný pastor.

„To je ale zakázané!“ řekl jsem rozhodně.

„Proč?“

„Protože je to protizákonné. Dostali jsme rozkaz zabránit vám v tom!“ Muž znovu zdvořile řekl: „Ale my přece nic protizákonného neděláme. Sám soudruh Lenin říkal, že občané naší země mají právo svobodně uctívat Boha.“

Opravdu jsem nevěděl, co mu na tohle odpovědět. Když vycítil moji nejistotu, pokračoval: „Soudruh Lenin říkal, že každý občan této země má plné právo na svou náboženskou svobodu, víru nebo nevěru – podle toho, co pokládá za správné.“

„Je to pravda?“ zeptal jsem se.

„Samozřejmě. Jestli chcete, ukážu vám přesně, na kterém místě to řekl.“ Takhle se nikam nedostaneme! Byl jsem úplně zmatený a moji lidé byli v rozpacích. Viděl jsem, že na jejich argumenty nestačíme. Potom začal pastor citovat ústavu SSSR, že „každý má právo na náboženskou svobodu“. „Využíváme jen svého práva, soudruhu,“ řekl, „které nám přiznal zakladatel našeho státu a ústavy. Děláme někomu zle, křivdíme někomu? Podívejte se kolem sebe. Věříme v Boha a sešli jsme se tu v jeho jménu. To je všechno. Je to naše právo a nikoho neobtěžujeme. Co jsme udělali?“ Byl jsem v pasti. Věděl jsem, že naše ústava skutečně zaručuje náboženskou svobodu a kromě toho jsem si vzpomněl, že Lenin opravdu někde hovořil o svobodě náboženství. Vzpomněl jsem si, jak jsem v Leningradě viděl to velké množství lidí jít do kostela a jak jsem tehdy přemýšlel o tom, že naše země skutečně náboženskou svobodu dodržuje.

Zaprotestoval jsem chabě: „Ale vy přece jenom porušujete zákony. Nechápete to?“

„Vysvětlete mi, prosím, jak," odpověděl pastor.

„Vím jenom tolik, že zákony přestupujete, a mám tady jména dvou lidí, které musím, bohužel, poprosit, aby šli s námi."

Věřící se podívali jeden na druhého. Muž, se kterém jsem mluvil, měl být jedním z nich. Zatímco si oblékali kabáty, honily se mi hlavou nejrůznější myšlenky. Když byli zatčení připraveni k odchodu, podali všem ostatním ruku a řekli: „Modlete se za nás." Pak šli s námi ke dveřím. Když jsme vycházeli, začali se ostatní modlit.

Obrovský zmatek mě neopustil ani v policejním autě. Raději bych se vrhl do nejhorší rvačky s dvaceti zabijáky než ještě jednou zažít něco podobného! Tohle skutečně žádná zábava nebyla.

Zaparkovali jsme auto za policejní budovou. Nikiforov nás už čekal ve dveřích s širokým úsměvem. Jakmile však nás i zatčené spatřil, ihned zvážněl. Zmocnila se ho zuřivost. „Odveď zatčené a zavři je!" osopil se na jednoho z podřízených. „Co jste to za pitomé tupce!" štěkl. „Čtrnáct dospělých chlapců se vrátí z razie a co vidím? Nic, kromě dvou malých starších pánů, kteří se při zatčení ani trochu nebránili!"

A hned zhodnotil situaci: „No, moje milé dětičky," řekl sarkasticky, „mám dojem, jako byste se vrátili z příjemného pikniku!"

Sarkasmus však rázem zmizel: „Co si myslíte," zařval, „na co jsem vás tam poslal?"

Zuřil a dostali jsme ten den takovou lekci, na kterou jsme neměli dlouho zapomenout.

„Ale soudruhu Nikiforove," protestoval jsem, „tihle lidé nám nekladli sebemenší odpor. Vůbec se to nedá srovnat s našimi dosavadními akcemi. Jsou to jednoduše úplně jiní lidé. A proto je třeba použít jiné metody!"

„Jiné metody!" řval. „Jiní lidé! Hned ti povím, co je to za lidi! Jsou to obyčejní zákeřní zrádci! Pošlu vás, abyste je zatkli a ochránili před nimi naši zem, a oni vás skoro obrátí na svoji víru!"

Už samotná skutečnost, že jsme je pokládali za neškodné a argumentovali jejich právy, svědčí o tom, jací jsou zákeřní a chytří, povídal. Copak nejsme schopni to pochopit? Vyčerpaný zuřivým výbuchem klesl do křesla.

Za chviličku jako by se mu vrátily síly. Vyskočil a pokračoval: „Podaří se někomu nastrkat do těch vašich zabedněných mozků, že to jsou naši nejhorší nepřátelé, největší kriminálníci? Jsou jako hadi. Drží se ve skrýších, dokud nezaútočí, ale potom už je obyčejně pozdě! Je mně milejší sto vrahů na svobodě, nežli tucet těchto ohlupovačů lidí! Vrahy můžeme zatknout kdykoliv, ale o těchhle se nikdy neví, co vlastně mají za lubem. Všude šíří smrtonosnou propagandu a pracují za našimi zády. A vy," rozkřikl se zlostně, „vy pro ně máte ještě porozumění!" Zuřil dál. „Jsou to upíři našeho lidu, musíme je zničit! Ještě stále s nimi sympatizujete?"

Celá věc se nám začala jevit v jiném světle. Nesmělost a bezradnost vystřídal velký hněv, že nás věřící takhle napálili. A to se nelíbí nikomu. Zajíkavě jsme se omluvili, že jsme celou věc asi špatně pochopili.

Ještě stále rozzuřený Nikiforov pokračoval: „Příště mě tedy laskavě pochopte správně! Co pro vás znamená vlastně strana?"

Ťal do živého, straně bych obětoval všechno. Hněval jsem se na sebe i na lidi, kteří mě převezli. Příště, sliboval jsem si, už nebudu tak naivní. Příště! Příště!

Nikiforov byl toho názoru, že nám ještě chybí několik policejních akcí. A když nás později opět zavolal, jeli jsme likvidovat rvačku nebo obdobný případ.

Nikiforov se velmi dobře vyznal v lidech. Byl vynikající psycholog, věnoval se studiu lidských myšlenek, způsobů chování a obratně využíval svoje vědomosti v praxi. Ale i na nás. Přesně věděl, jak a čím na nás může zapůsobit. po nevydařené akci nevynechal celé týdny jedinou příležitost, aby nás za mimořádně brutální postup neodměnil. Když jsme jednou přivedli dva zloděje, zvolal: „Tohle je nějaké zatčení? Copak se nikdy nenaučíte, jak se zpracovávají takovéhle tváře? Vždyť vypadají jako by se právě narodili! Co je s vámi, miláčci? Ukažte, co jste se naučili!"

Vladimír a Anatolij, naši šampióni v boxu vyvedli ubožáky ven. Hned nato jsem uslyšel rány a křik. Zloději jim posloužili jako tréninkové míče. Když je za chvíli znova přivedli, byli k nepoznání. „To už je lepší!" řekl Nikiforov. „Teď jednáte jako praví chlapci, za které jsem vás vždycky považoval."

Vypili jsme fůru vodky, smáli se a strávili veselý večer. Tohle byl jeden z mnoha krůčků v Nikiforově brutalizujícím procesu. Ale přesto nemohu všechnu vinu svalovat na něj. Protože my jsme reagovali nadšeně a brzy jsme se doslova vyžívali v násilnických způsobech, které propagoval.

Začali jsme v květnu a teď byl počátek srpna. Většinu zásahů jsme měli proti rváčům a násilníkům. Nikiforov však začal postupně střídat rvačky a brutální zatýkání s malými přepady věřících: a my se velmi brzy naučili mlátit věřící stejně jako opilce, rváče a násilníky. Naše razie však ještě stále byly bezvýznamné, protože šlo o malé skupiny věřících, které se scházely po bytech.

XIII.

Jednoho srpnového pátku roku 1969 mě Nikiforov zavolal na akademii: „Dakove, přijď dnes v pět odpoledne ke mně!" Ze způsobu řeči jsem vyrozuměl, že konečně dostaneme příležitost dokázat svoje kvality a pomstít se za první ponižující setkání s nenáviděnými věřícími.

Po vyučování jsem šel na policejní stanici. Nikiforov mě čekal v pracovně. Když jsem vešel, stál právě před velkou nástěnnou mapou.

„Á, Dakov! Pojď dál!“ řekl. Přešel hned k věci, jak to měl ve zvyku. „Z bezpečných pramenů jsem se dozvěděl, že věřící plánují v neděli tajný křest, a sice tady,“ a ukázal na mapě dědinku Elisovo, na kraji hor, asi 50 kilometrů severně od Petropavlovska, nedaleko řeky Avača. „To si ale vybrali pěkný koutek!“ zvolal jsem.

„Ano,“ odpověděl. „Uprostřed lesa. Podle nich je to ideální místo.“ Přikývl jsem. Avača pramení vysoko v horách jako malý potok, který cestou do údolí stále mohutní. V Elisově je 65 metrů široká, ale ještě stále velmi mělká. Teče směrem k Tichému oceánu a vlévá se do zálivu, u kterého leží Petropavlovsk. Nikiforov mně řekl ochotně všechno, co o této skupině věřících věděl. „Nepoužívají toto místo poprvé. Stávají se neopatrnými. Už jednou tu měli tajný křest. Bohužel jsme se to dozvěděli pozdě. Když jsme přišli, byli už pryč. Tihle lidé jsou obyčejně velmi mazaní. Nikdy se nesetkají dvakrát na stejném místě. Ale podle slov našeho pozorovatele tam chtějí jít znovu, protože se jim to zdá jako ideální místo.“ s netajenou škodolibostí poznamenal: „Poprvé jsme propásli příležitost, ale tentokrát nám neuniknou!“

Bylo mi jasné, že ho nesmíme zklamat. „Kdy se sejdou?“ zeptal jsem se.

„V neděli ve čtyři odpoledne.“

Rád bych věděl, odkud má tak přesné informace. Domníval jsem se, že mohly pocházet od špiónů, kteří byli nastrčeni mezi věřící. „Dakove, jděte tam v devět ráno i se svými lidmi. Věřící vás nesmějí vidět přicházet, musíte tam být dřív než oni!“

„Rozkaz, soudruhu!“ zvolal jsem vesele a myslel jsem při tom na to, jak velkolepý výlet si v neděli uděláme. po návratu na akademii jsem řekl ostatním, aby byli přesně v určený den a hodinu na policii a přinesli s sebou i kytary. „Uděláme si piknik a strávíme bezvadný den,“ řekl jsem. V neděli ráno jsme stáli přesně v 8 hodin na policii. Bylo nás dvanáct. Nikiforov nám rozkázal všechny zatknout. Naložili jsme do auta tři bedny vodky a jídla. Alexandr přinesl svoji i moji kytaru. Vydali jsme se na cestu. Během jízdy jsem se ptal Viktora, odkud je ta vodka. „No, to je dar od Nikiforova. Měl ji pro nás připravenou.“ Podíval jsem se do tašek s proviantem. Našel jsem i kaviár. „Né, jak tak koukám, tak ten starý náš ledový Niki ani není tak zlý, jak se dělá!“ řekl jsem.

Trvalo skoro hodinu, než jsme se po klikatých cestách dostali k Elisovu. Odbočili jsme na lesní cestu. Byl krásný slunečný den. Všichni jsme pečlivě sledovali cestu na mapě a za chvíli usoudili, že jsme už nedaleko Avače, která si tady razí cestu hustým stromovím. Zastavili jsme se a všechno vyložili. Navrhl jsem Viktorovi, aby nechal auto v nějaké prohlubenině, kde ho nikdo nenajde. Trochu dál jsme si vyhlédli vhodné místo k pikniku. Udělali jsme si pohodlí a vychutnávali krásný den. Alexandr hrál na kytaru, kdosi otevřel několik lahví vodky a brzy byla velkolepá zábava v plném proudu. Mezitím se vrátil Viktor a sděloval: „Vyloučeno, aby auto někdo našel, je v propasti, pořádně ukryté!“ „Výborně,“ řekl jsem, „napij se a pojez!“ Strávili jsme tu celý den, jedli, pili, zpívali a vyprávěli příběhy. Bylo nám senzačně. Stále víc nás přemáhala opilost. Vzpomínali jsme na ostatní kadety. Takřka nikdy nesměli opustit základnu, ale my jsme byli svobodní.

Asi jsem vypil víc vodky, protože mi ztěžkla hlava a zdřímlo jsem si. Probudil jsem se ve čtvrt na čtyři. Věřící už museli být na cestě. Bylo třeba rychle jednat.. po příjemném oddechu nás čekala práce. Rozhlédl jsem se po svých lidech a s hrůzou jsem konstatoval, že většina z nich je opilá. Samozřejmě, že ne do takové míry, aby nevěděli, co dělají, ale všichni byli rozkuráženi a bujaří, pokřikovali a bili se.

„Hej, chlapci,“ křikl jsem. „Konec zábavy! Připravte se! Přineste si obušky!“

„A kde jsou?“ zeptal se někdo. Kdosi odpověděl: „Zapomněli jsme je v autě.“

Pendreky jsme potřebovali. Speciálně je navrhli a zhotovili pro sovětskou policii v Československu – uvnitř z ocele a na povrchu potažené vrstvou tvrdé gumy. I slabý úder mohl mít vážné následky. Stlačením páky na rukověti se daly dvojnásobně prodloužit. Při raziích v malých prostorách jsme je mohli nejúčinněji použít v původní velikosti.

Venku – jako dnes – jsme je prodloužili. Časem jsme se v zacházení s nimi mistrně zdokonalili.

Kdosi přinesl pendreky a rozdělil je. Vylezli jsme na kopec a za několik minut přišli na místo, o kterém jsme se domnívali, že si ho věřící vybrali pro křesťanský ceremoniál. Začali jsme si pozorně všímat okolí. „Určitě to bude tady!“ zvolal Viktor. „Tohle místo je jako stvořené pro něco takového.“ Opravdu, jedno z nejkrásnějších a nejpokojnějších míst, které jsem kdy viděl: malá, travnatá plocha, mírně se svažující k rovnému písčitému břehu, ze všech stran uzavřená, skrytá mezi stromy a vysokými skálami a těžko dostupná. Nikdo se sem nemohl přikrást, aby ho nezpozorovali. Tihle věřící, pomyslel jsem si, jsou sice dost hloupí, protože věří v Boha, ale místo k setkání si tedy vybrat umějí!

Když jsem se lépe podíval, spatřil jsem něco, co by mohlo ohrozit naše plány. Protože tady byla řeka dost mělká, věřící by se mohli přebrodit na druhou stranu a zmizet v hustém lese. Vojenský výcvik mi radil, že je jistější postavit na protilehlém břehu dvě stráže, abychom útěku zabránili. Odvelel jsem tam Sergeje Kanonenka a Jurije Berestenikova. „Kdyby se někdo pokoušel o útěk, zatarasteme cestu!“

„Ale Sergeji, tak daleko se přece žádný z nich nedostane, a my kvůli tomu propásneme celou akci!“

To mě však nezajímalo. Mimoto Kanonenko příliš rád používal svůj nůž a já jsem nechtěl, abychom někoho usmrtili. Nejdůležitější bylo, aby nám nikdo neutekl. A tak se nakonec oba přebrodili na druhou stranu řeky. My

ostatní jsme se rozestavili v půlkruhu za keře a stromy. Nic, absolutně nic neprozrazovalo naši přítomnost. To bude parádní Překvapení! – myslel jsem si se zadostiučiněním. Past byla perfektní.

Nemuseli jsme dlouho čekat. Asi ve čtvrt na pět jsme zaslechli První hlasy a praskot větviček pod opatrnými kroky. Za chvíli jsme spatřili osmnáct až dvacet lidí, přicházejících po úzké cestičce. Vedl je asi osmatřicetiletý muž. Někteří byli v bílém. Napadlo mě, že jsou to ti, co mají být pokřtěni. k mému velkému údivu sem přicházelo hodně mladých lidí.

Potichu jsme čekali, dokud se neshromáždili na břehu řeky. Pak začal jeden muž mluvit. Snažil jsem se mu porozumět, ale zachytil jsem jenom pár slov. Nikiforov mi řekl, že jejich vůdcem je Vasilij Litovčenko z Petropavlovska, kterému je policie již dávno na stopě pro pobuřování lidí. To je malá ironie osudu, pomyslel jsem si. Má úplně stejné příjmení jako Anatolij Litovčenko, jeden z mých nejschopnějších mužů. Ostatní věřící byli z Petropavlovska nebo z blízkého Elisova a čtyři z nedalekého kolchozu Pograničnyj. Parazit Vasilij našel tedy další přívržence nejen ve městě, ale i na venkově. To je další důkaz, jak rychle se tahle sekta množí!

Z úkrytu jsem napočítal sedm lidí v bílém oděvu. Strana nás učila, že náboženství u mladých lidí už neuspěje. Ale to, co jsem teď na vlastní oči viděl, svědčilo o pravém opaku. A to mě znepokojovalo.

Po několika minutách uvítání a čtení z nějaké malé knihy zanotoval Vasilij Litovčenko píseň, ke které se přidali i ostatní. Bylo to něco o Bohu, protože tohle slovo jsem slyšel nejčastěji. Potom vstoupil Litovčenko do vody následován sedmi lidmi v bílém. Když jim voda sahala až po pás, zastavili se. Ostatní zůstali na břehu a tiše zpívali. Slunce hřálo a v lese vládlo úplně ticho, přerušované jenom zpěvem ptáků. V dáli šuměla řeka. Pohoda a vznešenost celé scény byla dokonalá.

Nadešel čas zaútočit. Vyskočil jsem a zařval: „Na ně!“ v okamžiku jsme vyletěli zpod stromů a keřů s napřaženými pendreky a řítili jsme se dolů k řece. Vrazili jsme rovnou doprostřed překvapených věřících a dříve, než se vzpamatovali, leželi ve vodě. Ani jeden nezůstal stát na nohou. V šoku z leknutí se bezradně pohybovali ve vodě, ale za chvilku už se ozývaly první výkřiky. Ženský hlas zvolal: „Ó, Pane, ne. Ne!“ Ať už to byl kdokoliv, ihned ztichl, když se ho zmocnil někdo z nás. Krásná mírumilovná lesní scenérie se v mžiku změnila v pustošivou spleť rukou a nohou, pendreků, šplouchající vody a bolestných výkřiků. „Chyťte ty v řece!“ křikl jsem. Několik chlapců zamířilo k osobám v bílém, ještě stále stojících ve vodě, jako by zkameněli, a zaútočili na ně obušky. Nějaký mladý muž se mi pokusil vytrhnout z rukou, ale můj obušek byl dost dlouhý, aby ho zasáhl do hlavy. Ohlédl jsem se a viděl, jak Alex udeřil pěstí jakési děvče do hlavy a natrhl jí ucho. Chytila se za ránu, ze které se jí začala valit krev. Já jsem zase jinému zasadil chvat z juda a tlačil ho tak dlouho, dokud bezvládně neklesl k zemi. Potom jsem ho pustil do vody. Všechno provázela směsice kleteb, zuření, křiku a zoufalých modliteb: „Bože, pomoz nám! Bože, pomoz nám!“

Modlitby mě přiváděly k ještě větší zuřivosti. „Zavřete jim huby!“ křikl jsem, chmátl rukou do vody a nabral hrst písku, který jsem pak vrazil jednomu věřícímu do úst, aby se nemohl modlit. Ostatní udělali totéž. Zacpali jsme jim ústa pískem a blátem a modlitby zmlkly.

Najednou jsem zaslechl za sebou nějaký chaos. Ohlédl jsem se ve chvíli, kdy Anatolij Litovčenko dohonil pastora Vasilije Litovčenka. Děvče, které mělo přijmout křest, se pokusilo o útěk, když spatřilo blížícího se Anatolije. Vladimír Selenov po ní skočil a přetáhl ji obuškem. Bez hlesu se skácela do vody. Vladimír ji vytáhl na břeh a hodil na písek.

Anatolij se věnoval pastorovi a my ostatní jsme cpali věřícím do úst písek, kamení, bláto, zkrátka všechno, co nám přišlo pod ruku. Jeden muž se stále ještě modlil. Vší silou jsem ho udeřil pěstí do tváře. Určitě jsem mu vyrazil několik zubů, protože mi krvácely klouby. Zaklel jsem. Krev mu zalila tvář.

„A teď dost!“ zahřměl jsem. „Vytáhněte je z vody!“ začali jsme je jednoho po druhém tahat na břeh. Rozhlédl jsem se, abych získal přehled. Leželi tu zmlácení, dusící se věřící, zalití krví. Děvče, kterému Vladimír natrhl ucho, krvácelo víc, než jsem si přál. Zdálo se mi, že od chvíle útoku uplynula už celá věčnost, ale pohled na hodinky mi prozradil, že všechno trvalo jen pět minut. Uštědřili jsme jim takovou lekci, na jakou do smrti nezapomenou. A to bylo nejdůležitější.

„Oddělte muže od žen!“ rozkázal jsem. Mužům jsme svázali ruce za zády. Potom jsem je spočítal. Něco nesouhlasilo. Jeden chyběl.

„Kde je Litovčenko?“ zeptal jsem se.

„Tady!“ zvolal Anatolij.

„Nemyslím tebe, blbče,“ zavrčel jsem, „Kde je pastor Litovčenko?“

„Nevím, naposledy jsem ho viděl, když jsem ho přetáhl obuškem.“

Momentálně jsem se musel starat o důležitější věci a na pastora jsem zapomněl. Muže jsme zahnali k autu. Potom jsme se soustředili na ženy. Někteří strhli děvčatům mokré a zakrvácené šaty. Zahanbené, ve snaze zakrýt nahotu – i když to bylo úplně zbytečné – se choulily do klubka. My jsme je pošťuchovali obušky a chechtali se jim. „Ano, chlapci, takhle vypadají věřící!“ Další výbuch smíchu. Zatímco jsme se posmívali vystrašeným a zmláceným děvčatům, starší ženy plakaly.

Jurij a Sergej byli celý ten čas na druhém břehu, teď se vraceli a nadávali, že všechno propásli.

„A teď jdeme!“ zvolal jsem. Když jsme děvčata zdvíhali, samozřejmě jsme toho využili a důkladně je osahávali. Pak jsme se vydali na pochod. Celou cestu vzlykaly. „Držte huby!“ zařval Vladimír. Tam jsem muže spočítal ještě jednou. Vůdce skupiny opravdu chyběl.

„Kde je Litovčenko? Kdo ho viděl?“ ptal jsem se svých lidí. Všichni ale jenom pokrčili rameny, kromě Anatolije.

„Naposledy jsem ho viděl v bezvědomí ve vodě.“

Dobře mu tak! myslel jsem si. Nikiforov to určitě pochopí. Muže jsme naložili do přední části auta a ženy s děvčaty do zadní. Moji lidé seděli na sedadlech a ženy s děvčaty klečely mezi nimi. Čtyři mladší byly úplně nahé. Skryly si tváře do dlaní á vzlykaly. Muži v přední části odvrátili zrak. Myslím; že se starší ženy modlily, neboť neslyšně pohybovaly rty.

Bylo asi pět hodin odpoledne, když jsme se vraceli do civilizace. Projížděli jsme mnohými dědinami, než jsme se dostali na předměstí Petropavlovska. Bylo ještě světlo a lidé samozřejmě viděli policejní auto s pobuřujícím nákladem. Vyprázdnili jsme zbylé lahve vodky. Práce byla hotová a my pořádně opilí. Někteří z nás, když dokouřili, zatlačili nedopalek na nahém těle děvčat. Pobaveně jsme sledovali, jak s hrůzou vyskočila a potom se v zoufalém zmatku obrátila.

Jedna z nich, Nina Rudenková, měla pouze šestnáct roků. Právě její mládí a nevinnost nás dráždily. Působilo nám nevýslovnou radost obtěžovat ji. Jiné bylo dvacet šest roků a velice se líbila Vladimírovi. Neustále ji obtěžoval, Cestou na policejní stanici prožívala tato mladá věřící děvčata strašné chvíle. Odešla z domu, aby přijala křest, a místo toho se stala obětí teroru. na strážnici mi pak opět padl zrak na mladičkou Ninu. Měla krásné, modré oči, dlouhé hnědé vlasy a útlou postavu.

Nikiforov, který nás očekával ve dveřích, okamžitě přehlédl situaci a zařval: „Dakove, ty jsi vezl děvčata takhle po ulici?“

„Samozřejmě, proč ne?“ odpověděl jsem.

„Ty idiote! Nevíš, že to lidi poštve proti policii? Dostaneme se do špatného světla!“ řval vztekle. „Když vás nikdo nevidí, pro mě za mě si dělejte s těmito lidmi, co chcete!!! Ale na veřejnosti – nikdy!“ Zavolal své lidi a rozkázal jim: „Odvelte je dovnitř a zavřete je!“ Muže odvedli. Děvčata – mezi nimi i Nina – zůstala celou noc v naší „cele na vystřízlivění“, plné opilých mužů, kteří je podle libosti trápili a zneužívali. Nina Rudenková se z tohoto otřesného zážitku již nikdy nevzpamatovala.

Na konci každé akce jsem musel napsat závěrečnou zprávu o jednotlivých zadržených. V souvislosti s tím jsem se dozvěděl za několik dní, že Ninu vyhodili ze školy. Ředitel mi řekl. „Před několika dny byla naprosto v pořádku. Z nevysvětlitelných příčin z ničeho nic utrpěla emocionální a duševní poruchu. Nemohla se soustředit na práci, vyrušovala třídu nesouvislým koktáním. Často se začala třást a nekontrolovatelně plakat. Mnohokrát jsme kvůli ní museli přerušit vyučování a vyvést ji ven. Záchvaty byly stále častější a nakonec jsme nemohli udělat nic jiného, než ji ze školy vyloučit. Myslím, že se nervově zhroutila, ale proč, to nechápu!“

Já bych to řediteli uměl vysvětlit.

„Zavolali jsme její matku,“ pokračoval. „Říkala nám, že Nina se v noci vzbudí, posadí se na posteli a začne tak pronikavě křičet, že to je slyšet nejenom v domě, ale i v celé ulici. Uznejte, soudruhu Dakove, že je opravdu nemožné nechat ji ve škole.“

Byl jsem rád, že nevěděl, co jsme děvčeti udělali.

Muže, které jsme přivedli po razii v Elisově, nejdříve zavřeli do cel. Nikiforov nám řekl: „Chlapci, tel si něco vypijte a udělejte si pohodlí. Já se postarám o zatčené a potom si poslechnu vaši zprávu.“ Zprávy, ať už ústní nebo písemné, tvořily součást našich úkolů. Posílali je do Gorkomu a odtud do Moskvy.

Nikiforov se za chvíli vrátil a my jsme ztichli, aby se mohl ujmout slova. „Děti moje,“ začal. Děti moje? myslel jsem si. To je poprvé, co nás tak oslovil. Ještě nikdy jsme ho neviděli tak rozzářeného. na okamžik se odmlčel a pak se zeptal: „A co se stalo s pastorem Vasilijem Litovčenkem?“

Čekal jsem tuto otázku a připravil na ni patřičně své lidi. na můj pokyn sborově zazpívali: „Litovčenko zabil Litovčenka!“

Samozřejmě jsme měli na mysli, že Anatolij Litovčenko usmrtil pastora Vasilije Litovčenka. Náš chór ale vyzněl tak, jako kdyby pastor spáchal sebevraždu. Nikiforov se řehtal s námi. Všichni jsme už byli v povznesené náladě. Najednou ale zvážněl a přísně se zeptal: „Dost, Dakove? Teď chci vědět, co se s Litovčenkem skutečně stalo!“

S úsměvem jsem odpověděl: „Jak jsme řekli, soudruhu kapitáne. Litovčenko zabil Litovčenka.“

Opět výbuch smíchu. Nikiforov, shovívavě se usmívaje, nakonec řekl: „Vidím, že dnes večer z vás víc nedostanu. Dakove, vezmi všechny ven, ještě se někde napijte. Zítra zase přijdeš. Řekneš mi, co se stalo!“ Už jsme odcházeli, když Nikiforov ještě řekl: „Dříve než odejdete, bych vám chtěl říci, že jsem na vás pyšný. Vykonali jste velkolepou práci. Dali jste věřícím lekci, na kterou tak lehko nezapomenou. Pomalu se dostáváte do formy, děti moje!“

Podruhé toho dne použil tohoto oslovení. Kladl jsem si otázku, co to má znamenat. Snad jsme se konečně ocitli v oblasti jeho přízně. Možná, že starý, ledový Niki začne postupně roztávat. . .

Když jsem se u něho druhý den hlásil, ptal se mě: „Dakove, ještě stále platí verze, že Litovčenko zabil Litovčenka? Anebo to má být žert?“ Přes noc jsem vystřízlivěl. Celkem vážně jsem odpověděl: „Řečeno po pravdě, soudruhu kapitáne, nejsem si jistý. Byla tam taková mela, že ani přesně nevím, co se stalo.“

„Nuže, i já mám pro tebe novinky. Několik vesničanů našlo dnes ráno v řece, pár kilometrů od Elisova, tělo Vasilije Litovčenka. Zachytil se v rákosí. Zavolali policii a tělo sem už vezou na pitvu!“

Pokrčil jsem rameny. Nevídáno! Již předchozí večer jsem si všiml, jak je Nikiforov pyšný, že se konečně zbavil tajného pastora. Dokonce se k nám přidal, když jsme si z toho dělali žerty.

Nyní ale s vážnou tváří pokračoval: „Dakove, chtěl bych s tebou ještě jednou promluvit o této akci. Nemám nic proti tomu, co jste udělali, až na jednu výjimku – že jste vezli veřejně nahá děvčata po ulicích. Dělejte si se ženami anebo s ostatními věřícími, co chcete, ale nikdy už nesmíte postavit policii do špatného světla!“

„Rozkaz, soudruhu,“ řekl jsem. Dotklo se mě však, že Nikiforov neměl námitky proti tomu, že jsme usmrtili člověka, ani nekritizoval zneužití děvčat.

Druhého dne jsem byl právě na policii, když přišel výsledek pitvy. Pastor údajně utrpěl vážné zranění hlavy. Vnitřní krvácení zapříčinilo okamžitou smrt… Poprvé jsme zabili člověka. Cítil jsem se mizerně.

„Poslouchej,“ řekl Nikiforov, který věděl, jak mi je.

„V Elisově jste vykonali kus vynikající práce. Nemusíš mít kvůli tomu sebemenší výčitky svědomí. Vzpomeň si, že jde o nepřátele státu. Jsou krajně nebezpeční a snaží se o rozvracení našeho společenského zřízení. Proto je třeba je zlikvidovat. Mimoto jsme Litovčenka už jednou zatkli. Varovali jsme ho, dali mu výstrahu, a přece se nezměnil a dál pokračoval v práci mezi věřícími. To nebyl nevinný člověk. na to nesmíš zapomenout!“

Po těchto slovech mi bylo trochu lépe. Nikiforov měl určitě pravdu. Ale když jsem se podíval na pastorovu mrtvolu, na jeho malé, útlé tělo, nezdál se mi vůbec strašným nepřítelem. Později jsem se dozvěděl, že to byl člověk velkého formátu a vynikajícího charakteru, velmi odvážný a nikým a ničím se nedal zastrašit. Pro svoji víru mnoho vytrpěl a nakonec pro ni položil i svůj život.

„Dakove,“ řekl Nikiforov, „venku se povídá, že ho zabili a také to, že to má na svědomí tvoje skupina.“

„Ví o tom jeho žena?“

„Ano. A ty ji teď musíš navštívit a říci jí, co se stalo.“

„Mám jí to říci?“

„Naši verzi, přirozeně,“ poznamenal se zlomyslným úsměvem. S tímhle jsem nepočítal. Poslušně jsem ale odpověděl: „Rozkaz, soudruhu. Kde ji najdu?“

„V nemocnici.“

„V nemocnici? Vždyť u toho nebyla.“

„Ne, ale asi je velmi citově založená a šok z manželovy smrti byl pro ni moc silný. Utrpěla nervový otřes. Leží na úrazovce v Kempiho nemocnici. Tam ji vyhledáš.“

„Ale co jí mám říci?“

„Vymysli si nějaký vhodný příběh, jak přišel k té ráně na hlavě.“

A proč bych vůbec musel něco říkat? ptal jsem se v duchu. Nemohl jsem pochopit, že se to týkalo ještě někoho jiného. Byla to věc policie, a když přišel o hlavu, tak vlastní vinou. Vždyť ho varovali, ale nedal si říci.

Když jsem se v nemocnici ptal na paní Litovčenkovou, zavedli mě do velké místnosti. Ležela tam na čtvrté posteli vpravo, u okna. Působila politováníhodným dojmem. Sestra mi vysvětlila, že je od pasu dolů ochrnutá, ještě stále pod vlivem šoku a dostává narkotika. Pozorněji jsem se na ní zadíval. Kdysi to musela být krasavice. Bylo jí asi pětatřicet roků. Nyní tedy byla ochrnutá a nedalo se předpokládat, že by ještě někdy mohla chodit. Mužova smrt zničila i její život. Nepocítil jsem ale ani špetku lítosti, jen to, že měla prostě smůlu. Byl to jistý druh soucitu, který se nás zmocní při pohledu na člověka v podobném stavu. Jejího muže jsem však vůbec nelitoval. Nepřátelé státu nemohou přece očekávat, že budou ušetřeni kvůli rodinným příslušníkům!

Sestra ji vzbudila. Nepřítomně se na mě podívala. Ještě se celkově neprobrala a vyvalovala na mě nechápavě oči. Pronikla mnou náhlá bolest, ale jen na okamžik. Vzchopil jsem se, přistoupil k ní a rychle, formálně jsem jí řekl: „Paní Litovčenková, přicházím od policie v Petropavlovsku. Jsem vedoucí skupiny, která zatkla v Elisově vašeho muže spolu s ostatními“ Čekal jsem na její reakci, přinejmenším zuřivost, že jsem zodpovědný za smrt jejího muže. Zůstala však ležet bez pohnutí. Zjevně nepochopila smysl mých. Slov. Nikiforov mi ale nedal úkol srozumitelně jí věc vysvětlit. Měl jsem ji jen informovat. Když nepochopí, nebude to moje vina. Pokračoval jsem tedy: „Oficiálně mě sem poslali, abych vám vysvětlil příčinu smrti vašeho muže.“ Opět jsem čekal, zda zareaguje, ale nic. Přišla snad i o rozum? Jedinou známkou života bylo žalostné zasténání, vycházející z hloubi duše. Řekl jsem dále, že se její manžel pokoušel ó útěk, když jsme ho chtěli zatknout, a při skoku do mělké vody narazil hlavou na skálu. V jejím pohledu, upřeném do prázdna, se jevil jen bezbřehý zármutek.

Ještě jednou jsem jí vysvětlil, že její muž by nebyl zahynul, kdyby poslouchal naše pokyny a nepokusil se o útěk. Ubohá žena se nyní snažila cosi říci, ale marně. Hlasitě zasténala a jako bezduchá klesla do podušek.

Nemá smysl ztrácet čas, pomyslel jsem si, svoji povinnost jsem vykonal. Když jsem se obrátil k odchodu, setkali jsme se očima. po zádech mi přeběhla hrůza. na její poslední pohled do smrti nezapomenu. Byl to němý výkřik bolesti, vyvěrající z hloubi duše. Utrápené oči mě ještě dlouho pronásledovaly.

Vyšel jsem do sluncem prozářených petropavlovských ulic a pomalu se vracel na policii. Nikiforov mi řekl: „Zapomeň na to! Samozřejmě někteří budou trpět, ale jsou to kriminálníci a naši největší nepřátelé. To měj stále na paměti!“

Ale stejně jsem nemohl zapomenout na její tvář. Později jsem se dozvěděl, že Litovčenko měl dvě děti – dceru, která zemřela na nějakou chorobu, a osmnáctiletého syna, který právě vykonával vojenskou službu. Museli jsme mu napsat a informovat ho o smrti otce.

Za tři dny nás poslali do Litovčenkova domu hledat ilegální literaturu!

Do pastorova domu jsme šli čtyři. Byla to chudá, oprýskaná chalupa ve středu města. Už na první pohled prozrazovala, že Litovčenko nevedl velkolepý život. Zařízení bylo stejně bídné. Prohledali jsme dům od střechy až po sklep. Naše námaha byla bohatě odměněna. Našli jsme rukou psané zpěvníky, novou bibli, kterou museli propašovat ze zahraničí, a ještě jednu, velice starou a opotřebovanou, přímo roztrhanou od častého používání. Když jsme Nikiforovi odevzdali všechny poklady, zářil zlou radostí. „Výborně! Výborně! Všechno pošleme do Moskvy. Ať vidí, jak se snažíme!“

Večer jsem musel ještě jednou myslet na Litovčenkův dům. On se tam už nikdy nevrátí a žena ho už víc nebude čekat. Hned jsem se ale vzpamatoval. „Sergeji, stáváš se sentimentální. Nezapomeň, jsou to nepřátelé…!“

Za pět dní po Elisově nás poslali zlikvidovat další setkání věřících. I nyní jsme je pořádně zmlátili a vůdce zatkli. Nikiforov se k nám choval velice přátelsky. Vrchovatě jsme plnili jeho očekávání.

Vedle práce pro policii jsem se snažil nezanedbávat ostatní povinnosti – funkci vedoucího Komsomolu, spojenou s organizováním, přednáškami, sestavováním pracovních brigád a bděním nad bezúhonností budoucích 1200 vojáků a svým odborným studiem. Kromě toho jsem aktivně sportoval a získal titul mistra Kamčatky.

Dalším problémem bylo pití. Vodka je kletbou Ruska. Je všudypřítomná. My, kadeti, jsme dostali na konci měsíce sedm rublů. Ve městě jsme je ihned „vyměnili“ za dvě flašky vodky. Láhev vodky pod kabátem byla stoprocentním prostředkem na získání kterékoli pouliční holky.

I na akademii jsme neustále bojovali proti alkoholu. Ironie byla v tom, že my, zodpovědní, jsme toto nařízení respektovali nejméně.

Po jednom „dnu otevřených dveří“, končícím taneční zábavou s děvčaty z města, jsme dělali obchůzku, zda někdo neoprávněně nezůstal na základně. Když jsme otevřeli dveře na ženské toaletě, naskytla se nám neobyčejná podívaná: podlaha byla pokrytá prázdnými lahvemi od vodky. Druhého dne jsem požádal o nákladní auto, které odvezlo „zakázané zboží“.

Strana vidí ve vodce hlavní příčinu nízké průmyslové produkce. Nebylo žádnou zvláštností hlavně na konci týdne vidět v Petropavlovsku nebo jiných velkých městech opilce, motající se po ulicích nebo ležící v příkopě. Při většině přestřelek, bitek a bojích s noži byl ve hře alkohol. A přece jsme si i my dopřáli svůj podíl, především před raziemi proti věřícím. Jedinou větší brzdou byl zájem o sport. Jestliže jsme si chtěli udržet dobrou kondici, museli jsme znát v pití míru.

Záplava směrnic z Moskvy na toto téma mě upozornila na velké nebezpečí, které alkohol znamenal pro naši mládež. Byl to problém číslo jedna.

XIV.

Jednou odpoledne jsem dostal rozkaz přijít večer v devět s malou skupinkou na policii. Vyhledal jsem sedm kamarádů a po příchodu na strážnici jsme se bez otálení odebrali do společenské místnosti, kde na nás čekala nepostradatelná vodka. Ten večer nám Nikiforov dopřál i kaviár. Rád bych věděl, odkud bral všechny ty drahé věci. Měl jsem v úmyslu se ho na to jednou zeptat.

V pracovně mi Nikiforov velmi vážně a důrazně vysvětloval úlohu, která nás čekala: „Tato akce je pro nás nanejvýš důležitá. Dozvěděli jsme se, že dnes večer o desáté se má sejít skupina věřících. Údajně mají novou bibli a několik knih psaných rukou. Potřebujeme je pro Moskvu jako důkazový materiál proti nim.“

„Posílá se všechna literatura do Moskvy?“ ptal jsem se.

„Ne, jen tištěná. Ostatní brak nechtějí.“

„A co děláme s ním?“

„Pojď, ukážu ti. I to patří k našim povinnostem.“ po slabě osvětleném schodišti mě zavedl do tzv. místnosti na chlazení, nevytopené pivnice, ledové i v létě. Sem obyčejně zavíráme opilce, aby vystřízlivěli. V koutě stála malá kamínka, aby se stráž mohla ohřát. Jinak byla v místnosti surová, drsná zima. Nikiforov ukázal na bednu plnou novin a dřeva. „Až se vrátíte, holte to haraburdí sem. Aspoň se ohřejeme!“ zasmál se vlastnímu vtipu.

Protože nás zavolali už před začátkem setkání, nebylo pochybností, že informace pocházely od špicla z tohoto podzemního společenství. Nikiforova síť špiclů se osvědčila jako nanejvýš účinná. Často jsem si kladl otázku, proč to dělají. Určitě ne z ideologických důvodů nebo proto, že by byli stoprocentní komunisté. Dělali to prostě za peníze – jako my. Říká se, že rubl dokáže změnit srdce. A na tyhle akce se vydávaly pohádkové sumy. Špicly, kteří pracovali mezi věřícími, platili dokonce lépe než nás. A právem. Protože aby se neprozradili, navštěvovali různá tajná setkání a byli nuceni nechat se zmlátit spolu s ostatními věřícími. My jsme se nikdy nedo-

zvěděli, kdo to je. A bez jejich služeb bychom nemohli dělat vůbec nic. od nich jsme se vždycky dozvěděli, kde se konají setkání a kolik lidí se jich zúčastní.

Okolo deváté večer si mě Nikiforov zavolal do své pracovny, aby mi dal poslední pokyny a informace. „Kde se setkají?“ zeptal jsem se. na místo, které ukázal na mapě, se v pohodě dostaneme během 20 minut. „Kolik jich bude?“ – „Podle našich informací asi deset až patnáct.“ Pozorně jsem se díval na mapu a určil trasu. Bylo čtvrt na deset. Měli jsme ještě dost času. Zásadně jsme vždycky zaútočili až za dvacet až třicet minut po začátku setkání. Dopřáli jsme věřícím, aby se uvolnili a získali pocit bezpečí. Proto jsem řekl: „Vyrazíme ve tři čtvrtě na deset.“ Někteří chlapci si dali nohy na stůl a popíjeli vodku. Kaviár rychle mizel. Jen zřídkakdy jsme se dostali k takové pochoutce. Viktor četl knihu o judu. Sám by podobnou mohl napsat, vždyť byl mistrem východního Ruska. Najednou odhodil knihu na stůl, vyskočil a začal zkoušet chvaty a údery z karate: „Dnes večer zkusím tento nový úder, zdá se, že je nanejvýš účinný!“ – „Jo, a tenhle už jsi vyzkoušel?“ předvedl jsem na sobě úder plochou dlaní do ohryzku. „Velmi vhodný na rychlé skoncování s nepřítelem!“ Ostatní pobaveně přihlíželi.

Vladimír Selenov a Anatolij Litovčenko, naši šampióni v boxu – první: mistr Kamčatky, druhý: celé Sibiře – se také začali navzájem pošťuchovat. „Hele, malej,“ řekl Vladimír, „dej si bacha. Dnes večer tě naučím pískat. Ukážu ti úder, za který jsem dostal titul mistra Sibiře!“ Oba se smáli a ostatní s nimi. Pomalu se všichni dostávali do ráže. Vodka tekla proudem a my se bezstarostně dohadovali, co všechno dnes vyzkoušíme.

Podíval jsem se na hodinky. „Chlapci, jdeme. Už dost vytahování a siláckých řečí. Teď se ukáže, co dovedete.“

Za několik minut jsme byli na cestě. „Zpomal, Viktore,“ řekl jsem, „už to musí být celkem blízko.“ „Tady,“ ukázal jsem na tabulku s názvem ulice. Viktor přibrzdil a já sledoval čísla domů.

„Tady je to,“ řekl jsem potichu. Byl to dřevěný domek, typický pro tuto oblast. „Zastav,“ rozkázal jsem, „zbytek cesty půjdeme pěšky, ať jsme nenápadní.“ Blížili jsme se k domu. „Vy dva,“ ukázal jsem na Alexeje a Jurije, „si vezměte na mušku dveře a okna. Dejte pozor, aby vám nikdo neutekl!“

Alex protestoval. „Poslechni, nedá se nic dělat. Musíš hlídat. Ale až začne ta mela, můžeš přijít za námi a přidat se,“ řekl jsem mu. Jurij také nebyl nadšený, ale šli. Přední dveře byly zamčené. Ani v zadní části domu se nesvítilo. Byla tmavá, bezměsíčná noc. Rychle a potichu jsme obešli dům s přístavkem. Přes zatažené závěsy prosvítalo slabé světlo. Tak tady jsou, v přístavku! Jak jsme se plížili, kdosi neopatrně převrhl vědro. Se hřmotem se kutálelo po kamenech. Tu jsme uslyšeli zevnitř hlasy a rychlé kroky. Prozradili jsme se. Už věděli, že jsme tady. „Do toho! Rychle!“ zvolal jsem. Utíkali jsme ke dveřím, ale ty byly zamčené. Nevypadaly masívně, proto jsem několik metrů couvl, rozběhl se a vrazil do nich. V rameni jsem pocítil ostrou bolest. Náraz mne odhodil do bláta. Zmocnil se mě neovladatelný hněv. „Tady,“ ukázal kdosi na malý trámek.

„Vylom s ním dveře!“ rozkázal jsem.

Po několika nárazech konečně povolily. Všichni už jsme byli zuřiví, hlavně já. Uvnitř ve světle olejových lamp pobíhalo deset nebo jedenáct lidí. Vletěli jsme mezi ně, srážejíce je s kletbami k zemi. V koutě jizby jsem spatřil asi pětašedesátiletého muže. V rukou držel bibli a s vystrašenýma očima hledal místo, kam by ji mohl ukrýt. Přiskočil jsem k němu a surově po ní hmátl. Držel ji ale pevně. Nakonec jsem mu ji vytrhl z ruky. Dvojnásobně rozzuřený – rameno mě ještě stále bolelo – jsem začal škubat listy a házet je na zem: Muž úpěnlivě prosil: „Ne, prosím vás, ne!“ Otočil jsem se a vší silou ho udeřil do tváře. Pěst zasáhla nos a ústa. Okamžitě začal krvácet. S námahou se postavil na nohy a ještě jednou se pokoušel zmocnit se bible. Co je to za šílence, pomyslel jsem si. Cení si této knihy víc, než vlastní tváře? Opět jsem mu ji vyrval a udeřil ho.

V bezvědomí se zřítil na zem. I ostatní se činili. Viktor chytil muže středních let a točil s ním po místnosti jako s loutkou. Hlavou s ním přitom narazil o skříň. Z otevřené rány se valila krev. V místnosti vládl krvavý chaos. Dostali jsme rozkaz donést veškerou literaturu. Proto jsem chtěl stůj co stůj knihy zpod stolu. Muž, který je tam schoval, už ležel v krvi na zemi s roztřískanou čelistí. Ani jeden věřící nezůstal na nohou. Tři starší ženy dřepěly v koutě a plakaly. „Vezměte všechny bible a ostatní literaturu!“ rozkázal jsem svým lidem. Pak jsem se chtěl podívat, co je ještě pod stolem. Právě v okamžiku, když jsem pod něj vlezl, vešli do místnosti Alexej a Jurij. Jurij naštvaný, že o všechno přišli, mě uviděl. V domnění, že je to věřící, který se chce ukrýt, ke mně přiskočil, a než mu v tom někdo mohl zabránit, vší silou – zdálo se, že si chce vylít všechen vztek – mě přetáhl obuškem! Jako kdyby se na mě zřítil dům! Zařval jsem. Tu bolest nezapomenu do smrti. To se prostě nedá popsat. Před očima se mi zajiskřilo a natáhl jsem se na zem. Ostatní vykřikli, ale už bylo pozdě. Rozčertěný Jurij převrátil stůl. Až tel uviděl, koho udeřil. „Sergeji!“ zařval zděšeně. „Promiň! Myslel jsem, že je to věřící a že se chce schovat!“ Bolestí jsem nemohl ani promluvit. Sténaje a kleje jsem ležel na zemi. Za hodnou chvíli mi Alex s Jurijem pomohli na nohy. Spodní část páteře mě tak bolela, že jsem nemohl hýbat nohama. Ještě nikdy jsem nezažil takovou bolest! Jurij se neustále omlouval, dokud jsem ho neokřikl: „Drž hubu! Dej mi pokoj!“ Dva věřící, které jsme měli sebrat, byli ještě stále v bezvědomí. Odnesli jsme je po zablácené ulici a hodili do policejního auta. Vypadali k pláči. Já jsem shrbený jako stařec sotva pajdal, dokud mi dva kamarádi nepomohli. „Vzali jste knihy?“ ptal jsem se Viktora. „Nedělej si starosti, máme všechno.“ Ukázal na plnou bednu papírů vzadu v autě.

Na zpáteční cestě mi každý otřes působil nepopsatelné bolesti. Když jsme přišli na strážnici a dovedli zatčené dovnitř, chvíli jsem se procházel, abych se vzpamatoval. Záda mě ukrutně bolela: Měl jsem se na ty knihy

vykašlat. Ani Jurijovi jsem nemohl nic vyčítat. Pravděpodobně jsem opravdu vypadal jako věřící, který chce utéci. Když jsem se trochu vzpamatoval, vešel jsem dovnitř. Ostatní právě dovlekli bible a další knihy a nakupili je před Nikiforova. Ten se díval na rostoucí hromadu a nadšeně zvolal: „Výborně! Výborně! To budou velkolepé dárečky pro Moskvu!“ Pobaveně se ušklíbl.

Vedoucí skupiny, muž, kterého jsem dvakrát udeřil, seděl na lavici a držel si hlavu v dlaních. Chyběly mu přední zuby a košili měl celou zakrvácenou. „Myslím, že potřebuje sprchu,“ řekl Nikiforov a prohlížel si ostatní literaturu.

„Holte ten škvár dolů do bedny!“ zavolal na několik chlapců.

„A vy,“ obrátil se k ostatním, „si trochu vyjděte a užijte si příjemný večer!“ a to jsme také udělali. Záda mě stále pekelně bolela, ale snažil jsem se to snést. Při jídle jsem zpozoroval, že mám na rukou ještě krev věřícího. „Ale co,“ pomyslel jsem si, „později se umyji.“ Naše razie se množily. Někdy nás zavolali i dvakrát nebo třikrát do týdne. Zdálo se, že věřící jsou stále aktivnější. po několika měsících jsem musel vyplnit celou horu papírů. Abych mohl napsat co nejpodrobnější zprávy, musel jsem někoho poslat na pracoviště věncích, aby se od spolupracovníků dozvěděl důležité informace. Všechno jsme poslali do protináboženského centra v Moskvě, kde se údaje vložily do počítačů. Kopie potom poslali našemu centru. Tak měli všude přehled. Dodatečně byl poslán pro osobní evidenci 7 x 12 cm velký kartotéční lístek s fotografií věřícího, osobními daty a jinými údaji. Za těchto podmínek mohla strana kdykoliv udeřit, soustředit věřící a odstranit je ze společnosti.

XV.

Abych si odpočinul, dělal jsem s přáteli čas od času turistické pochody a horolezecké výstupy v pohořích Kamčatky. Jako budoucí vojáci jsme měli přístup na místa, kam normální civilní obyvatelstvo nesmělo. na výletech jsme brzy objevili podivné věci: našli jsme na třicet koncentračních táborů, dobře skrytých v opuštěných údolích vnitrozemí. Velice nás to překvapilo, hlavně proto, že byly nové a – prázdné. Často jsme za nějakou zatáčkou nebo kopcem objevili znenadání nový vězeňský komplex, pojištěný ze všech stran ostnatým drátem, kompletně zařízený i s byty pro dozorce. Domovníci udržovali byry v pořádku a hlídali je. Tyto věznice měly naprosto vše, jen vězni chyběli.

Neuměl jsem si to vysvětlit. Jednoho dne jsem se na to zeptal Nikiforova. Odpověděl mi: „Víš sám, že máme v zemi mnoho nepřátel. Musíme být na všechno připraveni. Jakmile nám jednoho dne začnou působit těžkosti, dostanou tyto tábory okamžitě své obyvatele.“

Spolu jsme se tomu smáli jako dobrému vtipu, ale žádný žert to nebyl. Existovaly dlouhé seznamy jmen – byli mezi nimi i věřící – a tyto osoby měly být zatčeny okamžitě při prvním náznaku vzpoury. Chyběl pouze rozkaz z Moskvy. Věznice, ukryté v nepřístupných horách, čekaly na své obyvatele. Naplňovalo mě to hrdostí. Naše strana byla ostražitá a plánovala dopředu! Nikiforov vytáhl tajný dokument, který dostal z protináboženského centra v Moskvě. Obsahoval přesná nařízení, jak zacházet s věřícími, pokyny pro rozsáhlou protináboženskou kampaň v každém městě, v každé obci a dědině SSSR. Speciálně vyškolení lidé měli pomocí filmů, letáků, brožur, přednášek, výstav, zkrátka za pomoci všech dostupných prostředků šířit ateismus a bojovat proti víře v Boha.

Teprve když jsem viděl všechny tyto dokumenty a hovořil o nich s Nikiforovem, uvědomil jsem si šílené úsilí strany přemoci hrozivé nebezpečí náboženství. Byl jsem doslova šokovaný. „To ale musí stát fantastické peníze!“ zvolal jsem. „To si piš, že ano,“ odpověděl Nikiforov. „Však dobře víš, kolik nás stojí jen vaše skupina. Jak jsem ti říkal, máme dva nepřátele: americké imperialisty a věřící, kteří všechno podkopávají. Za každou cenu je musíme držet pod kontrolou. Jsou nebezpeční zejména proto, že velmi rychle narůstá jejich počet. Jen na Kamčatce jich je 30 000 při celkovém počtu 250 000!“ – „To znamená,“ počítal jsem, „že pravděpodobně celé milióny věřících zamořují náš národ.“

„Máš pravdu. A komunismus nemůže nikdy triumfovat, dokud se buď nezmění jejich smýšlení, nebo je neznešodníme. Otevřeně ti říkám, dávám přednost tomu druhému.“

„Ale co s věřícími, kteří tvrdí, že mají právo na náboženskou svobodu?“ zeptal jsem se.

„To je v naší ústavě jen tak, na oko. Ale ty i já jsme přece dospělí lidé. Známe realitu.“

Vzpomněl jsem si na jeden rozhovor s jistým věřícím, jehož jsem byl svědkem.

„Proč nás zatkli?“ ptal se věřící.

„Protože u vás našli protisovětskou literaturu.“

„Vždyť je to jen bible!“

Nikiforov zasyčel: „Vždyť o tom mluvím, ty blázne!“

„Jak může být bible protisovětská literatura?“ odpověděl věřící, kterého předtím pořádně zmlátili. „Vždyť naše vláda sama hovoří o tom, že se vydávají bible. Jak tedy mohou být protisovětské?“

Byl jsem zvědav, co Nikiforov odpoví.

„To není pravda!“ zařval. „Naše vláda by nikdy nedovolila tisknout bible.“

„Ale ano. Už je vytiskli. Aspoň to říkají.“

„Drž hubu," odpověděl Nikiforov a dával další otázky.

Později jsem se dozvěděl, že vláda opravdu dala vytisknout 10 000 biblí, ale pouze pro zahraničí jako důkaz toho, že je v SSSR náboženská svoboda. 5 000 exemplářů se prodalo rusky mluvícím lidem v zahraničí, další 3 000 putovaly do komunistických evropských zemí a asi 2 000 poslali protináboženským organizacím v Moskvě – na studium a ateistickou propagandu. Ani jedna se nedostala do rukou prostého věřícího v SSSR. A to byl důvod, proč vlastnili pouze propašované anebo rukou psané bible.

Jako komsomolský vedoucí na akademii jsem často slyšel o soudruhu Orlovovi, předsedovi komunistické strany na Kamčatce. Dostal se sem jako stranický sekretář za Stalinovy vlády a brzy byl známý jako „malý Stalin", nejen proto, že se za jeho režimu probojoval do čela, ale podobal se mu i svými praktikami a metodami. Soudruh Orlov patřil k 200 nejvyšším funkcionářům SSSR. Velice jsem ho respektoval a obdivoval. Poprvé jsem se s ním setkal 22. dubna 1970, kdy se při příležitosti stého narození našeho otce a zakladatele Lenina konal stranický sjezd. Zúčastnili se ho přední funkcionáři z celé Kamčatky včetně mládežnických vedoucích, kteří měli být starším soudruhům představeni jako budoucí komunističtí vůdci. I mne pozvali jako čestného hosta. Moji skupinu zvolili jako nejlepší na Kamčatce a já jako vedoucí jsem měl dostat nejvyšší osobní vyznamenání, jaké se může udělit mládežnickému funkcionáři. Seděl jsem dokonce na tribuně se soudruhem Orlovem a jinými stranickými pohlaváry, které jsem již často slyšel, ale ještě nikdy je neviděl. Nad tribunou visel obrovský obraz Lenina. Byl jsem nervózní a vzrušený. Takovouhle slavnost nezažila Kamčatky už roky! Televize vysílala přímý přenos sjezdu.

Představili mne jako nejlepšího vedoucího nejlepší mládežnické organizace. Předtím mne požádali, abych si připravil krátký projev. A tak jsem měl patnáctiminutovou strhující řeč o vítězství komunismu. Podal jsem podrobnou zprávu o své práci a vyzvedl naše plány. Budeme i nadále sloužit straně, lépe než dosud. Zakončil jsem slibem, že se naše skupina zavazuje k ještě vyšším výkonům. „Slibuji vám při Leninově svaté památce, že dosavadní činnost byla jen začátkem." Každé slovo jsem myslel naprosto vážně.

Následoval bouřlivý potlesk. Soudruh Orlov vyskočil a objal mne. Dal přinést rudou zástavu, kterou při této příležitosti poslali z Moskvy, a slavnostně mi ji podal. Já jsem ji políbil a za potlesku delegátů ji hrdě ovinul kolem těla. Byl to veliký okamžik mého života. Všechno vysílala televize. Když utichl potlesk, soudruh Orlov řekl: „Mladí muži, jako Dakov, jsou skvělým příkladem pro komunistickou mládež v SSSR. Musíme je podporovat, pomáhat jim, protože, soudruzi, tento chlapec a tisíce jemu podobných znamenají budoucnost naší strany a vlasti!" Začala se mi točit hlava. Doufal jsem, že kamery nezaznamenaly moji nervozitu. Byl jsem hrdý jako nikdy předtím.

Po oficiální části, projevech a poctách jsme se všichni odebrali do velkého banketního sálu, kde se stoly prohýbaly pod tíhou jídla a pití. Mnozí z přítomných mi gratulovali. Nejvyšší funkcionáři – mezi nimi i Orlov – se k nám ale nepřidali. Odešli do soukromé jídelny. Když jsem se najedl, šel jsem se podívat trochu po budově. Moc jsem nepil, čekalo mne mistrovství v judu. Právě jsem šel po chodbě, když se otevřely dveře a přede mnou stál soudruh Orlov! Čirou náhodou jsem se ocitl před místností, ve které byli nejvyšší straníci. Orlov, třebaže už pořádně sťatý, mne poznal. Podal mi ruku a řekl: „Soudruhu Dakove, jen pojď dál!"

Nerozhodně jsem se zastavil. Tady jsem neměl co pohledávát. Orlov mne však chytil za rameno a vtáhl mne dovnitř. Bylo zde asi dvacet starších stranických funkcionářů. Zdálo se, že stoly neudrží tolik jídla a pití. Je dobře, že mají zvláštní jídelnu, myslel jsem si při pohledu na salámy, kaviáry, řecké víno a jiné lahůdky. Bylo tu všechno. Valil jsem oči na tohle mrhání. Jim věru nenaservírovali to, co nám.

Orlov se omluvil a vypotácel se ze dveří, hledaje toaletu. Zatímco byl pryč, rozhlížel jsem se kolem sebe. Viděl jsem komunistické předáky opilé na mol. Hlavy měli položené na stole, tři je měli strčené v talíři se zbytky jídel. Pod dlouhým stolem trčely dva páry nohou. Jiní se ještě zpíjeli, jeden muž ležel natažený na stole, ruce a nohy ve velkých mísách s jídlem. Díval jsem se na to všechno plný pohrdání. Mým přičiněním museli kadeti za mnohem menší přestupky opustit akademii. S hrůzou jsem si pomyslel: Tito lidé mají pod sebou a kontrolují život na Kamčatce. A tel jsou tak opilí, že ani neví, jak se jmenují: Viděl jsem „smetánku" komunistických funkcionářů, která byla úplně mimo. Jednomu z nich se udělalo zle a pozvracel si oblek. Pohled na něj ve mně vzbudil hnus a odpor.

Orlov se vrátil. Stáhl mě na židli vedle sebe. Ustavičně se naléval vodkou. Byl stále opilejší, hlavu už dávno neudržel vzpřímenou. Nakonec se zřítil tváří do plného talíře. Zvedl hlavu a zavolal: „Podej mi ubrousek!" Utřel si tváře, ale na bradě a nose mu zůstaly rozmačkané brambory. Klel až se hory zelenaly. Byl to nepopsatelný pohled! Zbytky jídla mu padaly z tváře na oblek a vyznamenání.

Potom si vyhrnul nohavici a ukázal mi dlouhou jizvu z války. S klimbající hlavou řekl: „Vidíš, soudruhu Dakove? za to můžu děkovat tomu bastardovi Stalinovi! On mě poslal do války. Používal naše těla jako zbraně. Stalinovi za to můžu děkovat, a když mě jizva bolí, proklínám ho!"

V opilosti proklel nejprve Stalina, pak si vzpomněl i na další. „Nejen Stalin, kdepak! Vždyť copak je Brežněv? Patolízal, ničema, poklonkář, který obletoval okolo Stalina jako vosa kolem medu. Jen tak přežil a stal se šéfem strany! Slyšel jsem ho mluvit na sjezdu v Moskvě. Bečí jako ovce, bé, bé, bé! Jedno slovo jako druhé, jako ovce!"

Nevěřil jsem vlastním uším! Ale Orlov pokračoval pouličním žargonem v popisu svého „kolegy“ Brežněva. Zděšeně jsem se ohlížel, zda to neslyšeli i ostatní: Jestliže ano, byl se mnou konec! Ale zdálo se, že to nikoho nezajímá. Měli oči jen pro chlast. A soudruh Orlov, už také v jiném světě, se s blekotáním ztratil v návalu svých slov. Nebál jsem se jen ostatních! Jestli si Orlov vzpomene, co mi říkal, byl můj život ztracený. Nemohl by si dovolit nechat mě na živu. Stačilo jeho slovo a zmizím navždy ze scény – takovou má moc. Podíval jsem se na něj. Hlava mu padla na stůl. Myslel jsem, že usnul. Najednou se vzpřímil, rozhodil rukama a řekl: „Komunismus je nejhorší kletba, jaká kdy lidstvo postihla!“ Kýval hlavou a zabrumlal: „Komunismus je . . . „ (použil výraz, který nemohu opakovat). Zkameněl jsem. Orlov se zapotácel a zvolal: „Komunisti jsou banda upírů!“ Vyběhl jsem z místnosti jako střelený a utíkal po chodbě, jen pryč, pryč, co nejrychleji domů! Několik dnů jsem žil v nepopsatelném strachu.

Do tohoto dne jsem byl upřímným a pevným přívržencem komunismu. Neochvějně jsem věřil v jeho učení a cíle. Často se mě kadeti ptali, proč je život v Rusku tak těžký. Vždycky jsem jim odpovídal: „Nyní je ještě těžký, ale budujeme lepší zítřek!“ a opravdu jsem tomu věřil. Viděl jsem hodně protikladů mezi komunistickým učením a realitou, ale byl jsem si jistý, že jde o omyl nebo o osobní slabost a že opravdu směřujeme k lepší budoucnosti.

Ale setkání s Orlovem a ostatními mi ukázalo pravou stránku toho, v co jsem věřil. Takoví jsou tedy ti vůdcové ve skutečnosti, bezcitní, tvrdí, cyničtí a nevěří v to, co hlásají. Věří jen v to, z čeho mohou vytěžit.

Uvědomoval jsem si, že jim nic nechybělo, zatímco život prostých lidí byl bídný a těžký! Viděl jsem obrovskou propast mezi sliby komunistů a skutečností. Všechno jsem omlouval slovy: „Dnes musíme přinášet oběti, abychom se zítra měli lépe!“ Ale tel jsem se stal svědkem něčeho pro mě neuvěřitelného. A rozhodl jsem se, že když tito lidé nevěří v systém, ale jenom ho využívají pro svou kariéru, já to budu dělat zrovna tak. Když takový Orlov ani za mák nevěří v komunismus, proč bych v něj měl věřit já? Když byl on dost šikovný a mazaný, aby se dostal až tak vysoko, proč bych toho nemohl dosáhnout také? Vyrostl jsem v tomhle systému a najdu si v něm cestu jako ostatní. Můj idealismus – třebaže pomýlený – toho večera – při stém výročí narození Lenina – zemřel.

Od této chvíle jsem měl před očima pouze jediný cíl: dostat se do čela! Když hra vyžadovala cynismus a bezohlednost, tak se budu držet těchto pravidel. A budu hrát svou úlohu lépe než Orlov nebo kdokoli jiný. Budu sloužit komunismu, neboť jedině tak je možné udělal kariéru.

XVI.

Po druhém zvonění jsem zvedl sluchátko. Ozval se Nikiforov: „Mám pro vás velkou věc, Dakove. Ať vás přijde aspoň deset. Bulte u mě přesně o půl deváté.“ Nečekal na odpověď a zavěsil.

Obyčejně jsem měl dost těžkostí s tím, abych sehnal víc než deset chlapců, ale toho dne se jich mohlo uvolnit dokonce čtrnáct. Když jsem přišel ve čtvrt na devět na policii, už tam někteří čekali. „Co se děje?“ ptali se mně. „Kam dnes večer půjdeme?“

Odešel jsem za Nikiforovem, abych se to dozvěděl.

„Okejanskaja 66,“ řekl. Přistoupili jsme k mapě. Ukázal mi křižovatku, vzdálenou tři bloky odtud. „Nejlepší bude, když zaparkujete zde a ten zbytek dojdete pěšky.“

Tuhle čtvrť jsem dobře znal.

„Je tady vždycky velmi rušno,“ řekl jsem. „V poslední době jsme tam byli už vícekrát. Určitě nás tam hned poznají.“

„Máš přece vojenský výcvik! Nebo se mýlím?“ odpověděl Nikiforov energicky. To znamenalo: použít vojenskou taktiku!

„Dobře,“ řekl jsem a díval jsem se na mapu.

„Dva muže postavím sem a třetího na tento roh. Tak zablokujeme a můžeme zadržet chodce.“

„Výborně!“

„Kolik věřících očekáváte?“

„Patnáct.“

„Máte ještě nějaké příkazy

„Jako obyčejně,“ řekl. Podal mi papíry se jmény dvou mužů, které jsme měli přivést.

„Ty potřebuju.“

„A co s ostatními?“

„S ostatními?“ zahřměl. „Mám ti to snad popsat speciálně? Dejte jim nakládačku! Aby si uvědomili, že aktivity tohoto druhu se nevyplácejí!“

„Kdy začnou?“,

„V deset. Snažte se tam být o půl jedenácté!“

Odešel jsem do společenské místnosti. Ostatní už pili a vtipy padaly jeden za druhým.

Byl čas vyrazit. Když jsme odcházeli, křikl jsem na Jurije:

„Dávej si pozor, co děláš, a dřív než začneš s obuškem…!“ Jurij se smál: „Dobře, Sergeji!“ Vzali jsme si obušky a pouta. I ta byla speciálně zhotovená. Čím víc se po jejich nasazení oběť bránila, tím víc se stahovala a ostré železné zuby se hluboko a bolestivě zarývaly do zápěstí. Jednou jsem je jen tak ze zábavy vyzkoušel, ale ihned jsem prosil, aby mi je někdo sundal. Při raziích proti věřícím jsme je často používali.

Se sirénou a modrým majáčkem jsme ujížděli přes město jako šílenci, veškerá doprava musela zastavit. Před cílem jsme zpomalili a zarazili klakson. na začátku Okeanské jsme zaparkovali. Určil jsem hlídky: „Vy dva uzavřete ulici tady a vy dva na opačném konci. Nikdo nesmí projít. Rozumíte?“

Nikiforov nám rozkázal zadržet všechny chodce. V poslední době se totiž několikrát stalo, že křik věřících přilákal davy zvědavců. Rozehnali jsme je, ale už bylo pozdě. Když se o tom Nikiforov dozvěděl, zuřil na nejvyšší míru. Rozkázal nám, že se to už nikdy, za žádných okolností nesmí opakovat.

Za chvíli jsme stáli před domem č. 66, v němž byli nic netušící, modlící se věřící. Dům byl nenápadný, malý, jako většina ostatních domů zde. Zpod těžkých závěsů pronikalo tlumené světlo. Určil jsem hlídky před okna i vchod. po dlouhém odmlouvání, že „o všechno přijdou“, se odebrali na svá místa. Řekl jsem jim, že mohou přijít dovnitř, až bude „zábava“ v plném proudu. My ostatní jsme se opatrně přikradli ke dveřím. po posledním ujištění, že je každý na svém místě, jsem zařval: jeď!“ a vrazil jsem do dveří, které ihned povolily. Uvnitř klečelo patnáct věřících, modlili se a tiše zpívali. Zkameněli hrůzou a upřeli na nás nevěřící a zděšené pohledy. Věděli, co bude následovat: Někteří se však modlili dál a tři nebo čtyři dokonce pokračovali ve zpěvu. Tito lidé jsou skutečně zvláštní, pomyslel jsem si. Musel jsem chtě nechtě obdivovat jejich odvahu, na druhé straně mě přiváděli k zuřivosti.

„Co tu děláte?“ zařval jsem.

„Modlíme se,“ odpověděl kdosi.

„Ke komu?“

„K Bohu.“

„Žádný není, vy pitomci,“ křikl jsem. „Ještě stále to nevíte? Modlíte se k holým stěnám. Kde je TEĎ váš Bůh? Zavolejte si ho na pomoc!“ Strkali jsme do nich a připravovali se tak na vlastní útok. Potom se jeden z nás ohnal obuškem a už to jelo. Vladimír popadl jakéhosi starého muže a dal mu takovou ránu do tváře, že letěl přes celou místnost do kouta a tam zůstal ležet v kaluži krve. Anatolij, který nechtěl zůstat pozadu, chytil druhého a bil ho hlava nehlava jako fackovacího panáka. Potom ho dodělal pořádným úderem do úst. Věřící, kterých jsme se ještě nezmocnili, běhali po místnosti a snažili se ukryt bible a ostatní knihy. Zpozoroval jsem jejich úmysl a vykřikl: „Vezměte jim bible!“ Sergej Kanonenko divoce mával ve vzduchu nožem. Vyděšení věřící se pokoušeli vyhnout se jeho ostří. Jurij popadl jednu starou ženu za dlouhé tmavé vlasy, zvrátil jí hlavu dozadu a uhodil do krku. Bez hlesu se svezla na zem.

Najednou jsem spatřil starého muže, který se snažil utéci. Popadl jsem ho a chystal jsem se mu dát pořádnou do hlavy. Podařilo se mu však uhnout. To mě rozzuřilo ještě víc a rozehnal jsem se znova. Vtom mi někdo zezadu zadržel ruku a úpěnlivě vykřikl: „Nebijte ho prosím, vždyť je to starý člověk!“ Rozčileně jsem se otočil. Za mnou stáli dva mladí věřící, asi osmnáct a jedenadvacet let. „Chcete mi poroučet, co mám dělat?“ zavrčel jsem. „Hned uvidíte!“ křikl jsem na Borise a Jurije: „Vezměte tyhle dva ven a ukažte jim, že nám nemají co rozkazovat!“ Tváře mladíků se po úderech proměnily v krvavou kaši…

Sergej mezitím vyzkoušel svůj nůž na některých ženách. Křičely a držely si boky. Jeden dobitý a krvácející starý muž se pokoušel postavit na nohy. Jurij k němu přiskočil a těžkou botou ho ještě jednou pořádně kopl do žeber. Ozvalo se prasknutí a stařec se svalil na bok svíjeje se bolestí. Nic – ani lidé ani nábytek – neuniklo našemu pustošení. Roztřískali jsme všechno, co nám přišlo pod ruce. Kdo poskytl svůj dům na takové setkání, musel počítat s tím, že ztratí všechno. Dům se za několik minut proměnil v kůlničku. Pod troskami nábytku leželi věřící, jedni v bezvědomí, druzí v nevýslovných bolestech.

Viktor Matvějev chytil jedno děvče v okamžiku, kdy se chystalo uniknout do druhé místnosti. Byla to krasavice. Jaká marnost, myslel jsem si. Chytil ji, zvedl nad hlavu a chvíli držel ve vzduchu. „Prosím, ne, prosím! Bože, pomoz nám!“ zaúpěla.

Viktor s ní praštil o stěnu. Sténající a napolo omráčená spadla na zem. „Sázím se, že jí víra v Boha vyletěla z hlavy!“ zvolal se smíchem. Já jsem však myslel na to, jaká je krásná. Škoda, že jsme se nesetkali za jiných okolností . . . „Vezměte knihy!“ rozkázal jsem. Hledali jsme bible a ostatní literaturu. Jedné staré ženě jsem vytrhl z ruky školní sešit, ve kterém bylo napsáno několik veršů z Písma. Byla omráčená a bez přestání sténala: „Proč? Proč?“ Nebyla to otázka, spíš bolestné zvolání, vyvěrající z hlubin duše. „Proč?“

„Vezmi tyhle dva!“ ukázal jsem na jejich vůdce, které jsem poznal podle Nikiforova popisu. „Doveďte je k autu.“ My ostatní jsme zatím opisovali údaje z osobních dokladů věřících. Vzal jsem si průkaz toho krásného děvčete. Jmenovala se Nataša Zdanová. Mimořádně mě zajímala. A když jsem teď znal její jméno, nebyl problém si ji najít.

Svou povinnost jsme splnili, bylo třeba zmizet. U dveří jsem se ještě jednou ohlédl, abych si prohlédl naše dílo: chaos dobitých těl, roztřískaných stolů a židlí, rozbitého nádobí. na stěnách krvavé fleky. Vykonali jsme svou práci dobře.

Na cestě ke strážnici jsem zatčeným začal klást otázky. Ale nejdříve se zeptali oni: „Odkud jste se o nás dozvěděli?“

„Co si myslíte, vy idioti? Máme své špicly. Najít vás je pro ně to nejlehčí na světě!“ Zdálo se, že je to vůbec nepřekvapilo.

„Zvete přece lidi do vašeho společenství, nebo ne?“ pokračoval jsem. „Když nechcete, aby vás odhalili, proč to děláte?“

„Tomu vy nerozumíte,“ odpověděl tajný pastýř. „Víme o špiclech, tak hloupí nejsme. Máme však zodpovědnost zvát jiné lidi k Bohu. Proto nemůžeme zůstat jenom mezi sebou. Víme, že jsou mezi námi i špiclové, víme, že naše setkání jsou riskantní.“ na okamžik se odmlčel. Myslel jsem, že skončil, ale on pokračoval: „My věříme, že přivádět k Bohu jiné lidi je důležitější než naše vlastní bezpečnost.“

Co je to za blázny, myslel jsem si. Tak tihle ohrožují naši zemi?!?!

Zatímco na policii „zpracovávali“ zatčené, seděli jsme a pili. Anatolij a Vladimír se dobře bavili. „Škoda, že to trvá vždy tak krátce,“ povídal Vladimír s lítostí. „Ani pořádně neuhodíš, a už odpadnou!“ Kdo jeho údery viděl, vůbec se tomu nedivil. „Je to příliš jednoduché,“ pokračoval. „Kdyby se aspoň jednou postavili na odpor a pustili se s námi do rvačky.“ Ale věřící. Se nikdy nebránili. Pokoušeli se sice krýt, ale nikdy nevrátili úder.

„Výborně, děti moje, výborně!“ zvolal Nikiforov, když jsem mu popisoval průběh razie.

Za tři dny jsme opět seděli za Nikiforovou pracovnou a čekali na případné hlášení o tajných setkáních. Tentokrát nás bylo osm. Asi v sedm hodin večer zazvonil telefon a vzápětí se objevil vzrušený Nikiforov.

„Ihned vyjeďte!“

„Kam?“ zeptal jsem se, tuše nové dobrodružství.

„Nagornaja.“

Řekl nám číslo domu. Buď někdo zjistil něco podezřelého anebo udání pocházelo od špicla – setkání však už bylo nějakou dobu v plném proudu. „Zastav sirény,“ zvolal jsem, když jsme se blížili k cíli. na Nagorné jsme z auta vyskočili dříve, než zastavilo, utíkali k domu a okamžitě vyrazili dveře. Překvapilo nás, že jsme tu našli samé mladé lidi. Hned jsme se dali do práce – bít, mlátit, rozbíjet, mrzačit věřící.

„To je on! Chyťte ho!“ zahřměl jsem a ukázal na třiadvacetiletého vůdce. Někteří k němu ihned přiskočili a začali ho mlátit. Ostatní se postarali o zbytek. Přeletěl jsem místnost pohledem – a nevěřil vlastním očím! Opět tu byla! To přece není možné! Vždyť ani ne před třemi dny s ní Viktor brutálně praštil o stěnu. Ale ano, byla to ona! Poprvé jsem si ji mohl opravdu důkladně prohlédnout. Byla ještě krásnější, než jsem si ji pamatoval. Měla dlouhé, světlé vlasy, velké modré oči a jemnou pleť – jedno z nejkrásnějších děvčat, jaké jsem kdy viděl.

I Viktor ji poznal a vykřikl: „Zase je tu! Chlapci, podívejte se, přišla znovu!“

„Asi jsi na ni minule neudělal velký dojem!“ řekl jsem. „Teď je řada na mě!“

Hodil jsem ji na stůl obličejem dolů a strhal z ní šaty. Jeden ji pevně držel a já ji začal rukou bít, jak nejsilněji jsem mohl. Za chvíli už mě začaly pálit dlaně, ale mlátil jsem dál. Nataša sténala, zoufale se snažila přemoci pláč. Aby potlačila výkřiky, prokousla si spodní ret, až jí po bradě tekla krev. Nakonec nevydržela a začala plakat. Když už jsem únavou nemohl ani zvednout ruku, strčil jsem ji ze stolu. V bezvědomí se zřítila na zem. Její záda byla jedinou otevřenou krvácející ranou.

Také ostatní leželi na zemi v hrozně zpustošené místnosti. Moji lidé opět vykonali pořádnou práci. Nebylo důvodů déle se zde zdržovat. „Pospěšte si!“ Zvolal jsem. „Zapište si jména a jdeme!“

Nikiforov nás vítal ve dveřích se zlomyslným a zároveň blahosklonným úsměvem: „No, děti moje, vidím, že jste pracovali rychle!“

„Tady je ten, koho jste chtěl,“ řekl jsem a postrčil k němu vůdce setkání. Nikiforov si ho vzal hned dolů na „konverzaci“. Prohlédl jsem si seznam ostatních jmen. Prosté a staré lidi, kteří byli náboženstvím nainfikováni ještě v předkomunistické éře, jsem chápal, ale že i mladí lidé věří v Boha, to na mě bylo příliš! Zaráželo mě to. Ale tomu děvčeti jsem dal pořádně na pamětnou: „Kamaráde, moc toho v makovici nemáš,“ dobíral jsem si Viktora, „ale pamatuj si, Šípkovou Růženku už víckrát neuvidíme!“

Druhý den jsem přišel k Nikiforovi ve chvíli, kdy vyslýchal mladého muže, kterého jsme předcházejícího večera zatkli. Byl jsem fascinován jeho vyslýchací metodou. Střídal brutální zastrašování s náhlou dobráckostí a přátelstvím, aby vyvedl věřící z rovnováhy.

„Věříš v Boha?“ „

„Ano.

„Jsi tak blbý a omezený anebo jednoduše nenormální?“

Mladý muž mu odpověděl: „Pane kapitáne, vy nikdy nepochopíte, proč věřím a v co věřím. To není něco, co se dá podrobně vysvětlit. Věřím v Boha, protože přebývá v mém srdci.“

Nikiforova se zmocnila zuřivost. „Proč bych to neměl pochopit? Chceš říct, že jsem omezený! i já jsem četl tamtu knihu,“ a ukázal na zabranou bibli. „Nebo si snad myslíš, že neumím číst?“

Mladý muž odpovídal pevně: „Umíte číst. Ale pro tuto knihu potřebujete oči, které vidí, uši, které slyší a srdce, které chápe, co říká Duch Boží.“

Naslouchal jsem s velkým zájmem, ale jeho slovům jsem prostě nerozuměl. Bylo to na mě moc složité.

„Jestliže čtete bibli proto, abyste ji napadli, nikdy ji nepochopíte. Jen Bůh vám může otevřít oči, abyste poznali, v co věříme a proč jsme ochotní za svou víru zaplatit jakoukoliv cenu."

Nikiforov ho přerušil: „Musím se přiznat, že všemu nerozumím."

„Pane kapitáne, sám si odpovídáte na svou otázku. Nerozumíte proto, protože jste zavřel oči před pravdou. Kdybyste otevřel své srdce Bohu a svýma očima upřímně hledal v Písmu pravdu, pochopil byste i jeho slovo a stalo by se pro vás skutečností jako pro mě a mnohé další. Proč neotevřete své srdce Božímu slovu? Bůh změní váš život a…"

„Drž hubu!" vybuchl Nikiforov. „Drž hubu, pitomče, nebo změním tvůj život já, a natrvalo!"

Mladého muže poslali na několik roků do pracovního tábora. Byl jsem svědkem mnoha podobných výslechů, ale nepřipisoval jsem jim žádný význam. Tihle věřící se prostě nezmění, to je beznadějné, ba dokonce se snaží obrátit policii! Souhlasil jsem s Nikiforovem, že to jsou blázni.

Chtěl jsem se ale dozvědět něco o Nataše Zdanové. To nebyl žádný problém. Naše komsomolská organizace vedla totiž přesné záznamy o všech mladých lidech v okolí. Nataša se narodila na Ukrajině, ve vesnici Bachnaja, nedaleko Doněcka. Její rodiče pracovali v kolchozu a byli velice chudí. Natašu poslali jako malé děvčátko k strýci do Petropavlovska, kde absolvovala školu Maxima Gorkého číslo 4. V osmnácti letech se stala korektorkou v redakci „Petropavlovské Pravdy". Ze záznamů jsem zjistil – ke svému obrovskému údivu – že jako žákyně byla členkou Komsomolu, a to s vynikajícím hodnocením. po skončení školy se dostala do rukou věřícím a brzy se stala jednou z nich – dokonalý příklad, jak zatahovali lidi do svých otrávených sítí.

Zašel jsem do redakce „Petropavlovské Pravdy" a vyptával jsem se na Natašu. „Je to vynikající pracovnice," řekl mi její nadřízený. „Nikdy jsme s ní neměli nejmenší problémy. Je přátelská, spolehlivá a vždycky odevzdá bezvadnou práci." Takovéhle posudky mi pokaždé vyrazily dech. S jinými lidmi byly vždycky problémy, ať už kvůli alkoholu, krádežím, lenosti anebo neschopnosti. Ale o věřících jsem se dozvěděl pokaždé jen samou chválu. To mě velice udivovalo.

„Proč to chcete vědět?" ptali se mě.

„Dvakrát jsme ji načapali při tajném setkání věřících!"

Lekli se a podívali se jeden na druhého s děsem. Jako kdybych jim řekl, že je malomocná.

„No, když jste narazili na tohle…" řekl jeden z nich – a stížnosti se začaly sypat jedna za druhou. Najednou pro ni neměli jediné dobré slovo. Nataše jsem nechal na pracovišti vzkaz, aby mě vyhledala na policii. Věděl jsem, že ji taková návštěva vystraší, a to jsem chtěl.

Vešla váhavě a posadila se naproti mně. Viděl jsem, že se bojí. Taková krasavice, pomyslel jsem si. A sedí tu se skloněnou hlavou, s pohledem upřeným do země. Zeptal jsem se jí, proč je věřící.

„A čím bych měla být? Alkoholičkou? Prostitutkou?"

A potom mně položila otázku ona: „Dostal jste o mně na pracovišti nějaké špatné informace?"

„To ne," přiznal jsem se.

„Proč tedy máte námitky proti víře? Ubližuju tím snad někomu?"

„Ne," odpověděl jsem. „Ale udělala jsi chybný krok a dostala ses mezi lidi, kteří jsou pro naši zemi velmi nebezpeční."

Důrazně jsem jí domlouval a varoval ji před velkými těžkostmi, jestliže neposlechne.

Nedala se vyvést z míry. Připomněl jsem jí, že všechny tyto přestupky jsou poznačené v jejím osobním hodnocení a že by ve vlastním zájmu neměla už mezi věřící chodit.

Navzdory očividnému strachu se se mnou dala do řeči o tom, proč v Boha věří. Myslel jsem, že rány a předvolání na policii ji odradí a že nám už nebude působit žádné těžkosti. Ale Nataša byla nanejvýš pozoruhodné děvče.

Všiml jsem si na jejím spodním rtu hluboké jizvy – památky na onen večer, kdy jsem ji zbil. Škoda, pomyslel jsem si, už to není ta úplně bezvadná tvář. Proč jenom jsme se nesetkali za jiných okolností! Velice se mi líbila.

Stroze jsem ji propustil. Patřilo to k mé zastrašovací metodě. Gratuloval jsem si k dobře vykonané práci.

Asi za týden jsme měli zlikvidovat setkání věncích na Pograšné. Bylo nás pouze šest, kromě hlídek, které uzavřely ulici.

Osm šokovaných a poplašených věncích běhalo v malé místnosti a snažilo se vyhnout sprše úderů. To byla maličkost, pomyslel jsem si. Když vtom – panebože – mi padl zrak na známou tvář! Neuvěřitelné – Nataša!! Nebyl jsem jediný, kdo ji zpozoroval. Alex se k ní blížil s nenávistným pohledem a s napřaženým obuškem.

A vtom se stalo něco naprosto neuvěřitelného! Viktor skočil mezi ně a vyzývavě se podíval na Alexe.

„Běž mi z cesty!" zavrčel Alex. Viktor se ani nepohnul. Zvedl obušek: „Neopovaž se jí dotknout! Nikdo na ni nesmí vztáhnout ruku! Nikdo!" Myslel jsem, že mě šálí sluch. Právě Viktor, který patřil k největším surovcům v naší skupině, chrání věřící?!?!

„Zpátky!" zařval na Alexe. „Nebo budeš mít co dělat se mnou!"

Nataša se krčila na zemi.

Alex rozzuřeně vykřikl: „Ty ji chceš mít jen pro sebe, co?"

„Ne! z ní vyzařuje něco, co my nemáme! Nikdo se jí nedotkne! Nikdo!" řval Viktor.

Musel jsem tomu udělat konec. Vášnivý a temperamentní Alex byl ochoten pustit se do rvačky s Viktorem.

„Tam, na druhé straně, Flexi," zavolal jsem a ukázal na věřícího, který chtěl utéci. Rozběhl se za ním a já si ulehčen oddechl.

Viktor ještě chvíli chránil s roztaženýma rukama Natašu – byl ztělesněnou výstrahou pro každého, kdo by se k ní opovážil přiblížit. Nataša nechápala, co se děje. Něco takového nečekala. Naznačil jsem jí, aby zmizela. Když běžela ven, dál jsem znamení ostatním, aby viděli, že s tím souhlasím a nerozběhli se za ní.

Byl to jeden z mála okamžiků v mém životě, kdy se mě něco hluboce dotklo. Nataša v sobě opravdu měla NĚCO, co nám naprosto chybělo. Nejraději bych se byl za ní rozběhl a zeptal se jí: „Co to je?" Rád bych s ní o tom hovořil, ale byla beznadějně pryč. Toto hrdinské křesťanské děvče, které od nás tolik zkusilo, mě dojímalo a zároveň hluboce znepokojovalo.

Nataša se zakrátko vrátila na Ukrajinu, protože život na pracovišti se pro ni stal nesnesitelným. Její osobní hodnocení jsem poslal Komsomolu v Bacané společně s obšírnou zprávou o jejím křesťanském světovém názoru.

Její odchod mě zarmoutil. Poprvé jsem dospěl k názoru a přesvědčení, že tito lidé asi přece jen nejsou pomatenci a nepřátelé státu, za které jsem je vždycky pokládal. Nataša vnesla do mých představ o nich pochybnosti.

XVII.

1. máj v SSSR je nejen dnem slavností a vojenských přehlídek, ale i dnem, kdy jdou lidé na hřbitovy, aby na hroby příbuzných a přátel položili věnce a květy.

1. května 1970 se v telefonu ozval rozčilený Nikiforov hlas: „Dakove, vezmi akademickou kapelu a jděte na jižní hřbitov!" Zdálo se mi, že přehání. S kapelou na hřbitov? Ztratil rozum?

„Co se děje?" ptal jsem se, doufaje, že z mého tónu nevycítí pochybnosti.

„Na hřbitově se shromáždilo mnoho věřících i s orchestrem a vyhrávají tam písně!"

„A my jim máme pomoci?"

„Není čas na žerty!" odpověděl podrážděně. „Jděte tam co nejrychleji, postavte se vedle nich a vyhrávejte tak nahlas, jak jen budete moci!" Tak tedy tohle chce, abychom přehlušili jejich zpěv! Byla to sice bláznivá myšlenka, ale zároveň zábavná. Musel jsem prohnané věřící obdivovat. Shromáždit se na hřbitově v takový rušný den byl skutečně výborný nápad. Věřili, že tam přijdou stovky lidí a že se je neodvážíme zatknout. Je to banda prohnaná!

Na hřbitově jsme našli asi 200 věřících. Mnozí kolemjdoucí se zastavili a poslouchali je. Pomalu jsme si k nim razili cestu. Když chtějí návštěvníci hřbitova slyšet hudbu, budou ji mít! Postavili jsme se v bezprostřední blízkosti věřících a na můj povel spustili naplno vojenské písně. Brzy jsme je přehlušovali.

„Hlasitěji!" křičel jsem. „Hlasitěji! Musíme je přeřvat!"

Vyhrávali jsme národní hymny, Internacionálu a další komunistické písně. Přehlušit „konkurenci", to pro nás bylo hračkou. Ostatní fotografovali věřící, abychom je později mohli identifikovat. Celou dobu jsem v duchu zuřil. Byli jsme bezmocní, před tolika svědky jsme nemohli nic dělat. „Nic si z toho nedělej, Sergeji," říkal Viktor. „Učet vyrovnáme později. Hlavně, že víme, o koho jde."

Když jsme všechny vyfotografovali, rozkázal jsem sbalit nástroje a odešli jsme. Umínil jsem si, že je odplata nemine. Příležitost se naskytla velmi brzy a jedna razie následovala za druhou. Při mnohých nešlo ani tak o zatýkání, jako o zabavování literatury vydané v zahraničí anebo o bible psané ručně. Často jsem si kladl otázku, jak mohou tyto bezvýznamné čmáranice představovat takové nebezpečí pro sovětský stát. Neviděl jsem v tom žádnou hrozbu, jenže Nikiforov to stále dokola omílal. Nuže, myslel jsem si, když chce mít literaturu, ať ji má! a nacházeli jsme jí habaděj. Často nám padla do rukou jakási brožurka, rozmnožená kdesi na Ukrajině, několik tisíc kilometrů od nás. Když jsem ji poprvé uviděl, pomyslel jsem si: tak konečně se začínají organizovat!

Také Nikiforov vzal do ruky jeden takový sešit a zuřivě s ním třásl: „Tady! Vidíš? Mají spojení s věřícími v Baku, na Ukrajině, v Kyjevě, Leningradu, všude!! Je to tajný spolek na podkopání našeho zřízení!" Ilegální literatura je neodmyslitelnou součástí života v SSSR. Nejen literatura křesťanská, ale i díla známých spisovatelů, která se nesmí veřejně vydávat, například knihy Alexandra Bol. Protože vláda co nejpřísněji kontroluje všechno, co má vyjít tiskem, rozšiřuje v celém SSSR velká a dobře fungující organizace manuskripty zakázaných knih, novel a povídek.

Navzdory přísným zákazům se tyto knihy těšily velké popularitě i mezi vojíny a kadety na naší základně. Věděl jsem o tom a sám hodně věcí četl. Například Bol knihy šly z ruky do ruky. Nyní jsem se dozvěděl, že se věřící začali také tak organizovat. Rozšiřovali biblické verše psané rukou nebo na stroji. Našli jsme i několik nových biblí kapesního formátu ze zahraničí. Věděl jsem, že v Moskvě existuje speciální oddělení, které se zabývá pašováním biblí do SSSR a hledá možnosti, jak tuto činnost zamezit. Nevěděl jsem, v čem spočívala jeho práce, ale úspěšná nebyla.

Já jsem viděl v křesťanské literatuře obyčejný nesmysl, pokusil jsem se některé věci číst, ale nechápal jsem, co na tom může být tak velkolepého. Proč na nich ti věřící tak ap.? v mých očích to nemělo žádnou cenu.

Jednoho dne v roce 1970 mě zase zavolal Nikiforov na policii: „Tady! Podívej se, co tu máme!“ řekl, když jsem vstoupil do jeho pracovny. Ukázal mi primitivní časopis, který věřící vydávali pomocí tajného rozmnožovacího stroje.

„Odkud to máte?“ zeptal jsem se.

„Od našeho špicla,“ řekl rozčileně. „A dal nám i informace, kde můžeme najít víc takových věcí!“

Pro Nikiforova, lovce lidí, bylo nejkrásnějším okamžikem života být na stopě věřícím. Toto nadšení jsem s ním nesdílel. Chtěl jsem udělat kariéru ve straně, dobře vydělávat – při tom čím dál tím víc dělat pro policii. Takže nakonec se mi toto povolání zdálo atraktivnější než u námořnictva.

„Pojď sem, Dakove,“ řekl Nikiforov. „Něco ti ukážu.“

Přistoupili jsme k mapě. „Tady je to, Partyzánská ulice 64.“

„Kdo tam bydlí?“ zeptal jsem se.

„Věřící Anenčenková, vdova s mladší dcerou. Starší Marie asi dvaadvacetiletá, bydlí jinde. Domnívám se, že vdova věci ukryla tady,“ klepl na mapu „anebo u Marie.“

„Kdy tam máme jít?“

„Zítra odpoledne.“

„Kolik lidí?“

„Čtyři stačí. Nesmíme utrácet tolik peněz,“ řekl a zasmál se tomu jako dobrému vtipu.

Lov na literaturu probíhal trochu jinak než přepady tajných střetnutí věřících. Aby se zachovalo zdání legálnosti, šel k domu, kde se měla vykonat prohlídka, uniformovaný policajt. na ulici zastavil tři nebo čtyři „soudruhy“ a poprosil je, aby s ním šli jako svědci. „Nestranní chodci“ se jako dívali na jeho práci, aby potom nikdo nemohl říci, že mu policie něco ukradla. Pro nás to byla, přirozeně, ohromná legrace. Formu jsme ale dodržovat museli!

A tak jsem vyhledal uniformovaného policistu, který měl vést domovní prohlídku. Potřebovali jsme ho jen naoko, protože před Nikiforovem jsem byl za celou akci zodpovědný já. Všech pět nás nastoupilo do auta a jeli jsme k rohu Pohraniční a Partyzánské ulice, vysoko na kopci. Tady jsme vystoupili a my čtyři „nic netušící chodci“ jsme šli pěšky kousek ulicí. Policajt zaparkoval před domem a zaklepal na dveře. Otevřela mu asi pětačtyřicetiletá žena.

„Mám rozkaz prohledat váš dům,“ řekl. „Dostali jsme upozornění, že vlastníte ilegální literaturu.“ Pak ukázal na nás. „Tyto chodce jsem poprosil, aby byli podle zákona přítomni jako svědci.“

Co jiného ženě zbývalo, než nás pustit dovnitř? Dům byl malý, zařízení chudobné, typické pro věřící. Bylo jasné, proč žili v takových poměrech. Když vyšlo najevo, že někdo věří v Boha, byl většinou vyhozen z práce a nakonec mohl vykonávat jen ty nejhorší práce, za které mu sotva zaplatili.

„Porozhlédněte se tu, řekl nám policajt. Odložili jsme úlohu „nezainteresovaných chodců“ a pustili jsme se do hledání.

„Jste věřící?“ zeptal jsem se domácí.

„Ano,“ řekla. „Věřím v Boha. Ale žádnou literaturu nemám.“

„To si zjistíme,“ odpověděl jsem ostře.

„Jsem věřící. Jestli chcete, tak mě zatkněte.“

Podíval jsem se na ni. Co to vede za řeči?! pomyslel jsem si. Otevřeli jsme skříň, kufry a všechno vyházeli ven. Rozpárali jsme podušky, rozřezali matrace a celý dům obrátili vzhůru nohama, rozbíjejíce při tom všechen nábytek. „Tady nic není!“ zvolal jsem. Pak mě napadlo, že by mohla ukrýt literaturu pod podlahou, jako já kdysi v Baryševě zbraň. Policajt měl u sebe sekyru a páku. Začali jsme vytrhávat z podlahy jedno prkno za druhým. Jeden z nás skočil do prohlubeniny a prohledával všechno s baterkou. Ale také nic nenašel. „Vylez ven!“ řekl jsem, „zdá se, že tady opravdu nic není. Jdeme!“

Rozzlobeni jsme odešli, zanechavše po sobě zkázu. Ať si to dá do pořádku, jak umí! Nedělali jsme si z toho těžkou hlavu. Stěžovat si na policii? Policie jsme byli my. Obrátit se na vyšší instance? Vždyť jsme dostávali rozkazy od nich. Nemohli dělat vůbec nic, my to dobře věděli, a proto jsme tak řádili a pustošili.

Když jsme Nikiforovi referovali o neúspěchu, řekl zamyšleně: „Na té věci cosi smrdí. Vím, že vdova má něco společného s dodáváním knih věřícím.“

„Možná, že jsou u její dcery, u té, co s ní nebydlí.“

„Tu ale matka už určitě varovala,“ řekl jsem.

„Samozřejmě,“ přikývl Nikiforov, „a bude se mít na pozoru… Už to mám!“ vykřikl za chvilku.

„Vy dva,“ ukázal na Viktora a na mě, „ji vlákáte do pasti. Půjdete za ní a budete se vydávat za námořníky na dovolence. Začnete s ní mluvit, zatáhnete ji do rozhovoru a pak jen tak mimochodem poznamenáte, že byste se rádi dozvěděli něco o Bohu. Tihle omezení věřící to vykládají na potkání každému, když si myslí, že ho mohou obrátit.“

„Výborný nápad!“ Nadšen touto změnou v naší práci jsem se těšil, jak ji dostaneme. Nikiforov se podíval do své kartotéky a za pár vteřin řekl: „Jmenuje se Marie Anenčenková.“ Řekl nám její adresu a další podrobnosti. „Dělá v obchodě se zeleninou, který zavírají v šest večer. Počkejte si na ni, od této chvíle je tato věc ve vašich rukou!“

Odešli jsme s Viktorem z policie něco před čtvrtou. Měli jsme jen dvě hodiny času na vypracování plánu, jak ji vlákat do pasti. Okolo půl šesté hodiny jsme došli k autobusové zastávce, kde musela asi o půl hodiny později vystoupit…

„Poslouchej," řekl jsem Viktorovi, „jsme rybáři, kteří se před nedávnem vrátili na pevninu. na moři jsme měli nehodu, skoro jsme se utopili a pod vlivem tohoto zážitku jsme začali myslet na Boha. A nyní jsme tady, abychom se jí zeptali, jestli nám může nějakou literaturou pomoci najít cestu k němu. Určitě na to naletí. Jakmile věci vytáhne, zatkneme ji. Je to jednoduché, na co se vzrušovat?"

„Fantastické," řekl Matvějev s obdivem. Naše úlohy se mu velice líbily. „Ale nechoď na věc příliš zhurta, abychom v ní nevzbudili nedůvěru." Ještě chvíli jsme se motali kolem kiosku u zastávky. Za několik minut se objevil autobus a Marie vystoupila. Snadno jsme ji poznali podle fotografie, kterou nám dal Nikiforov. Šli jsme za ní. Abychom mohli všechno přesvědčivě zahrát, vypili jsme předtím několik kalíšků vodky.

„Hej, krásko! Můžeme tě kousek doprovodit?" řekl jsem vesele.

„Ne, děkuji," řekla Marie chladně.

Zadíval jsem se na ni. Navzdory jednoduchému a prostému zjevu byla atraktivní. Obklopovala ji jakási důstojnost.

Viktor jí položil ruku na záda a řekl: „Pojď malá. Co kdybychom u tebe trochu popili a pak si šli zatancovat? Pojď, uděláme si pěkný večer!" Když jsme nepřestávali dotírat, v rozpacích řekla: „Ne, děkuji. Nepiji a ani se mi nechce nikam chodit." Všemožně se nás snažila setřást, ale my jsme se nedali. „My si chceme fakt jen trochu popovídat, vypít si pár skleniček a trochu se pobavit. Vždyť jsme byli sedm měsíců na širém moři!"

Zdálo se, že opravdu neví, co má dělat.

„Vždyť vy už máte vypito," řekla nakonec.

V naději, že snad konečně prolomím led, jsem odpověděl: „Ano, máme takový malý problém, ale vůbec nevíme, jak ho řešit. Proč bychom vlastně měli přestat pít? Co nám pak ze života ještě zůstane?"

Tím jsem jí dal první možnost začít o Bohu, ale vůbec nereagovala. A tak jsme pokračovali: „Celý život jsme strávili na moři. Naši rodiče a prarodiče byli věřící. I my jsme už několikrát o Bohu přemýšleli, ale vodka zůstává nadále nejlepším přítelem námořníka." Otočila se a zkoumavě se na nás podívala, jako by chtěla zjistit, jestli jsme opravdu ti, za které se vydáváme. Mezitím jsme přišli k opráskanému domku. „Tady bydlím," řekla. „A musím už jít." na okamžik zůstala stát ve dveřích. Nedali jsme se. „Nemohli bychom k tobě jít alespoň na kus řeči?" Prosili jsme. „A jak se vlastně jmenuješ!"

„Marie," odpověděla. Otevřela dveře a my jsme ji prostě bez vyzvání následovali. Uvnitř byly dvě malé, ale čisté místnosti. Posadili jsme se. „Kdo už dnes může dát odpověď na smysl života?" řekl jsem po chvíli, vydávajíce se za opilejšího, než jsem ve skutečnosti byl. „Na otázku o Bohu a podobných věcech? To přesahuje můj rybářský rozum!"

Nic. Hodil jsem okem po Viktorovi a naznačoval: To bude tvrdý oříšek! Viktor vytáhl flašku vodky, kterou jsme měli s sebou a postavil ji na stůl. „Přines skleničky, Marie," řekl jsem. Když na okamžik vyšla z místnosti, Viktor se ke mně naklonil a zašeptal: „Ta vůbec není hloupá, právě naopak. Jestli ji chceme nachytat, budeme se muset moc a moc snažit. Co myslíš, ví, že jsme od policie?"

Dřív, než jsem mohl odpovědět, se vrátila. Řekl jsem jí: „Marie, vodka nám už došla. Buď tak hodná a přines nám láhev z obchodu. Prosím!" usmál jsem se na ni. Zdálo se mi, že pomalu začíná věřit naší vymyšlené historce.

Jen co vytáhla paty, vyskočili jsme a pustili se do hledání. Prohledali jsme všechno možné, skříň, postel, ale nikde nic. Jestli nějaké knihy vlastnila, měla je dobře ukryté. Všechno jsme pečlivě vrátili na původní místo, abychom nevzbudili nejmenší podezření. Nenašli jsme jediný podezřelý kousek papíru. Viktor hlídal okno. „Sedni si, Sergeji, už jde!"

Za několik minut před nás postavila láhev vodky. Viděl jsem, že se mezitím trochu uspokojila a byl jsem si jistý, že uvěřila naší báchorce. Potají jsem mrkl na Viktora. Pili jsme přímo z lahve a já jsem velice podrobně a květnatě líčil, jak jsme se plavili do Japonska, odtud do Vietnamu, podél kalifornského pobřeží do Kanady a na Havajské ostrovy. Viktor vší silou potlačoval smích. Potom jsem mrkl na Viktora, aby mě vystřídal a povídal on. Neměl to zlé, ale můj příběh se mi zdál lepší.

Nikiforov nám ve své obvykle předvídavosti dal hromadu peněz, které jsme nyní pyšně ukazovali, jako kdybychom opustili palubu s několikaměsíční mzdou v kapsách. „Pojil s námi," povídal jsem, „peněz máme habaděj. Potřebujeme se trochu pobavit. Pojil, někde se najíme a napijeme."

A vyprávěl jsem, jak jsem spadl přes palubu a skoro se utopil. A jak jsem tváří v tvář zjistil, že v životě musí existovat něco víc. Začal jsem přemýšlet o Bohu. Ale jak ho najít? a tato otázka mi od té doby nedá pokoj. Viktor se mezitím ze všech sil přemáhal, aby nevyprskl. „Když naše loď zakotvila v přístavu, dospěl jsem k rozhodnutí, že tento zážitek byl varovným signálem a že Boha musím najít."

Obrátil jsem se k ní a co nejvášnivěji na ni pohlédl. „Víš, už jsme se ptali více lidí, ale o Bohu nám neumí říct nikdo. Nevíš o něm něco ty? Nemáš nějakou knihu nebo časopis, které by nám pomohly Boha najít?" Teď to bylo venku. Jak bude reagovat? Pitomá nebyla určitě. Odpověděla podle toho: „Když tak vážně hledáš Boha, proč piješ? Proč si ničíš život alkoholem!"

Otázka seděla. Bystrá holka! Ale přece mě jedna ženská nedostane na lopatky! „Vodka je dobrým společníkem, když je člověk sám," řekl jsem. „Ale kdybych našel Boha, určitě bych ji už nepotřeboval. Ale jak ho najít? Zdá se, že to nikdo neví."

Nějakou chvíli jsem ještě pokračoval v podobných narážkách a dával jí možnost, aby mě přerušila a řekla, že je věřící anebo že mi půjčí nějakou literaturu. Svoje sentimentální povídání jsem zakončil slovy: „Kéž bych našel někoho, kdo by mi ukázal cestu k Bohu nebo mi alespoň půjčil nějakou literaturu o něm! Co bych za to dal!"

Můj pohled se setkal s Viktorovým. Sedne nám na lep? Teď ji máme! Jen co vytáhne literaturu, zatkneme ji a přivedeme k Nikiforovi.

„Nemám žádnou literaturu," řekla konečně. „Ale myslím si, že když opravdu upřímně budete hledat Boha, jednou ho najdete."

Podívali jsme se s Viktorem na sebe. Bylo jasné, že jsme prohráli. Už jsme tu neměli co pohledávat. A tak jsme se zvedli, popřáli Marii mírně podnapilým hlasem „dobrou noc", poděkovali jí za laskavost a odešli. Nejdříve jsme se celé té komedii smáli, ale potom jsem zaklel: „Co řekneme Nikiforovi?" Než jsme odešli, tak nám řekl, že na matku a dceru čekají dvě cely. „Jen mi přineste důkazy a obě zatkneme. A budeme je mít z krku!" Nikiforovy cely zůstanou prázdné. Věděli jsme, že bude zuřit! Nemýlili jsme se. „Jedna pitomá hlupačka na vás vyzrála!" řval. Nemohl to pochopit. Vdova Anenčenková s dcerou Marií se mu toho večera vysmekly z rukou. Ale na svobodě určitě dlouho nezůstanou…

„Dakove," řekl mi jednoho dne Nikiforov, „tvůj oddíl patří k nejlepším v zemi. Podle informací z centra vykonáváš svoji práci lépe než většina ostatních skupin."

Jeho slova mě potěšila. Tato pochvala i moje úspěšná činnost v Komsomolu měla velký význam pro moji kariéru. Kdo se chce v SSSR dostat nahoru, musí být vynikající, musí mít spolehlivý a politicky nezávadný posudek. Nikiforovo povzbuzování mě pohánělo k prvotřídním výkonům. A mí lidé se ochotně přizpůsobovali v stupňující se brutalitě.

Jednou jsme přepadli skupinu věřících v jednom domě na petropavlovském předměstí. Několik vteřin před naším příchodem je musel někdo varovat, protože když jsme mávajíce obušky vrazili do dveří, tři už byli na útěku a ostatní se chystali udělat totéž. Bezohledně jsme je srazili k zemi a zmlátili. Byl tam i jeden bělovlasý stařec, který nemohl rychle chodit. Alexandr Guljajev ho chytil, zatočil s ním a zvolal: „Dávej pozor, dědku!" Starý muž jen neslyšně pohyboval rty. Určitě se modlil. „Ty teda chceš mluvit s Bohem?" zařval Alexandr. „Tak to já tě to naučím, ale možná k němu budeš chtít raději jít!" Mocně s ním zatřásl, udeřil ho pod pás a do zátylku. Stařec za tři dny zemřel na následky zranění.

Postupem času jsme si vypracovali určité zvláštní způsoby v zacházení s věřícími. Když jsme chtěli mít razii rychle za sebou a zatčené co nejdříve na policii, použili jsme tzv. „rychlou metodu". Když jsme si chtěli přijít na své a pocvičit se v boxu a judu, zvolili jsme „pomalý postup".

„Rychlá metoda" spočívala především v úderech z karate a hmatech z juda. Viktor a Vladimír, naši mistři v boxu, přesně věděli, jak a kam udeřit, aby věřícího zneškodnili první ranou. Když všichni leželi na zemi, odvlekli jsme vůdce do auta, z průkazů ostatních jsme si opsali všechny údaje a vydali se na zpáteční cestu. na policii jsme vyložili náklad a pak jsme se co nejrychleji odebrali do nějakého baru nebo klubu. Právě „rychlá metoda" způsobovala věřícím nejtěžší zranění. po jedné razii zemřely dvě ženy. Dozvěděl jsem se to, když jsem měl při jednom procesu vypovídat proti matce, která nechtěla dovolit, aby její dcera nosila komsomolský odznak. Obžalovali ji, že je kontrarevolucionářka a nepřítelkyně státu. Soudce ji vyzval, aby vysvětlila svůj postoj. Nato ona vyprávěla, jak její teta zemřela na následky úderů, které dostala od „surových policajtů" – tak nás nazvala. „A rozhodla jsem se, že když moje teta zemřela pro víru, budu na její počest zachovávat totéž přesvědčení. A nedovolím, aby moje dcera nosila odznak těch, kteří tetu připravili o život!"

Soud celou záležitost ututlal, ale byly tu další důkazy, že následkem našeho zacházení zemřelo více lidí. Někdy jsme věřící zranili vážněji, než jsme měli v úmyslu, a ti buď zemřeli anebo zůstali do smrti mrzáky. Občas vykonal svoje dílo i nůž Sergeje Kanoněnka. Nás to však ani trochu nezamrzelo. Čím krvavější epizoda, tím srdečněji nám Nikiforov blahopřál. Zprávy o zraněních nebo úmrtích se posílaly do Moskvy, ale ani jednou se nám nedostalo sebemenších výčitek.

Naše razie nabíraly stále víc a víc na brutalitě. Mimořádně tvrdě postihovaly starší lidi, které jsme mlátili hlava nehlava, jako když se rozbíjí starý nábytek. Nedělali jsme žádný rozdíl mezi muži a ženami. Nikiforov často říkal: „Je snad vražedkyně méně nebezpečná než vrah?" Tím nám jemně naznačil, že máme zacházet se všemi stejně.

Naše morálka upadala stále víc: Pomalu jsem začal pozorovat, že násilí se neomezovalo jen na určité oblasti mého života. Stále zřetelněji vtlačovalo pečeť každé mé myšlence a skutku. Začal jsem si všímat i změn ve způsobu vedení Komsomolu a ve vztazích k vojákům a kadetům. Zpozorovali to dokonce někteří z mých lidí. Jeden z nich mi jednoho dne řekl: „Sergeji, stáváš se surový. Co se s tebou stalo?" Tato otázka mě vykolejila. Sergeji, co se s tebou stalo? Bezohlednost a krutost, které mě ovládaly při raziích, se staly neoddělitelnou součástí celého mého života. Opravdu nejnápadněji se to projevilo v práci vedoucího Komsomolu. Dříve jsem kadetům pomáhal, zahlazoval jejich přestupky a omyly, aby mohli pokračovat ve studiu. Nyní mi bylo úplně jedno, jestli

jestli někoho vyhodili nebo ne a jestli jeho kariéra byla navždy ztracená. Že začátku jsem si změnu svého charakteru neuvědomoval, později jsem ale stále víc a více pociťoval jakousi neurčitou stísněnost, jejíž příčinu jsem neznal. Ale neměl jsem čas pořádně o tom všem přemýšlet, policejní akce následovaly jedna za druhou.

S blížícím se létem roku 1970 vyvinuli věřící novou obrannou metodu. Rozdělili se do menších skupin, setkávali se nanejvýš po sedmi nebo deseti. Jestliže jsme chtěli přistihnout tolik věřících jako dříve, museli jsme zvýšit počet razií. Věřící se stali obezřetnějšími i po jiných stránkách. Začali venku rozestavovat hlídky, často děti, které je varovaly při sebemenším nebezpečí. na smluvené znamení bleskurychle poschovávali všechnu literaturu i magnetofonové pásky, na které si nahrávali zahraniční náboženské programy. Někdy je hlídky varovaly tak brzy, že zmizeli dříve, než jsme přišli.

Zpráva o naší kampani se rozšířila po městě i po celé Kamčatce. Mezi obyvatelstvem se začalo o akcích mluvit. Nikiforova to přivádělo k zuřivosti, protože nás ustavičně varoval, aby se nikdo jiný nestal svědkem našich razií, a mohlo se tak zabránit řečem, že v SSSR není náboženská svoboda. I z Moskvy jsme dostali rozkazy, že akce proti věřícím se nesmí za žádných okolností dostat na veřejnost.

Dalším znechucujícím aspektem naší práce byl dojem, že čím zuřivěji jsme věřící napadali, tím víc jich přibývalo. Nikiforov odhadoval, že je na Kamčatce asi 30 000 věncích, a mohli jsme to potvrdit. Při více než 150 raziích, které jsem vedl, jsme zřídkakdy viděli někoho dvakrát. Samé nové tváře, noví a noví věřící.

Stoupající počet razií se stával stále problematičtější. Nemohli jsme to prostě časově zvládnout. Stále častěji bylo slyšet: „Nemůžu se dnes večer zúčastnit dvou razií. Jednu musíme odložit na příští týden.“ Finančně to však bylo velmi výhodné. Ať jsme tam byli v osmi nebo ve dvaceti, pokaždé jsme dostali 25 rublů na hlavu.

Od roku 1970 se začali mezi věřícími objevovat stále více mladí lidé. Někde jsme našli i malé děti. V Moskvě tuto skutečnost označovali za nebezpečný „fenomén“, který je třeba bezpodmínečně zlikvidovat. Velký zájem mladých lidí o náboženství mě znepokojil. Byl jsem přesvědčený, že znám dobře sovětskou mládež. Proč se ale tajně setkávalo stále více mladých, to jsem nechápal. Věděli přece, že jakmile se objeví, znamená to konec jejich kariéry. Narodili se v komunistickém státě a stále ve větším měřítku se obraceli k náboženství! Lámal jsem si hlavu nad tím, co je náboženství a co mladé na náboženství tak přitahuje. Velice často jsem myslíval na Natašu. Co v náboženství viděla? Co našla v Bohu, že byla ochotna dát se zmrzačit nebo dokonce zabít?

Přední činitelé z protináboženské organizace v Moskvě přišli na Kamčatku, aby zde vedli speciální semináře zaměřené na přemožení tohoto vrcholně nebezpečného vývoje. Z rozhovorů s nimi jsme se dozvěděli, že podobné problémy se vyskytují i v ostatních částech Sovětského svazu. Nemohl jsem neporovnávat mladé věřící s komsomolci, kteří vyrostli jako já – od útlého dětství přijímali komunistické učení, věřili mu a byli ochotni mu sloužit s celou oddaností. Teď ale začínali poznávat životní realitu, obrovské protiklady mezi komunistickými hesly a skutečností. Mnozí z nich se stali cyničtí a tvrdí, druzí hledali východisko v alkoholu.

Porovnával jsem tento prázdný, otupující život, vyplněný zvrhlým cynismem, se životem mladých lidí, kteří věřili v Boha. Byl to ostrý kontrast. A ten ve mně vyvolal hlodající pochybnosti a otázky.

XVIII.

V červenci 1970 jsem seděl na policejní strážnici spolu s Anatolijem, Vladimírem, Viktorem a dalšími. Čekali jsme, než nás odvelí. Naše práce teď spočívala v plánovaných raziích a pohotovostní službě. Často jsme trávili na policii celé hodiny a samozřejmě jsme za to dostávali pořádnou mzdu.

Toho dne mi Nikiforov řekl: „Dakove, jdi ještě s někým dolů a spalte zabavenou literaturu, která se tam nahromadila.“ v důsledku častých razií se nashromáždily velmi brzy celé hromady náboženské literatury. Byla úplně bezcenná, patetická, psaná ručně nebo tištěná na nejlacinějším papíře. Rukopis byl však nejpreciznější, jaký jsem kdy viděl: Když jsem měl před očima celou tu hromadu, ptal jsem se v duchu, jestli mají čas také na jiné věci, když jejich hlavním zájmem bylo opisování takových nesmyslů.

„Vsadím se, že je chytí písařská křeč,“ zvolal Viktor a s chutí jsme se tomu zasmáli.

Spolu s Vladimírem jsme sešli dolů. V koutě vedle železných kamen stály tři velké dřevěné bedny, dvě až po okraj naplněné zadrženou literaturu. Dali jsme se do práce. Navzdory ohni tu bylo nepříjemně chladno. Poslal jsem Vladimíra, aby přinesl vodku. Já jsem mezitím pokračoval v práci, pálil jsem spisy a papíry plnými hrstmi a pozoroval, jak to všechno pohlcují plameny. To haraburdí se fakt nedalo použít na nic jiného… Co jenom viděli mladí lidé v těchto nesmyslech? Najednou jsem si právě teď vzpomněl na Natašu. A zmocnila se mě obrovská zvědavost. Sebral jsem z hromady jakousi malou knížečku a dal se do čtení. Byla to rukou psaná část Lukášova evangelia, většinou 11. kapitola. Několik veršů chybělo. Domnívám se, že je psali zpaměti a vynechávali mezery na pozdější doplnění textu.

Často jsem v těchto knihách listoval, když jsme se vraceli po raziích na policii. Jednak ze zvědavosti a jednak proto, že jsem jim nerozuměl. Pokoušel jsem se je dokonce číst, ale nemohl jsem najít nic, co by mělo smysl.

Zrak mi utkvěl na jakési modlitbě nebo co to bylo. Právě jsem se na ni chtěl lépe soustředit, když jsem zaslechl na chodbě kroky. Rychle jsem vytrhl několik stránek a strčil je do kapsy.

„Jsem tady," řekl Vladimír, ukazuje přitom láhev vodky. Pořádně jsme si přihnuli a pokračoval v ničení křesťanské literatury.

Večer v posteli jsem se pustil do čtení. Ježíš s někým rozmlouval a učil ho modlit se. Moje zvědavost rostla, a tak jsem četl dál. Ke svému údivu jsem zjišťoval, že v tom nebylo nic protistátního. Popisovalo se tu, jak se člověk může stát lepším a jak je třeba odpustit těm, kteří někomu ublíží. Tato slova mě chytila za srdce. Četl jsem, četl, zahloubaný do přátelských Ježíšových slov. Jeho slova byla přesným opakem toho, co jsem očekával. Neschopnost porozumět, která mi zatemnila nejen oči, ale také rozum – mě náhle opustila a čtená slova se mi vpalovala do duše. Jako kdyby někdo stál v místnosti a vysvětloval mi jejich smysl. Četl jsem je znova a znova a přemýšlel o nich. Tak v tohle věřila Nataša…

Ta slova mě dojímala. Cítil jsem zmatek a stísněnost jako někdo, kdo bloudí neznámou budovou. po opakovaném čtení jsem text odložil, ale slova, která jsem četl, mi neustále ležela v hlavě. To ona udělala Natašu lepší, pobízela ji pomáhat bližnímu. Přímo mě pronásledovala. Tento pocit jsem dosud nikdy nepoznal a nezažil.

Ježíšova slova mě provázela i v následujících dnech a týdnech. Nemohl jsem se jich zbavit, i když jsem se o to všemožně snažil. Takřka jsem si přál, abych je býval nikdy nečetl. Zasáhly do mého života a do jeho ustáleného pořádku a začaly mi brát pevnou půdu pod nohama. Najednou se mě zmocnily neznámé pocity, které jsem nechápal a neuměl si je vůbec vysvětlit. Navzdory tomu všemu – jakoby přitahován – jsem se v následujících týdnech neustále vracel k evangeliu. Chápal jsem ho pouze částečně, jako kdybych se pokoušel vidět skrz hustou mlhu. Věděl jsem jasně, že za ní je světlo, jasno, nemohl jsem však najít cestu, žádný opěrný bod. Cítil jsem se ztracený.

Hluboko v mé duši plál plamínek humanismu. Věděl jsem, že můj současný život se neshodoval s mými představami. Určitě nebylo mým ideálem bít staré ženy. Svému prvnímu náboženství, komunismu, jsem se oddal cele a bez výhrad. V Baryševě to také bylo to jediné, v co jsem mohl věřit. Moji dětskou víru však zničila tvrdá realita a náhradu jsem nenašel. V takovémhle duševním rozpoložení mě zastihla dovolená. Koncem července jsem odletěl do Novosibirska. Cestou jsem se definitivně rozhodl, že zanechám dosavadního způsobu života. Už jsem tak dále žít prostě nemohl. Přestože jsem zatím vůbec nevěděl, co budu dělat, přesně jsem věděl, co už dělat nesmím. Rozhodl jsem se odejít z Ruska. Něco mě k tomu neodolatelně nutilo. V Novosibirsku jsem se přihlásil na policii a nechal tam svoji adresu, kde mě mohou v případě vojenské pohotovosti do 24 hodin najít. Potom jsem – bez předchozího povolení – odletěl do Moskvy. Hned po příletu jsem se odebral do Mauzolea V. I. Lenina, na posvátné místo, které jsem předtím navštívil.

Ještě stále jsem Lenina respektoval a uznával. Byl to vynikající muž – zakladatel spravedlivého učení – rovnosti lidí, vzájemného bratrství, pomoci a podpory chudých lidí. Pro tyto cíle jsem se plně zasvětil komunismu. Ponořený do svých myšlenek jsem ani nezpozoroval, že mě od Leninových pozůstatků dělí jen několik metrů. Co zůstalo z těchto předsevzetí o „rovnosti a bratrství"? Byla to rovnost všech lidí, když jsem tak zmlátil starou paní, že za několik dní zemřela? Bylo to bratrství, když jsem tak zřídil pěknou dívku? Co se stalo s ideály o lepším životě? Několik minut jsem mlčky stal před rakví a v mé duši zuřil boj. Soudruhu Lenine, proč se lidé tak strašně vzdálili od tvého učení? Kde se stala chyba? Duši mi naplňovala obrovská bolest. Co jsme to udělali z budoucnosti, pro kterou jsme měli žít? Jak mohli lidé tak strašně překroutit Leninovo učení? Myslel jsem si, že v jeho přítomnosti se utiší ta strašná bouře v mém srdci. Ale neulevilo se mi. „Běžte dál," zašeptal kdosi. Vyšel jsem ven. To bylo definitivní rozloučení.

Opuštěný, zklamaný a nepokojný jsem bloudil moskevskými ulicemi. Byl jsem úplně zmatený, ale jednu věc jsem si uvědomoval stále jasněji: nemohu tu zůstat. Odejdu tak daleko, jak jen to bude možné. Odcestoval jsem do Lvova a zůstal jsem tam u jistého přítele, kterého jsem poznal v Petropavlovsku. na černém trhu jsem si koupil potápěčskou výstroj. Naplánoval jsem si, že přeplavu Tisu, dostanu se do Maďarska a odtud přes nějakou hraniční řeku do Rakouska. Byl to naprosto šílený plán, ale chtěl jsem utéci za každou cenu. Odjel jsem do jednoho městečka na maďarských hranicích. Vzal jsem si taxík. Řidiči jsem namluvil, že jsem viděl východní cíp Ruska na Sibiři a teď bych se rád podíval i na západní. Zdálo se, že mu mé vysvětlení stačilo. Odvezl mě k hranici. Řekl jsem mu, že zpátky se vrátím sám.

Na druhé straně jsem viděl Maďarsko. Přestože to byl také komunistický stát, hranice přísně nestřežili. když jsem si důkladně prohlédl ustavičné hlídky a strážní věže, bylo mi jasné, že můj plán se nedá uskutečnit. Jakýsi vnitřní hlas mi šeptal: „Nechoď!" a tak jsem se vrátil do Lvova. Tam jsem vymyslel nový plán. Odjel jsem do Jerevanu, hlavního města Arménie, a odtud autobusem na venkov do tureckého pohraničí. na konečné jsem vystoupil a šel k tureckým hranicím. Šel jsem pouze v noci, ve dne jsem se skrýval. na druhé straně stály ozbrojené hlídky. Celou noc jsem čekal, ale hranice byla každou vteřinu pečlivě střežená. I tady byl útěk naprosto nemožný. Oba pokusy o nový život ztroskotaly. A protože se moje dovolená chýlila ke konci, vrátil jsem se do Petropavlovska. V duši jsem měl obrovský zmatek.

XIX.

„Vítej doma," zvolal Nikiforov, když jsem se hned po svém návratu přišel hlásit na policii. Kdybys věděl, co jsem celou tu dobu plánoval, určitě bys mě tak srdečně nevítal, myslel jsem si.

„Jsem rád, že jsi opět tady. Čeká tě moc práce. Co nevidět budeš opět v plném nasazení. Vsadím se, že peníze potřebuješ, co?"

Netrvalo dlouho a následovala jedna razie za druhou. Malé skupinky věřících se skládaly stále více z mladých lidí. Při výsleších vypovídali, že opravdu přesvědčenými křesťany se stali až v poslední době.

Nikiforov byl starostmi bez sebe a směrnice z Moskvy působily poplašně. Navzdory svému duševnímu rozpoložení jsem neprojevil vůči věřícím ani soucit, ani velkodušnost, naopak – nespokojenost a nejistota vyvolávaly ve mně ještě větší podrážděnost. Choval jsem se nevypočitatelně a hrubě i ke svým lidem. Poslední razie, které jsem vedl, byly brutálnější. Cosi – nevěděl jsem co – mě k tomu nutilo. Mučivé, nevysvětlitelné pocity a nenávist jsem si vylil na každém, kdo mi přišel do cesty.

Jednoho říjnového pátku roku 1970 mi Nikiforov telefonicky oznámil: „Přijďte v neděli o půl jedné v co největším počtu!"

Rozkázal jsem svým kamarádům, aby byli v každém případě v neděli v poledne doma. Sám jsem šel dopoledne k Nikiforovi, abych od něj dostal informace.

„Kolik se jich setká?" zeptal jsem se.

„Patnáct nebo šestnáct."

To mě překvapilo. Už dávilo jsme jich nepřistihli tolik pohromadě. Ale měl jsem k dispozici deset lidí, a tak by se neměly vyskytnout žádné problémy.

„Chtěl bych, abyste tentokrát postupovali trochu jinak. Věřící se prý už o půl dvanácté sejdou k modlitbě, která má trvat do dvou. Až potom se začne vlastní setkání. Pošleš tam někoho s magnetofonem, aby nahrál jejich modlitby. Chci vědět, za co se modlí!"

Řekl jsem Jurijovi, aby byl na místě o půl jedné, půl hodiny po začátku modliteb.

S malým magnetofonem se k nim měl co nejvíce přiblížit a všechno nahrát. Když Jurij odešel, svolal jsem ostatní. Netušil jsem, že to bude moje poslední razie.

Něco před druhou hodinou jsme zaparkovali v určité vzdálenosti od zahrady nákladní auto, které se policejnímu nepodobalo ani náhodou. Zezadu jsme se kradli k domu. Dva zůstali na ulici, aby mohli odehnat případné zvědavce, které by mohl přilákat křik věřících.

Chudák Jurij klečel a nahrával tlumené hlasy věřících. Určitě to byly první modlitby, kterých se v životě zúčastnil – a to skoro dvě hodiny! v Moskvě si budou všechno přehrávat.

Před dveřmi jsme se na okamžik zastavili.

„Teď!" zařval jsem. Vpadli jsme dovnitř. Dveře nebyly zamčené – očividně nepočítali s naším příchodem. Přesně podle zprávy špióna jsme našli patnáct či šestnáct věřících, kteří seděli těsně vedle sebe. Překvapili jsme je uprostřed modlitby. Vladimír Selenov hned vytrhl jednomu bibli a začal ji trhat. Jedna žena vykřikla: „Proč to děláte?" Byl to bolestný výkřik, vyvěrající z hloubi nitra. Vladimír se rozzuřil ještě víc a vší silou ji udeřil do tváře. Tento profesionální, dobře mířený úder, by byl složil každého muže, tím spíš křehkou, malou ženu. S krvácející tváří se sesunula na zem.

Obušky a pěsti se míhaly, od pronikavých výkřiků věřících div nepraskaly bubínky. Jedni křičeli ze strachu, druzí přemoženi bolestí. U stěny jsem najednou zpozoroval stařenu s vystrašenou tváří. Rty se jí třásly v modlitbě. Pro hluk jsem neslyšel ani slovo. Přiskočil jsem k ní a zdvihl obušek, abych ji praštil. Stál jsem takto před ní a ona se nahlas modlila. Ze zvědavosti jsem několik okamžiků naslouchal: „Bože, odpusť tomuto mladému muži. Ukaž mu správnou cestu. Otevři mu oči a pomoz mu. Odpusť mu, Bože!"

Začal jsem ztrácet rozvahu. Proč se nemodlí za sebe, ale za mne?!? Vždyť ji jdu zlikvidovat! Zuřil jsem. Taková nula a modlí se za mě, Sergeje Dakova, vedoucího Komsomolu! Chtěl jsem jí dát smrtelný úder do hlavy. Napřáhl jsem ruku – a vtom se stalo něco naprosto neočekávaného. Kdosi mi silně trhnul zápěstím. Lekl jsem se, protože to bolelo. V prvním okamžiku jsem myslel, že je to někdo z věřících. Obrátil jsem se, abych ho udeřil. Ale – nikdo za mnou nestál, nikdo mi ruku nemohl zadržet. A přece – zápěstí mě stále silně bolelo. Stál jsem úplně šokovaný. Krev se mi hrnula do hlavy, polilo mě horko a zmocnila se mě hrůza. Nechápal jsem to. Bylo to něco neskutečného, něco, co mě mátlo. Zapomněl jsem na všechno. Odhodil jsem obušek a vyletěl ven. Krev mi bušila v hlavě a tvář mi zalily slzy. Co jsem si pamatoval, od svých čtyř let jsem plakal pouze jednou jedinkrát. Ani při brutálním výprasku od Ničiho jsem neuronil jedinou slzu. Přísahal jsem sám sobě, že nikdy nebudu plakat. Pláč byl pro mne znamením slabosti. Ale teď, na útěku před čímsi nepochopitelným, se mi koulely po tváři slzy. Zmatený a ztracený jsem utíkal, potom zpomalil, znovu utíkal, nepamatuje si vůbec nic. Uběhly hodiny. Vím pouze, že jsem utíkal stále dál a plakal. Když jsem se vzpamatoval, byla už tma.

Pomalu jsem se odebral na policii. Bylo devět hodin večer. Jen jsem vstoupil do dveří, Nikiforov vybuchl: „Dakove, kde trčíš?" Byla to spíš výzva než otázka.

„Musel jsem přemýšlet o jistých věcech,"odpověděl jsem. „A dospěl jsem k rozhodnutí, že zanechám této práce."

Nikiforovův hněv vystřídala starostlivost. Několik vteřin se na mě zkoumavě díval, a potom řekl: „Sergeji jsi jen vyčerpaný. Běž, vyspi se!“ Jeho hlas už nebyl tak tvrdý.

„Nejsem vyčerpaný, mám…

„Jsi vyčerpaný!“ skočil mi do řeči. „Běž a odpočiň si. Později si o tom promluvíme.“

Za několik dní mi telefonoval na akademii, abych vedl další razii proti věřícím. Koktal jsem, hledal výmluvy, nakonec jsem řekl: „Mám moc učení, musím se připravovat na zkoušky. Dnes jít nemůžu.“

Nikiforov zaváhal. Poprvé jsem odmítl. Přesto beze slova zavěsil. Za krátký čas mi volal znovu, abych k němu večer přišel s několika lidmi.

„Nemám čas, musím se připravit na komsomolskou schůzi…“

A když později opět volal, říkal jsem mu: „Jsem velice zaměstnaný studiem a kromě toho mám důležité povinnosti vedoucího Komsomolu. Myslím, že nebudu moci pokračovat v práci u policie.“

„Promluvíme si o tom později,“ řekl a zavěsil.

Ulevilo se mi. Doufal jsem, že jsem se z celé věci vyvlékl. Za poslední dva roky jsem vedl více než 150 razií proti věřícím. Momentálně jsem byl duševně na dně. Nedovedl jsem si to vysvětlit. Jako kdybych měl místo srdce těžký balvan, který mě tlačil. Cosi v mém životě nebylo v pořádku. Ale nikomu jsem se s tím nesvěřil.

Okolo 1. listopadu se konala stranická schůze, na které jsem komunistickým funkcionářům podal zprávu o své činnosti. Mohl jsem uvést jenom samé pozitivní věci, protože jsem pracoval s vervou a moje organizace byla nejlepší na celé Kamčatce. Ale místo velké pochvaly, kterou jsem očekával, mě čekalo překvapení. Jeden soudruh vstal a zeptal se: „Sergeji; proč jsi nechal práce na policii?“

A kdosi z přítomných zvolal: „Cože, už tam nepracuje? Kde jsi to slyšel?“ Věděl jsem, že všechno narežíroval Nikiforov, aby mě opět získal do svých služeb. Předseda se ke mně naklonil v předstíraném překvapení: „To přece není možné! Tak málo práce a tak dobře placená! Je to pravda, soudruhu Dakove?“

„Ano, je to pravda,“ odpověděl jsem.

„A víme i to, že ses zdráhal bít věřící!“ povídal opět první.

„I to je pravda?“ ptal se předseda.

„Ano.“

„No,“ odpověděl, „myslím si, že každý, kdo se brání takové vynikající nabídce, musí být pomatený. Proč?“ chtěl vědět. Tento bezprostřední útok, naprosto nečekaný, těsně po mé vynikající zprávě, mě vyvedl z rovnováhy. Zapomněl jsem na opatrnost a dal se unést citem – tím, co jsem podle svých zkušeností nikdy neměl dělat.

„Soudruzi,“ řekl jsem, „jsem aktivistou a komunistickým vedoucím od svých osmi let. Studoval jsem také ústavu Sovětského svazu a stranické směrnice, podle nichž máme být všichni bratry. A proto nemohu věřící bít. Ne, naposledy jsem je nebil. Podle našeho učení jsou to naši a moji bratři. A jak mohu bít bratry? Jak mohu pokračovat v této práci? Samozřejmě, způsobují nám problémy, ale nikde není psáno, že je musíme zmrzačit a zničit.“

Předseda mě ostře přerušil. „Soudruhu Dakove,“ povídal, „byl jsi tak dobrým mládežnickým vedoucím, jakého jsme na akademii neměli už roky. Jsi ještě velmi mladý a musíš se hodně učit. Věřící nejsou naši bratři! Jsou to vrazi! Zabíjejí ducha našich dětí. Oni ničí druhé svou otrávenou vírou. Musíme od nich naši zem osvobodit. Tvůj soucit není nic jiného než infekce! Věřící přece pobuřují lid a vyvolávají nepokoje. Nutí vládu, aby na boj proti nim vydávala obrovské sumy, které by jinak mohly být určeny na výstavbu. Tito lidé pracují v skrytosti, nám škodí, protože podrývají víru v komunismus a nahrazují ji vírou v jakéhosi imaginárního Ježíše Krista!“

Hovořil dále, potom se náhle upokojil. „Jsi komunistickým vůdcem mládeže. Když tyto lidi zničíme a odstraníme, nebude už tento způsob více nutný.“

Při tempu, jakým se věřící množí, budu už dávno pod drnem, pomyslel jsem si.

„Ústřední výbor a politbyro nás touto úlohou pověřilo a my ji musíme splnit,“ řekl předseda.

„Tak si hledejte někoho jiného, ne mě,“ odpověděl jsem.

Do napjatého ticha, které následovalo, kdosi zvolal: „Nechte ho, je ještě mladý a nezkušený, ale jeho chování je jinak bezchybné. Dejte mu čas. Vždyť zase přijde k rozumu!“

Potom se shodli na tom, že mě prozatím osvobodí od policejní služby, ale budu moci nadále vykonávat funkci vedoucího Komsomolu na akademii. Za normálních okolností by mé chování vzbudilo podezření a museli by mě sledovat. Ale zatím jsem nic takového nepozoroval. Snad sami zjistili, že jsem prostě zaneprázdněný. A kromě toho bylo moje chování i všeobecný posudek bez nejmenšího kazu.

Soustředil jsem se na studium, které se chýlilo ke konci. Brzy se stanu druhým kadetem – poručíkem u sovětského námořnictva.

Můj vnitřní neklid však ustavičně rostl.

Okolo prvního prosince jsem dostal rozkaz navštívit Nikiforova. Když jsem vstoupil do jeho pracovny, byl tam také Arazor, major KGB, který mě pro policejní službu vybral. Teď se můžu těšit na tanec, říkal jsem si v duchu. Zůstal jsem však klidný.

„Posaď se," řekl mi Nikiforov ve snaze vytvořit uvolněnou atmosféru. „Sergeji, ty ses opravdu zbláznil! U policie tě čeká velkolepá kariéra a ty ji odmítáš a chceš jít na moře. Uvědomuješ si vůbec, že polovinu života strávíš s rybami? Co je to za perspektivu?!? Kdyby sis dal říci," pokračoval přátelským tónem, „udělal bys velkou kariéru. Osvědčil ses vynikajícím způsobem. Máš všechny schopnosti, které potřebujeme!" Podíval jsem se na Azarova. Byl jsem si jistý, že tento rozhovor nařídil on.

„Policie tě potřebuje víc než námořnictvo. Máme pro tebe mimořádnou vyhlídku," kývl směrem k Azorovovi. „Zařadím tě hned do hodnosti prvního poručíka a půjdeš na stranickou policejní akademii do Tomska."

Nikiforov pokračoval dál, vyzdvihoval moje mimořádné zkušenosti s věřícími a zdůraznil, že akademii v Tomsku bych absolvoval jako specialista na „zacházení s věřícími".

Velmi dobře jsem věděl, co by to znamenalo. Hlava mi šla kolem. Akademie v Tomsku! Jenom Rus ví, jaká kariéra se tu otvírá! Akademie elity KGB! Všichni, kteří tam studovali, byli určeni pro nejvyšší policejní funkce! Například takový Azarov – měl okolo třiceti let a už byl majorem KGB. Já bych to dotáhl ještě dál. po jednom roku v Tomsku by mě povýšili na kapitána, potom na majora. Kdyby se mi tohle podařilo jako pětadvacetiletému, tedy za čtyři roky, mohl jsem se hravě stát majorem zodpovědným za „problém věřících". Potom by už pro mě neexistovaly hranice směrem vzhůru. Ti, kteří slouží slepě systému, si mohou žít pohodlně – na to už jsem přišel. Mohl bych mít auto, dům a samozřejmě hodně peněz. Tyto myšlenky se mi honily hlavou. Nikiforov ještě jednou řekl, že stát potřebuje lidi jako jsem já a že je také přiměřeným způsobem odměňuje. Potom se ujal slova Azarov: „Známe tvoje osobní spisy, soudruhu Dakove. Jsou perfektní. Máš vynikající zkušenosti v zacházení s věřícími. Pro tuto práci potřebujeme specialisty. Čeká tě závratná kariéra."

Moje posudky jsou bezchybné, pomyslel jsem si. Ale kdybyste mohli nahlédnout do mého srdce, uviděli byste velkou nespokojenost. Počkal jsem, až se vyřeční. Potom jsem jim poděkoval za velkorysé návrhy a poprosil, aby mi dali několik dní na rozmyšlenou, protože moje budoucnost závisí na tomto rozhodnutí.

„Rozumím," řekl Nikiforov. „Co nejdříve si opět pohovoříme."

„Soudruhu Dakove," povídal Azarov pomalu a v jeho hlase zněla výstraha, „stát do tebe velice mnoho investoval. Velice mnoho. A my od tebe velmi mnoho očekáváme. na to nezapomeň!"

Pochopil jsem. Měli mě v hrsti a nikdy mě nepustí.

Ještě jednou jsem poděkoval a odešel. Mnozí vojáci by za takovouhle nabídku obětovali i svoji pravou ruku. A já jsem se téměř celý život řídil heslem: „Kupředu! Kupředu a výš!" a teď, když se mi naskytla největší příležitost v mém životě, nezdála se mi hodna ctižádosti. V hloubi srdce jsem už věděl, že nemohu sloužit systému, který mi zabil otce a mě proměnil ve zvíře, které mlátilo nevinné věřící. Kdybych svolil, stal bych se nástrojem státu a byl bych nucen dál je pronásledovat. Nikiforov mi jasně naznačil, že jsem se na to mimořádně hodil. Ale já jsem nemohl.

Za několik dní jsem mu oznámil své rozhodnutí. Velmi se rozčilil, ale nakonec řekl: „Tak si jdi a prožij si několik měsíců na moři mezi rybami. Až se vrátíš, o všem si znovu promluvíme. Však změníš názor."

Zjistil jsem, že KGB mě nenechá na pokoji, dokud nebudu souhlasit. „Až se vrátíš…" Tato slova mi stále zněla v uších. A s tímto rozhodnutím jsem se znovu vrhl do studia a do povinností vedoucího Komsomolu, plný netrpělivosti, až konečně půjdu na moře. V lednu 1971 jsem po úspěšné závěrečné zkoušce nastoupil jako radiotechnik v hodnosti poručíka-kadeta službu u sovětské flotily. Hned mě odveleli na torpédoborec. po jeden a půl měsíce dlouhé plavbě jsem se vrátil na dva týdny na základnu. Hned jsem vyhledal přítele zaměstnaného v úřadě, který přiděloval námořníkům službu. Poprosil jsem ho, aby mě odvelel na loď, která operovala u pobřeží USA. na vysvětlenou jsem mu řekl: „Mám sice vzdělání radiotechnika, ale chybí mi ještě velice moc praktických zkušeností. Proto bych chtěl aspoň jednou pracovat u pobřeží USA, kam stále přicházejí radiové kontakty z Ameriky. Tady bych se mohl rychle zdokonalit." Znělo to celkem věrohodně.

„No, není to sice běžné, Sergeji, ale pro tebe to udělám."

Určili mě jako radiotechnika na sovětskou ponorku, která však operovala mimo pobřežní vody Spojených států. Když jsem vstupoval 4. března na palubu, podíval jsem se naposledy na milovanou domovinu. Buď zemřu, nebo se mi podaří dostat se na svobodu, ale nikdy se nevrátím, abych sloužil systému a stal se druhým Nikiforovem. Normální člověk se mohl rozhodnout jinak: žít v SSSR, ignorovat – pokud se dalo – systém a vést podle možností spořádaný život. Mě však měli v hrsti. Věděl jsem příliš mnoho. Kdybych se vrátil, musel bych oddaně a ze všech sil sloužit policii. Azarov a Nikiforov se vyjádřili dostatečně jasně. Pochopil jsem, co tento systém způsobuje mému lidu a zemi, a proto jsem mu už dál sloužit nemohl. Miluji svou vlast, svůj národ, který je vynikající, dobrosrdečný a vždy ochotný pomoci…

Těmito myšlenkami jsem se loučil s rodnou zemí. Plavili jsme se kolem korejského a japonského pobřeží a potom nekonečnými vodami Tichého oceánu k Spojeným státům. V jistém slova smyslu pro mě bylo vyznamenáním dostat se na ponorku. To je jistě privilegium elity, nejpečlivěji vybraných vojáků z celé flotily, s bezchybnými politickými a odbornými posudky, protože mají přístup k vojenským tajemstvím a přicházejí do styku s jadernými zbraněmi. Navzdory tomu služba na palubě ponorky nesplnila moje očekávání. Odtud nikdy nebudu moci utéci! Přešla řada měsíců nadějí a čekání, vyplněných svědomitým plněním povinností.

V polovině června 1971 jsem dostal zprávu, že se v naší blízkosti nachází sovětská velrybářská loď Ivana Sereda a nutně potřebují radiotechnika. Kapitán mi oznámil, že přejdu na její palubu. Sotva jsem stačil ovládnout svoji radost… Věci se vyvíjely v můj prospěch: 25. června jsme se před Havajskými ostrovy vynořili a já jsem přestoupil na Ivana Seredu. Teď jsem tedy byl alespoň nad hladinou.

Nabrali jsme kurs na San Diego, kde jsme se těsně přiblížili k pevnině. Potom jsme pluli kolem kalifornského pobřeží na sever, až po Los Angeles. Nacházeli jsme se právě nedaleko dvanáctimílové zóny. Pozdě večer jsem sesbíral několik kusů dřeva a udělal z nich malý nouzový vor na transport potravy a vody, až v noci skočím z paluby lodě. Chtěl jsem se dostat až do amerických pobřežních vod a upozornit na sebe nějakou jachtu nebo člun. Vor jsem dobře ukryl.

V dálce na obzoru blikala světla Los Angeles. Svoboda byla tak blízko! Ještě jednu směnu musím plnit povinnosti radiotechnika. Toho večera jsem svoji práci vykonával zcela mechanicky. V myšlenkách jsem se neustále zaobíral svobodou, která se zdála nablízku. po chvilce jsem zachytil zprávu, že na chviličku dostaneme hlášení přímo z Moskvy. Tato zpráva mě na nejvyšší míru vystrašila a zničila můj plán. Ani jsem nebyl schopen pořádně ji zapsat. V hlášení se oznamovalo, že mladý Litevec Simas Kurdika 23. listopadu 1970 vyskočil před pobřežím Anglie z paluby sovětské rybářské lodě a na palubu ho vzala jistá americká loď. Svým útěkem zradil vlast, a proto ho odsoudili na deset roků vězení.

Jsem já ale idiot! Zapomenout na Kurdiku! Slyšel jsem o jeho útěku. Ale v rozčilení jsem na to zapomněl. Zpráva o jeho odsouzení mi živě připomněla onu událost a naplnila mě strachem a hrůzou. Vzpomněl jsem si, co nám tehdy řekli: „Americká vláda spolupracuje se sovětskou flotilou. Kurdiku nám okamžitě vydali a je ve vězení.“

Všem sovětským námořníkům bylo oznámeno, že vydání každého je součástí nové dohody mezi USA a SSSR. Tehdy jsem přemýšlel nad tím, co to může být za demokratickou krajinu, když vydá každého, kdo v ní hledá svobodu! Nakonec jsem se rozzlobil sám na sebe, že jsem zapomněl na Kurdiku a téměř se dopustil stejné chyby. Vzpomněl jsem si na vor. Kdyby ho našli, je se mnou konec! Službu jsem skončil stísněný a vystrašený. Spěchal jsem na místo, kde jsem ukryl vor. Ulevilo se mi, když jsem ho našel v pořádku. Rozebral jsem ho a dřevo vyházel přes palubu. Toho večera jsem se dlouho díval na světla Los Angeles a v duchu se ptal, proč Američané poslali zpět muže, který se pokusil získat svobodu.

(Později jsem se dozvěděl, že jistý americký admirál vydal Kurdiku unáhleně a na vlastní zodpovědnost a že tohle vůbec nebyla politika americké vlády).

Díval jsem se na moře – bylo teplé, vábivě. Ale s Amerikou se to nepodaří. Nejbližší a poslední možnost je Kanada.

XX.

Pluli jsme na sever, do výšky letecké základny Vandenberg na kalifornském pobřeží. Zakrátko jsem dostal zprávu, že budu přeložen jako radiotechnik na Kolivan, rybářskou loď velké sovětské flotily, která však působila mimo americké vody.

Dny utíkaly, červenec vystřídal srpen. Častokrát jsem si vzpomněl na Simase Kurdiku. Co ho asi čeká? v nejlepším případě deset roků vězení. Sověti věděli, že svět na něj po procesu zapomene. Potom může zůstat ve vězení do smrti a stát se tam například obětí „neštěstí“.

Když tohle čekalo obyčejného námořníka, co by se potom stalo se mnou, s vojákem a komunistickým vedoucím mládeže? Kdyby mě chytili na útěku nebo vydali, vzal bych si život dříve, než by mne dopravili zpět do Sovětského svazu.

S přibližujícím se kanadským pobřežím se blížil i okamžik, který rozhodne buď o mém životě, nebo o mé smrti. Cesta zpátky pro mne neexistovala. Když jsme krátký čas kotvili mimo dvanáctimílovou zónu před Vancouverem, dostali jsme rozkaz setkat se s ruským trawlerem Blagin, kde jsem měl převzít funkci radiotechnika. Blagin potom nabral kurs k ostrovu Amchitka před pobřežím Aljašky, kde se prováděly podzemní pokusy s atomovými zbraněmi.

Když říkám trawler, používám výraz sovětského námořnictva. Tyto lodě se o rybolov vůbec nezajímaly.

Během plavby jsem se zájmem poslouchal Hlas Ameriky, abych se dozvěděl, co se skutečně děje ve světě. Již doma jsem slyšel, že to dělá velká většina ruského obyvatelstva i mnozí kadeti. Samozřejmě, bylo to nebezpečné, a koho při tom chytili, přísně ho potrestali. Hlas Ameriky a náboženské vysílání v ruské řeči z misijních stanic mi pomohly nasbírat síly pro můj útěk.

Koncem srpna 1971 dostal Blagin rozkaz vrátit se před kanadské pobřeží. Poslední týdny jsem se několik hodin denně věnoval vzpírání a jinému posilování, abych byl v rozhodujícím okamžiku v kondici. Budu potřebovat enormní rezervy a vytrvalost. Mnozí kamarádi si ze mne utahovali: „Snad se nechceš stát mistrem světa?“ Jen já jsem věděl, proč to dělám.

Posádka Blaginu se skládala ze 110 námořníků a 11 vojáků. Kapitán byl statečný, upřímný člověk. Velice jsem ho obdivoval. Často jsme spolu hráli šachy nebo vedli dlouhé rozhovory.

Jednoho dne jsem dostal hlášení, které se týkalo přímo mne! za pět dní se setkáme s lodí Marie Uljanova – pojmenovanou podle sestry Lenina – aby nám doplnila zásoby potravin. Měl jsem přestoupit na její palubu. Vracela se přímo do Sovětského svazu.

Po potvrzení příjmu jsem horečnatě rozmýšlel. Byl jsem na moři šest měsíců. Ještě pět dní na Blaginu, a potom zpět. Pravděpodobně se mi už nikdy nenaskytne příležitost být tak blízko svobodě!

Potom přišla další zpráva. V Petropavlovsku na mě již čekaly papíry a povýšení. To však bylo to poslední, co mě momentálně zajímalo.

Zmocnilo se mě zoufalství. Zatímco se mi myšlenky honily bláznivě hlavou, narazili jsme na nepředvídané těžkosti – na opačný vítr a těžké moře. Netrvalo dlouho a ocitli jsme se uprostřed bouře.

Namáhavě jsme se probíjeli kupředu, každý muž, každý stroj pracoval na hranici svých sil. Mnohé z našich lodí se při této bouři dostaly do těžkostí. Hodiny a hodiny jsem strávil v radiotelegrafické kabině, abych mohl přijímat a odevzdávat zprávy. Můj zrak se často zastavil na nástěnném kalendáři. Čas letěl šíleným tempem.

„Sergeji," řekl nečekaně kapitán, „spoj se s kanadskými úřady a popros je o povolení zdržovat se po dobu bouře v jejich výsostných vodách."

„Rozkaz!" odpověděl jsem automaticky. Až potom jsem si uvědomil, co to pro mě znamená. V kanadských výsostných vodách! To bylo ono!

Až se dostaneme těsně k pobřeží, což bychom jinak nemohli, snad se můj plán podaří. Původně jsem chtěl skočit přes palubu za dvanáctimílovou zónou a pomáhat si při plavání nějakým dřevem. Věděl jsem ale, že dříve než bych dosáhl pevniny, zemřel bych pravděpodobně na následky podchlazení. Ale nyní budeme přímo v kanadských vodách! Tato skutečnost mě naplnila novou nadějí a energií. Ať se stane cokoliv, byl jsem pevně rozhodnut: Nevrátím se do Ruska, nebudu pokračovat v dosavadním způsobu života.

Byl jsem tehdy definitivně rozhodnut a teď jsem se už mohl soustřeďovat pouze na okamžik útěku. Stalo se tak 3. září 1971 za největší bouřky, kdy jsem skočil do černého, rozbouřeného moře.

Po nesmírných útrapách, na poloviční cestě k osadě na kanadském pobřeží, jsem ztratil vědomí. Co se dělo dál, to jsem se dozvěděl později od dobrých lidí z dědinky Tasu, kteří mě našli a ujali se mě.

Ráno 4. září zuřila nad malou osadou Queen Charlotte bouře. Většina obyvatel pracovala v dolech. Jistá žena, která bydlela v domě nad pláží, šla o půl deváté k telefonu. (Později jsem se dozvěděl, že právě toho dne nešla mimořádně do práce.) Při telefonování se dívala ven oknem. A nevěřila vlastním očím! po pláži vrávoral polonahý, vyčerpaný, krvácející mladý muž. Ihned zavolala lékaře a dopravili mne do nemocnice. Srdce mi z vyčerpání pracovalo nepravidelně a mnoho dní jsem strávil v jakési agónii.

Potom jsem najednou jakoby z dálky zaslechl šepot cizí řeči. Nerozuměl jsem ani slovo. Kde to jsem? Zpátky na palubě! pomyslel jsem si s narůstající panikou. Ale ne, ne, to byly cizí hlasy. Kanada! Tak se mi to přece jen podařilo!

Začal jsem rozeznávat předměty i oči zdravotní sestry, která se nade mnou skláněla. Byla to pro mě nejkrásnější žena na světě. Tedy jsem žil! Byl jsem v Kanadě! Podařilo se mi to! Byl jsem nejšťastnějším člověkem na zemi!

Za několik hodin přišel do pokoje nějaký muž a řekl mi, že bude dělat tlumočníka. „Kdo jste?" ptal se. „Proč jste sem přišel?"

Bolestí jsem stejně nemohl mluvit, jen jsem ze sebe s obtížemi vypravil: „Nechci se vrátit na loď!" „V pořádku," řekl „Spojíme se s úřady v Prince Rupert. Odtud nám oznámí, co se dá dělat."

Ještě týž den odpoledne mne převezli vrtulníkem do hlavního města Gueen Charlotte a odtud do Prince Rupert v Britské Kolumbii. Zde jsem strávil několik dní ve vězeňském oddělení nemocnice. Měl jsem výbornou stravu, pokoj a nejlepší lékařské ošetření. Všichni ke mně byli velice milí. Stal jsem se středem všeobecného zájmu a třebaže jsem jim nerozuměl, domyslel jsem si, že tak krkolomnou cestou se sem mnoho ruských námořníků nedostalo. Někdy jsem měl pocit, že mě pokládají za tvora z jiné planety. Když tu stejně nikdo rusky nemluvil, zkusil jsem to s němčinou. Našli mi člověka, který jim překládal. Tito lidé se o mě vynikajícím způsobem starali a díky jim se mi brzy navrátily síly.

S přibývajícím zdravím rostl i můj zájem o nové prostředí. Jednou mne zaměstnanec emigračního úřadu spolu s jedním překladatelem z nemocnice vzal na okružní jízdu do Prince Rupert. Oči mi lezly z důlků. Všude plno aut a krásné domy. Musel jsem působit velice hloupým dojmem, protože úředník řekl: „Tady všude bydlí lidé."

„Kdo? Kapitalisté a obchodníci?" ptal jsem se.

„Ne, dělníci," řekl se smíchem.

Samozřejmě jsem mu nevěřil. Určitě je to jenom propaganda. Sergeji, jen mu nenaleť, myslel jsem si.

Později mi přinesl časopis s fantastickými obrázky nejrůznějšího zboží, s fotografiemi nádherných rodinných domů s drahým nábytkem. To je určitě vytištěné speciálně kvůli mně, aby mě zmátli a zaskočili. Vyrostl jsem ve světě, kde se ve všem viděla jen propaganda. Před komunismem jsem sice utekl, ale komunismus se vším svým podezříváním ve mně zůstal. Později, když jsem zjistil, že v těch domech opravdu žijí dělníci a že časopis nevydali pro emigranty jako jsem já, připadal jsem si jako hlupák. Podle sovětské propagandy lidé zbo-

hatli jen vykořisťováním chudých. Ale domy dělníků – v porovnání s ruskými – vypadaly jako paláce. Neuniklo mi ani to, že všichni byli stejně dobře oblečeni.

Viděl jsem sice jednoho nebo dva opilce, ale v Rusku se povalují na každém rohu, když jde člověk večer po městě. Naše propaganda ustavičně omílala, že v kapitalistických zemích jsou milióny nezaměstnaných, kteří musí demonstrovat, a že policie proti ním často surově zakročí.

I když jsem pochyboval o pravdivosti tohoto tvrzení, už první „výlet“ ve svobodné zemi mi ukázal, jak obrovskou a tragickou lží je komunistická propaganda.

Každým dnem jsem se víc a víc zotavoval a plný naděje hleděl do budoucnosti. Ale najednou – bez předchozího varování – jsem dostal zprávu, která mě naplnila strachem a hrůzou: není vyloučeno, že mě vydají Sovětům!

Druhý den mě dopravili do ústřední věznice ve Vancouveru. Hrozilo mi, že můj sen o svobodě a novém životě se rozsype jako domeček z karet. Proč? Proč?

Nemohu popsat své duševní rozpoložení. Byl jsem sám v cizí zemi, do které jsem vložil všechny své naděje a důvěru, a najednou by se měla obrátit proti mně? Dal jsem přednost bouřlivému ledovému Pacifiku před teplými a vábivými vodami Kalifornie, protože této zemi jsem důvěřoval. Vložil jsem svůj život do jejích rukou. Dostalo se mi tu ochrany, pečlivosti a pomoci jako nikdy nikde předtím. A nyní prý není vyloučeno, že mne vydají! na jistou smrt! To bylo to poslední, co jsem čekal! Už jen tato myšlenka mi způsobovala muka.

Byl jsem v cele sám. Nemohl jsem si ani s nikým popovídat. Cítil jsem se hrozně. Vždycky jsem se zaradoval, když mne strážný, se kterým jsem se spřátelil, pustil občas na dvůr. Měl jsem ještě stále různé fyzické obtíže, ale ty se ani zdaleka nevyrovnaly duševním mukám. Musel jsem s někým promluvit nebo bych zešílel … v zoufalství jsem se obrátil k Bohu. Klekl jsem, jako jsem to viděl u věřících. Možná, že mi to pomůže. Ale neuměl jsem ani jedinou modlitbu. Byl jsem rozpačitý, nemotorný a jaksi zahanbený. Ale moje srdce překypovalo, a tak jsem si začal s Bohem jednoduše povídat. Říkal jsem mu, co mě napadlo. Nevěděl jsem, jestli mne slyší, ale ulevilo se mi.

Můj právní zástupce, kterého mi určil soud, byl přátelský a schopný člověk. Snažil se mi ze všech sil pomoci. Věnoval se mému případu s velkým zájmem a osobním zaujetím. do smrti mu to nezapomenu. Ptal jsem se ho na příčinu, pro kterou by mne mohli vydat Sovětům. Vysvětlil mi, že mezi Kanadou a SSSR vládnou čilé obchodní styky a Kanada exportuje Sovětům pšenici v hodnotě několika miliónů. Proto prý místní úřady nechtěly narušit přátelskou atmosféru, když se Sověti jasně a zřetelně vyjádřili, že mne bezpodmínečně chtějí zpátky. Mimoto měl za měsíc navštívit Kanadu Kosygin.

Když můj zástupce odešel, pomyslel jsem si: jestli mne vydají, je se mnou, konec. Za neuvěřitelných těžkostí jsem se pokusil najít novou vlast jen proto, abych se vystavil nebezpečí a dočkal se toho, že mě pošlou zpátky … v zoufalství jsem se té noci opět pokusil hovořit s Bohem. Upadl jsem do neklidného a nepokojného spánku.

Všechny následující dny vyplňoval strach a nejistota. Každý krok přibližující se po vězeňské chodbě mohl znamenat. můj konec. Ve vancouverském přístavu kotvily sovětské lodě. Vydání by bylo otázkou několika minut. Trpěl jsem jako Job. V těchto osamělých, strachem vyplněných dnech a nocích jsem často klečel a modlil se.

Jednoho večera jsem opět pro vnitřní napětí nemohl usnout. Ve dvě v noci jsem zhasl světlo a bděl v tmavé cele. Asi o půl třetí jsem zaslechl na chodbě mužské hlasy a kroky. Zastavily se před mými dveřmi. Už si pro mě přišli, pomyslel jsem si.

Klíče zaskřípaly v zámku a dveře se otevřely. Kdosi rozsvítil světlo. Uviděl jsem několik mužů v civilu. „Pojď,“ řekl jeden z nich. „Vezmi si věci. Projedem se trochu po městě.“

Teď v půl třetí ráno? Něco tu nebylo v pořádku. Rychle mne vyvedli zadním vchodem, kde čekalo auto. Seděli v něm tři muži v civilu. Vyrazili jsme do tmy. Teprve v záplavě světel jsem uviděl, jak je Vancouver veliký a krásný. Uháněli jsme nejdříve po hlavních ulicích, potom po malých bočních uličkách. Šofér střídal nečekaně protichůdné směry, v pekelném tempu prudce zabočil jednou doprava, jednou doleva.

Tato „procházka“ trvala asi dvě hodiny. Konečně řidič kdesi zaparkoval a vešel do baru, kde telefonoval. „Všechno v pořádku,“ řekl, když se vrátil, „můžeme se pustit do práce.“

Zavezl nás na letiště přímo k rolovací dráze. Vešli jsme na palubu velkého letadla. Bylo nás pouze několik cestujících včetně policistů, kteří mě doprovázeli.

Časně ráno jsme odlétali do Montrealu. Tam mne rychle naložili do policejního auta bez poznávací značky, obklopeného policisty. Dopravili mne do vězení v Quebec City, na ostrově řeky sv. Vavřince, do uzavřené cely. Tehdy jsem ještě nevěděl, že o několik dnů později bude tady v bezprostřední blízkosti kotvit sovětský parník Alexander Puškin.

Důvody mého „únosu“ z vancouverského vězení jsem se nikdy přesně nedozvěděl. Sám jsem pro něj měl dvě vysvětlení: buď mě chtěli ochránit před nepřáteli, anebo – což bylo pravděpodobnější – nenápadně vydat Sovětům. Můj případ totiž vzbudil mezi obyvateli Britské Kolumbie veliký rozruch. Mnozí se o mne zajímali a sympatizovali se mnou. Proto – jak jsem se domníval – se mělo vydání odehrát na opačném konci Kanady, kde mne nikdo neznal.

Ale i tady se našli lidé, kteří se mi snažili pomoci. Kdosi – dodnes nevím kdo – zatelefonoval Patovi Bumsovi, autorovi oblíbených rozhlasových rozhovorů, a informoval ho o mém zmizení. Burns vyprávěl můj příběh v rádiu a velmi se o mě zajímal. Obával se, že mne každou chvíli mohou vydat, a horečně pracoval. Během přímého přenosu telefonoval do Otavy kompetentnímu poslanci za Vancouver a oznámil mu, co se stalo. Ten se ihned obrátil na ministerského předsedu Pierra Trudeaua a žádal přímou odpověď na otázku, zda mě kanadská vláda vydá Sovětům nebo ne. Kromě toho žádal okamžitě zaujmout veřejné stanovisko před zástupci tisku.

Když se tímto způsobem dostal můj případ na veřejnost a rozvířil hladinu v můj prospěch, nemohli mne vydat. Nebezpečí bylo zažehnáno. Dodnes nevím, jakého stupně skutečně dosáhlo a zda by mne doopravdy vydali. Cítil jsem se v těchto dnech jako pod pověstným Damoklovým mečem. V nervózním očekávání a v modlitbách jsem chodil sem a tam po cele. Ještě jsem nevěděl, že Bůh vyslyšel mé úpěnlivé prosby.

Když mi pak oznámili, že v Kanadě mohu zůstat, byl to pro mne úplný šok. Radostný šok. Cítil jsem, jak ze mne spadly okovy, třebaže jsem ještě stále ve vězení. Jako kdybych se znovu narodil. Byl jsem svobodným člověkem ve svobodné zemi. Třebaže jsem na to tak toužebně čekal, nemohl jsem tomu stále uvěřit.

Z celého srdce jsem děkoval Bohu, že mne vyslyšel – navzdory krutému zacházení s jeho dětmi a mému někdejšímu postoji vůči němu.

Když v následujících týdnech vybavovali mé papíry a ověřovali celý můj případ, zdržoval jsem se v různých kanadských věznicích. Ale byly to už krásné chvíle, protože jsem věděl, že mne nevydají. Dostával jsem dopisy od nejrůznějších lidí, kteří četli o mém případě. Měl jsem už i přátele, kteří mě navštěvovali. Byl jsem kanadské vládě za její rozhodnutí nesmírně vděčný. Nikdy jí toto přátelské gesto nezapomenu!

Ale přišli i méně vítaní návštěvníci. Jednoho dne se objevil druhý sekretář sovětského vyslanectví. Mluvil se mnou v přítomnosti kanadských úředníků.

„Víme, že jste ještě velmi mladý, a že jste proto udělal chybu. Když se vrátíte, všechno vám odpustíme a zůstanete ve své někdejší funkci. Všechno bude jako dříve!“

Odpověděl jsem mu, že se nemohu vrátit. Podal mi list od mé bývalé přítelkyně Olgy. Také ona mě naléhavě prosila, abych se vrátil, a ujišťovala mě, že se na všechno zapomnělo. Použila týchž slov a formulací, které jsem slyšel před chvílí.

Když jsem však přesto setrval v odmítavém postoji, řekl: „Dakove, jednoho dne přijdete k nám a budete ž e b r a t, abyste se směl vrátit!“ Brzy nato jsem dostal přistěhovalecké doklady. Mohl jsem začít nový život. Ještě když jsem byl ve vězení, přišel za mnou jistý vládní úředník a řekl mi asi toto: „Pane Dakove, váš příběh jsme si pečlivě do nejmenších podrobností ověřili. Všechny údaje jsme vložili do počítače na vyhotovování analýz. Brali jsme při tom v úvahu teplotu vody, směr a sílu větru, enormní bouři, vzdálenost od lodě až k pobřeží, výšku vln – i vaši fyzickou sílu. Vědečtí odborníci s pomocí počítače všechno otestovali, ale podle analýz je nemožné, abyste za takových podmínek překonal takovou vzdálenost a přežil! Nezapomněl jste nám něco říci?“ v hlase měl nedůvěru.

Po chvíli uvažování jsem odpověděl: „Jediná věc, kterou jsem vám neřekl, byla, že jsem se hodně modlil.“

Za několik dní přišel opět: „Pane Dakove, určitě vás bude zajímat, že jsme vaše údaje včetně modlitby ještě jednou vložili do počítače. Víte, jaký je výsledek? Pozitivní! Nyní jsme přesvědčeni o pravdivosti vašeho příběhu!“

To mě překvapilo. Co věděl počítač o Bohu? Později mi kdosi vysvětlil, že moje modlitby se vyhodnotily jako „psychologická síla“. A to byl onen motivující faktor, který mi – i na základě výpočtů – umožnil přežít. Quebecké vězení jsem opustil jako svobodný člověk. V jednom malém hotelu jsem si pronajal místnost. Mnozí lidé se mnou navázali kontakt a nabízeli mi pomoc, zaměstnání nebo ubytování.

Dostal jsem dokonce i jednu naprosto neobvyklou a překvapivou nabídku. Jakýsi organizátor plaveckých závodů v Ontariu mi napsal, že v příštím roce připravuje velkou soutěž. Protože jsem se v Kanadě „proslavil jako plavec“, zaplatí mi 150 dolarů, když v rámci tohoto závodu poplavu 25 mil. „Každý vás zná jako vynikajícího plavce,“ psal. „Lidé přijedou ze všech stran, aby vás viděli. Mohli bychom udělat dobrý obchod.“

Odepsal jsem mu, že jsem sice dobrý plavec, ale byl to Bůh, který mi dal sílu vydržet tak dlouho v oceánu, a proto jeho nabídku nemohu přijmout.

Nyní pro mne byly nejdůležitější dvě věci: dal jsem slib Bohu, že mu budu oddaně sloužit, a potom: musím si najít práci, usadit se a začít žít jako svobodný člověk. Bylo mi jasné, že druhé předsevzetí uskutečním lehčeji než první. Mou nejsilnější touhou však bylo nalézt Boha. Ale jak? Kde? Nevěděl jsem o něm nic a neznal jsem žádného duchovního, se kterým bych si mohl o těchto věcech pohovořit. V centru Quebecku jsem viděl velký kostel sv. Anny. Rozhodl jsem se, že ho navštívím. Domníval jsem se; že když je to dům Boží, najdu zde Boha.

Vešel jsem dovnitř. Nevěděl jsem pořádně, jak se mám chovat. Bylo tu ještě několik lidí. Rozhodl jsem se, že budu dělat to, co oni. Šli dopředu a poklekli. Já také. Začali se modlit. I já jsem se o to pokusil: Ale cítil jsem se nemotorný a nehodný být přítomen v Božím domě. V Rusku jsem bil a zabíjel věřící. Více než stopadesátkrát jsem přepadl jejich tajná setkání. Způsobil jsem mnohá zranění starým ženám a mnohým věřícím. Nebyl jsem hoden vstoupit do domu Božího. Přes to přese všechno jsem ale cítil, jak mnou proniká vnitřní klid. Začal jsem s Bohem hovořit, jako jsem to dělal ve vlnách oceánu a ve vězení.

Po chvíli modlitby se mi ulehčilo. Srdce mi naplnil nikdy nepoznaný klid a pokoj. Jestliže tohle dával Bůh svým, pak jsem to chtěl i já, víc než všechno ostatní. Tři hodiny jsem klečel před Bohem. Hledal jsem však cosi intenzívnějšího, cosi, co vlastnili věřící. To, co měla Nataša…

Vrátil jsem se do své světničky. Našel jsem vzkaz, že si někdo chce se mnou pohovořit o zaměstnání, byla přiložena adresa, kde se mám hlásit. Dvěma mladým Bulharům, kteří utekli do Kanady několik měsíců přede mnou a pomáhali mi jako překladatelé, ale i jinak, jsem nechal vzkaz, kde mě mohou najít, a vypravil jsem se na uvedené místo. Čekalo tam několik lidí. Neměli ale ani nejmenší úmysl mluvit se mnou o pracovních možnostech. Brzy vyšlo najevo, že to jsou členové FLO, francouzské separatistické a teroristické organizace v Quebecku. Jejich zaměstnáním byly bombové útoky a ve snaze o dosažení samostatnosti zavraždili i několik diplomatů. Měli silné spojení s komunisty a jejich plnou podporu. Ocitl jsem se v pasti.

„Dakove," varovali mě, „jestli budeš příliš otvírat hubu a mluvit o věcech, o kterých je lepší mlčet, my už tě naučíme držet jazyk za zuby!" Pokusil jsem se s nimi mluvit, abych získal čas a vymyslel způsob, jak vyváznout z této situace. Naštěstí brzy přišli moji bulharští přátelé, kteří našli vzkaz a co nejrychleji se za mnou vydali. Okamžitě jsme se vytratili. V uších mi ještě zněla varovná slova. Ani tady mě nenechají na pokoji! Moskva po mně pořád natahovala ruce!

V Quebecku mě nějaký muž ze sovětského vyslanectví sledoval na každém kroku. Policie mě varovala, že v montrealském přístavu kotví sovětská loď, a žádala mě, abych byl opatrný. „Zavolejte nás hned, jakmile se budete cítit ohrožený," řekli. S výhružkou FLO v zádech a pro silnou komunistickou organizaci v Quebecku jsem se rozhodl odejít do Toronta. V Montrealu byl sovětský konzulát, v Otavě vyslanectví a od toho všeho jsem chtěl být co nejdál.

V Torontu jsem bydlel u jisté ruské rodiny, která četla můj příběh a nabídla mi pomoc. Kanadská vláda mi zaplatila kurs angličtiny na univerzitě. S elánem jsem se pustil do učení.

Ale na prvním místě jsem hledal Boha. Pociťoval jsem obrovský duchovní hlad, který mohu jen velice těžko popsat. Věděl jsem, že teprve tehdy budu dokonalým člověkem, až ho utiším. Nebyl to jen velký pocit lítosti, že jsem ve vlasti tak krutě zacházel s věřícími. Věděl jsem, že mi Bůh odpustil, protože jsem to udělal z nevědomosti. Ale to, co jsem pociťoval, byla upřímná, hluboká, duchovní bída. Věděl jsem, že i můj duch se musí stát svobodným, nejen tělo. Vzpomněl jsem si, jak jistý věřící při výslechu říkal, že se často postili, když se o něco mimořádně naléhavého modlili. Možná, že bych to měl udělat i já, pomyslel jsem si.

Šel jsem do kostela, který jsem už jednou navštívil s jistou rodinou. Býval stále otevřený. Uvnitř nebyl nikdo. Poodešel jsem dopředu a začal se modlit. Strávil jsem tady dva dny jen o vodě. Nevěděl jsem, jaká slova mám volit, ale mé srdce se modlilo místo úst. Vyjádřilo všechny moje pocity. po dvou dnech a nocích – spal jsem asi tři hodiny – jsem opustil kostel a vrátil se do školy. Cítil jsem se velmi posilněný po duchovní stránce, ale stále ještě jsem měl dojem, že mi něco chybí.

Asi v této době jsem dostal pohled od Valentiny Bubovičové, ruského děvčete, které pracovalo v univerzitní knihovně nedaleko Toronta. Psala mi, že je věřící, a pozvala mě do jejich společenství. Rád jsem přijal.

To, co jsem následující neděli zažil v kostele, se mi zdálo jaksi povědomé. „Vždyť je to jako v Rusku!" zvolal jsem překvapeně. Myslel jsem na písně, duchovní atmosféru a všechna společenství, se kterými jsem přišel do styku v podzemních společenstvích ruských věřících. Valentinin otec mi věnoval žaltář, který se mi stal velkou pomocí.

A tak jsem začal chodit do ukrajinských kostelů. Nalezl jsem tam obdivuhodnou duchovní svěžest – hlavně mezi mladými lidmi. Později jsem se seznámil s jedním knězem. Jednou jsem mu řekl, že moje srdce je stále ještě v určitém smyslu prázdné a že ačkoli jsem fyzicky svobodný, necítím se stále ještě dokonalý. Vysvětlil jsem mu, že mým největším přáním je patřit pouze Bohu a sloužit mu. Duchovní mne pochopil, vedli jsme spolu dlouhé rozhovory, odpověděl mi na nejednu otázku, vysvětlil mi mnohá místa v bibli a ukázal mi cestu k Bohu.

Budu mu za to do smrti vděčný.

Jednoho dne při bohoslužbách mi řekl: „Sergeji, jsi ochotný odevzdat celý svůj život Bohu?"

„Ano," odpověděl jsem.

„Tak se tedy společně pomodlíme."

Během modlitby se ve mně odehrálo cosi definitivního, konkrétního a podivuhodného. Pocítil jsem dokonalý Boží pokoj. Hledání skončilo. Odevzdal jsem se do Ježíšových rukou a on vstoupil do mého života. Znovu jsem se narodil a Ježíš vyplnil moji vnitřní prázdnotu. Myšlenka, že patřím k Nataše, k pastoru Litovčenkovi a k ostatním věřícím, které jsem pronásledoval, byla překrásná. Jsem jedním z nich!! Dotyčný kněz se stal mým duchovním vůdcem, abych neustále ve víře rostl. Jednoho dne mi řekl: „Potřebuješ bibli v mateřštině," a podal mi malou, černou bibli.

Jako by mne zasáhl blesk. Nevěřil jsem vlastním očím!

Duchovní si všiml mého šoku a překvapeně se zeptal: „Co se ti stalo?"

„Tato bible," zvolal jsem, „zrovna takovou jsem už viděl."

„Kde?"

„V podzemním společenství v Rusku!" Otevřel jsem ji a listoval v ní. Ano, byla to ona.

„To je možné," řekl duchovní, „takové bible vydává organizace Underground Evangelism a posílá je do Ruska."

„Kde mohu nalézt lidi, kteří ji vydávají?" ptal jsem se. „Chtěl bych jim poděkovat a říci jim, že jejich bible se dostanou na určené místo."

Dal mi adresu a já jsem poprosil jednoho přítele, aby tam mým jménem zavolal. Mluvil jsem pak s předsedou L. Joe Bassonem, který se o mne velice zajímal a chtěl mě i osobně poznat. Brzy se nám naskytla příležitost, když se na cestě do Evropy zastavil v Torontu. Hovořili jsme spolu několik hodin. Dozvěděl jsem se o práci této organizace na pomoc pronásledovaným křesťanům v Sovětském svazu a v jiných komunistických zemích a poděkoval jsem mu jménem všech krajanů. po skončení jazykového kursu jsem dostal od jisté elektronické firmy výhodnou nabídku jako inženýr. Plný očekávání jsem hleděl do budoucnosti. Budu dobře pracovat, mohl bych si koupit auto, založit rodinu, domov. To všechno bylo velmi lákavé. Ale nemohl jsem se zbavit vzpomínek na Rusko, zapomenout na pronásledované věřící, na bible, které se plnými hrstmi házely do ohně, na křesťany, kteří se potají setkávali. Musel jsem myslet na mladého muže, který nastoupil na moje místo ve zvláštním policejním oddíle, na milióny mladých sovětských lidí, kteří – jako já – pomýlení, bez iluzí a zklamaní těžce hledali pravdu. Musel jsem učinit všechno, co bylo v mých silách, abych jim pomohl. Nemohl jsem jinak. A tak jsem začal mluvit v kostelích, před novináři, v televizi i při jiných příležitostech o pronásledování a těžkostech v Sovětském svazu, o tom, co pro mne znamenalo stát se křesťanem. Nakonec jsem prosil všechny, aby se modlili za můj národ a podle možnosti mu pomáhali.

Jednoho večera jsem se vracel domů ze západní torontské stanice Dundas. Zpozoroval jsem, že mě někdo sleduje. Náhle jsem proto zastavil a prudce se otočil. Za mnou stáli tři muži. Jeden z nich mi bezchybnou ruštinou řekl: „Naposledy tě varujeme! Drž hubu! Jestli ji ještě jednou otevřeš, staneš se obětí neštěstí!" Otočili se a zmizeli ve tmě.

Znal jsem sovětskou policii natolik dobře, abych věděl, že to nebyla planá výstraha. Ale věděl jsem i to, že mám vůči svému národu velkou zodpovědnost, především vůči těm, které pronásledovali pro víru. Když budu mlčet, kdo promluví v jejich prospěch? Kdo se dozví o jejich mukách a nesmírných těžkostech?

A tak jsem se navzdory výhrůžce rozhodl jednat podle svého svědomí. Samozřejmě, toužil jsem po domově a normálním, spořádaném životě, který jsem nikdy nepoznal. Ale nejdříve jsem musel něco udělat pro ty, které jsem zanechal ve své vlasti. Musel jsem mluvit o jejich osudech a pomoci jim.

Musel jsem sám na sobě ukázat lidem – především mladým – že Bůh existuje a že i úplně zbabraný život se dá změnit.

Duše velkého ruského národa nezemřela. Cizí bezbožecká a sterilní ideologie ji neudusila a ani ji neudusí, pokud budou na světě lidé jako Alexandr Solženicyn, Nataša Zdanová a milióny jiných, ve kterých hoří plamen lásky a víry.

Naopak, v tisících podzemních společenstvích věřících září jiskra víry jasněji než kdy předtím a sepětí s božími principy je – pravděpodobně pro kruté pronásledování – ještě mocnější. Snad nadejde den, kdy se ona samostatná světla lásky a víry slijí v jediný mohutný plamen.

Obracím se s tichým poselstvím na všechny věřící v Rusku, kteří tak velice přispěli ke změně mého života. Popsal jsem ho v této knize v naději, že se k nim jednou dostane a že ho pochopí.

Obracím se na paní Litovčenkovou, ochrnutou manželku pastora, kterého jsme zabili u Elisova. „Chci vám říci, že toho nesmírně lituji, více, než si můžete představit!"

Na Ninu Rudenkovou, pěkné děvče, kterému moje skupina zničila život: „Prosím tě, odpusť nám!"

A nakonec na Natašu, kterou jsem tak strašně zmlátil a která byla ochotna dát se pro svou víru zbít i potřetí:

„Natašo, především tvojí zásluhou se můj život změnil! Stal jsem se tvým bratrem v Ježíši Kristu. Mám před sebou nový život. Bůh mi odpustil. Doufám, že mi odpustíš i ty.

Děkuji ti, Natašo, ať jsi kdokoliv. Nikdy na tebe nezapomenu!"

Doslov

Krátce po dokončení této knihy Sergej zemřel. Svůj „nový život" zasvětil úloze upozorňovat věřící v Severní Americe na těžkou situaci křesťanů v Sovětském svazu a prosit o bible a pomoc každého druhu.

Od února do dubna roku 1972 vyprávěl svůj příběh v mnoha kanadských kostelích. 1. května 1972 se stal členem organizace Underground Evangelism, která pomáhá věřícím v komunistických zemích.

Sergej mluvil na shromážděních věřících, v televizi, před zástupci vlády, poskytoval interview novinářům. Mluvil o metodách tajné policie, o pronásledování věřících. Mimoto pracoval na této knize. S radostí očekával, kdy bude moci prostřednictvím rozhlasu promluvit k ruské mládeži.

Uprostřed příprav na tuto událost přišla zpráva o jeho smrti. Častokrát se zmiňoval o tom, že se cítí neustále ohrožen. Nakonec si půjčil na svoji sebeobranu pistoli. 1. února 1973 ho z ní smrtelně zasáhla kulka. Sebevražda byla vyloučena. 1. března 1973 bylo zveřejněno, že se stal obětí „neštěstí". Právě v ten den by se byl Sergej dožil dvaadvaceti roků.